

**Vergi Usul Kanunu**  
**(V. U. K.)**

*(Resmî Gazete ile ilânı : 10.1.1961 - Sayı : 10703)*

No.  
213

Kabul tarihi  
4.1.1961

**G İ R İ Ŗ**

*Kanunun şumulu*

**MADDE 1.** — Bu kanun hükümleri ikinci maddede yazılı olanlar dışında. genel bütçeye giren vergi, resim ve harclar ile il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim ve harclar hakkında uygulanır.

Yukarda yazılı vergi, resim ve harclara bağı olan vergi, resim ve zamlar da bu kanuna tâbidir.

Bu kanunun hükümleri kaldırılan vergi, resim ve harclar hakkında da uygulanır.

*Gümrük ve Tekel vergileri*

**MADDE 2.** — Gümrük ve Tekel idareleri tarafından alınan vergi ve resimler bu kanuna tâbi değildir.

*Vergi Kanunu tâbiri*

**MADDE 3.** — Bu kanunda kullanılan «Vergi Kanunu» tâbiri, işbu kanun ile bu kanun hükümlerine tâbi vergi, resim ve harc kanunlarını ifade eder.

**BİRİNCİ KİTAP**

*Vergilendirme*

**BİRİNCİ KISIM**

**Genel esaslar**

**BİRİNCİ BÖLÜM**

**Vergi uygulanmasında yetki**

*Vergi dairesi*

**MADDE 4.** — Vergi dairesi mükellefi tesbit eden, vergi tarh eden, tahakkuk ettiren ve tahsil eden dairedir.

Mükelleflerin, vergi uygulanması bakımından hangi vergi dairelerine bağı oldukları vergi kanunlarıyla, bu kanunlarda açıkça yazılı olmayan hallerde, Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

*Vergi mahremiyeti*

**MADDE 5. —** Aşağıda yazılı kimseler görevleri dolayısıyla, mükellefin ve mükellefle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine mütaallik olmak üzere öğrendikleri sırları veya gizli kalması lâzımgelen diğer hususları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların nef'ine kullanamazlar;

1. Vergi muameleleri ve incelemeleri ile uğraşan memurlar;
2. İtiraz ve temyiz komisyonlarında görevli olanlar;
3. Vergi kanunlarına göre kurulan komisyonlara iştirak edenler;
4. Vergi işlerinde kullanılan bilirkişiler.

Bu yasak, yukarda yazılı kimseler, bu görevlerinden ayrılışları dahi devam eder.

*Yasaklar*

**MADDE 6. —** Beşinci maddede yazılı olanlar :

1. Kendilerine, nişanlılarına ve boşanmış olsalar bile eşlerine;
2. Kan veya sıhri usul ve fûruuna, evlâtlığına veya kendisini evlât edinene yahut kan hısımlığında üçüncü (Bu derece dâhil), sıhri hısımlıkta, bu hısımlığı meydana getiren evlenme ortadan kalkmış olsa bile, üçüncü (Bu derece dâhil) dereceye kadar olan civar hısımlarına;
3. Kanuni temsilcisi veya vekili bulundukları kimselere;

Ait vergi inceleme ve takdir işleriyle uğraşamazlar. İtiraz ve temyiz komisyonlarına intikal eden olaylar hakkında karar veremezler veya bu kararlara iştirak edemezler.

Vergi muameleleri, incelemeleri ve ihtilâfları ile görevli memurlar, mükelleflerin vergi kanunlarının uygulanmasıyla ilgili hesap, yazı ve sair özel işlerini ücretsiz de olsa yapamazlar.

*İdarenin yardımı*

**MADDE 7. —** Bilûmum mülkiye âmirleri, emniyet âmir ve memurları, belediye başkanları, köy muhtarları ve kamu müesseseleri vergi kanunlarının uygulanmasında uygulama ile ilgili memurlara ve komisyonlara ellerindeki bütün irkânlarla kolaylık göstermeye ve yardımda bulunmaya mecburdurlar.

## İKİNCİ BÖLÜM

## Vergi sorumluluğu

*Mükellef ve vergi sorumlusu*

**MADDE 8. —** Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettübeden gerçek veya tüzel kişidir.

Vergi sorumlusu, verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir.

Vergi kanunlarıyla kabul edilen haller mustesna olmak üzere, mükellefiyete veya vergi sorumluluğuna mütaallik özel mukaveleler vergi dairelerini bağlamaz.

Bu kanunun müteakıp maddelerinde geçen «mükellef» tâbiri vergi sorumlularına da şâmil-dir.

*Vergi ehliyeti*

**MADDE 9. —** Mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için kanuni ehliyet şart değildir.

Vergiye doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz.

*Kanunî temsilcilerin ödevi*

**MADDE 10.** — Tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, Vakıflar ve cemaatlar gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kanunî temsilcileri, tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri tarafından yerine getirilir.

Yukarda yazılı olanların bu ödevleri kasıt ve ihmalleriyle yerine getirmemeleri yüzünden mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınamıyan vergi alacakları kanunî ödevleri yerine getirmiyenlerin varlıklarından alınır. Bu hüküm Türkiye'de bulunmıyan mükelleflerin Türkiye'deki temsilcileri hakkında da uygulanır.

Temsilciler veya teşekkülü idare edenler bu suretle ödedikleri vergiler için asıl mükelleflere rücu edebilirler.

Tüzel kişilerin tasfiye haline girmiş veya tasfiye edilmiş olmaları, kanunî temsilcilerin tasfiyeye giriş tarihinden önceki zamanlara ait sorumluluklarını da kaldırmaz

*Vergi kesenlerin sorumluluğu*

**MADDE 11.** — Yaptıkları veya yapacakları ödemelerden vergi kesmeye mecbur olanlar, verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevleri yerine getirmekten sorumludurlar.

Bu sorumluluk, bunların ödedikleri vergilerden dolayı asıl mükelleflere rücu etmek hakkını kaldırmaz.

*Mirasçılardan sorumluluğu*

**MADDE 12.** — Ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş kanunî ve mansup mirasçılara geçer. Ancak, mirasçılardan herbiri ölünün vergi borçlarından miras hisseleri nispetinde sorumlu olurlar.

*Mücbir sebepler*

**MADDE 13.** — Mücbir sebepler :

1. Vergi ödevlerinden her hangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık ve tutukluluk;
  2. Vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi âfetler;
  3. Kişinin iradesi dışında vukua gelen mecburi gaybubetler;
  4. Sahibinin iradesi dışındaki sebepler dolayısıyla defter ve vesikalarının elinden çıkmış bulunması;
- gibi hallerdir.

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM****Süreler***Kanunî ve idari süreler*

**MADDE 14.** — Vergi muamelelerinde ve vergi ihtilâflarında süreler Vergi Kanunu ne belli edilir.

Kanunda açıkça yazılı olmıyan hallerde 15 günden aşağı olmamak şartıyla bu süreyi, tebliği yapacak olan idare belli ve ilgiliye tebliğ eder.

*Mücbir sebeplerle gecikme*

**MADDE 15.** — 13 ncu maddede yazılı mücbir sebeplerden her hangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemez. Bu takdirde tarh zaman aşımı işlemiyen süreler kadar uzar.

Bu hükmün uygulanması için mücbir sebebin malûm olması veya ilgililer tarafından ispat veya tevsik edilmesi lâzımdır.

*Ölüm halinde sürenin uzaması*

**MADDE 16.** — Vergi kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde, ölüm dolayısıyla mirasçılara geçen ödevlerin yerine getirilmesinde bildirme, beyanname verme ve itiraz ve temyiz sürelerine üç ay eklenir.

*Mühlet verme*

**MADDE 17.** — Zor durumda bulunmaları hasebiyle vergi muamelelerine mütaallik ödevleri süresi içinde yerine getiremeyecek olanlara, kanuni sürenin bir katını geçmemek üzere, Maliye Bakanlığıınca münasip bir mühlet verilebilir.

Bu mühletin verilebilmesi için :

1. Mühlet istiyen, sürenin bitmesinden evvel yazı ile istemde bulunmalıdır
2. İstemde gösterilen mazeret, mühlet verecek makam tarafından kabule lâayık görülmelidir.
3. Mühletin verilmesi halinde verginin alınması tehlikeye girmemelidir.

Maliye Bakanlığı mühlet verme yetkisini tamamen veya kısmen mahallî maliye teşkilâtına devredebilir.

*Sürelerin hesaplanması*

**MADDE 18.** — Vergi kanunlarında yazılı süreler aşağıdaki şekilde hesaplanır :

1. Süre gün olarak belli edilmişse başladığı gün hesaba katılmaz ve son günün tatil saatinde biter;
2. Süre hafta veya ay olarak belli edilmişse başladığı güne son hafta veya ayda tekabül eden günün tatil saatinde biter. Sürenin bittiği ayda, başladığı güne tekabül eden bir gün yoksa süre o ayın son gününün tatil saatinde biter;
3. Sonu belli bir gün ile tâyin edilen sürelerde, süre o günün tatil saatinde biter;
4. Resmî tatil günleri süreye dâhildir. Şu kadar ki, sürenin son günü resmî tatile rastlarsa tatili takibeden ilk iş gününün tatil saatinde biter

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM****Vergi alacağının tâyini***Vergiye doğuran olay*

**MADDE 19.** — Vergi alacağı, vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukukî durumun tekemmülü ile doğar.

Vergi alacağı mükellef bakımından vergi borcunu teşkil eder.

*Tarh*

**MADDE 20.** — Verginin tarhı, vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibariyle tesbit eden idari muameledir.

*Tebliğ*

**MADDE 21.** — Tebliğ, vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesidir.

*Tahakkuk*

**MADDE 22.** — Verginin tahakkuku, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken bir safhaya gelmesidir.

*Tahsil*

**MADDE 23.** — Verginin tahsili, kanuna uygun surette ödenmesidir.

*Tahakkuku tahsile bağlı vergiler*

**MADDE 24.** — Mahiyetleri itibariyle tahakkuku tahsile bağlı vergilerde, verginin tahsili tahakkuku da içine alır.

**İKİNCİ KISIM****Tarh ve tahakkuk usulü****BİRİNCİ BÖLÜM****Beyannameye dayanan tarh***Tahakkuk fişi esası*

**MADDE 25.** — Vergi kanunlarına göre beyan üzerinden alınan vergiler «Tahakkuk fişi» ile tarh ve tahakkuk ettirilir.

Bu esasa göre, vergi dairesince beyannamenin alınması üzerine bir tahakkuk fişi tanzim olunur ve bunun bir nüshası mükellefe veya beyannameyi mükellef namına vergi dairesine tevdi edene verilir. Bu suretle vergi tahakkuk etmiş olur. Tahakkuk fişinin mükellefe verilen nüshası aynı zamanda beyannamenin makbuzu yerine geçer.

Lüzum görülen hallerde beyana dayanan vergi tahakkuk fişi yerine ihbarname ile tebliğ olunabilir. Kanunen belli hallerde tebliğ tekâlif cetvelinin ilânıyla yapılır.

*Tahakkuk fişinin muhteviyatı*

**MADDE 26.** — Tahakkuk fişi aşağıda yazılı malûmatı ihtiva eder :

1. Fişin sıra numarası;
2. Tanzim tarihi;
3. Verginin nev'i;
4. Vergi beyannamesinin tarihi;
5. Beyannamenin ilgili bulunduğu vergilendirme dönemi;
6. Mükellefin soyadı ve adı (tüzelkişilerde unvanı);
7. Mükellefin açık adresi;
8. Verginin matrahı;
9. Verginin hesabı;
10. Verginin miktarı;
11. Vergiye itiraz ve düzeltme ile ilgili hükümlere ait kısa bilgi.

*Tahakkuk fişinin kesinliği*

**MADDE 27. —** Vergi beyannamesini ilgili vergi dairesine tevdi eden kimsenin kendisine verilen tahakkuk fişini almaması, beyannamede yazılı matrah üzerinden tarhı gereken verginin tahakkukuna engel olmaz. Bu takdirde tahakkuk fişinin mükellefe verilecek nüshası 28 nci maddede yazılı olduğu şekilde posta ile mükellefe gönderilir.

*Vergi beyannamesinin posta ile gönderilmesi*

**MADDE 28. —** Beyannamenin posta ile gönderilmesi halinde de tahakkuk fişi kesilir. Bu takdirde, tahakkuk fişinin mükellefe verilecek nüshası, kapalı bir zarf içinde, mükellefin beyannamede gösterdiği adrese gönderilir ve fişin dairede kalan nüshasına posta zimmet defterinin tarih ve numarası işaret olunur.

## İKİNCİ BÖLÜM

## İkmalen ve re'sen tarh

*İkmalen vergi tarhı*

**MADDE 29. —** İkmalen vergi tarhı, her ne şekilde olursa olsun, bir vergi tarh edildikten sonra bu vergiye mütaallik olarak meydana çıkan ve maddi delillere veya kanuni ölçülere dayanılarak miktarı tesbit olunan bir matrah veya matrah farkı üzerinden alınacak verginin tarh edilmesidir.

*Re'sen vergi tarhı*

**MADDE 30. —** Re'sen vergi tarhı, vergi matrahının tamamen veya kısmen maddi delillere dayanılarak tesbitine imkân bulunmayan hallerde, takdir komisyonları tarafından takdir edilecek matrah veya matrah kısmı üzerinden vergi tarh olunmasıdır.

Aşağıdaki hallerin her hangi birinin bulunması halinde, maddi delillerin mevcut olmadığı kabul edilir:

1. Vergi beyannamesi kanuni sürenin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde verilmemiş olursa,

2. Vergi beyannamesi kanuni veya ek süreler içinde verilmekle beraber beyannamede vergi matrahına ilişkin bilgiler gösterilmemiş bulunursa,

3. Bu kanuna göre tutulması mecburi olan defterlerin hepsi veya bir kısmı tutulmamış veya tasdik ettirilmemiş olursa veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlara her hangi bir sebeple ibraz edilmezse,

4. Defter kayıtları ve bunlarla ilgili vesikalar, vergi matrahının doğru ve kesin olarak tesbitine imkân vermiyecek derecede noksan, usulsüz ve karışık olması dolayısıyla ihticaca salih bulunmazsa.

Yukardaki 2 nci bendde yazılı halin vukuunda mükellefe, takdir komisyonu tarafından 15 günden az olmamak üzere bir mühlet verilerek vergi matrahına ilişkin bilgileri vermeye ve kanuni defterlerini ibraz etmeye davet olunur. Bu davet üzerine mükellef istenilen bilgileri verir ve kanuni defterlerini ibraz ederse, defter ve vesikalar ihticaca salih bulunmak şartıyla, mükellefe takdir olunacak matrah defter ve vesikaları kayıtlarına göre tesbit olunacak miktardan fazla olamaz.

*Takdir kararı*

**MADDE 31.** — Takdir komisyonunca belli edilen matrah veya matrah kısmı takdir kararına bağlanır.

Takdir kararları komisyonun başkan ve üyeleri tarafından imzalanır.

Takdir kararlarında aşağıda yazılı malûmat bulunur :

1. Kararın sıra numarası;
2. Kararın tarihi;
3. Mükellefin soyadı ve adı (Tüzel kişilerde unvanı);
4. Mükellefin açık adresi;
5. Takdirin ilgili bulunduğu vergi;
6. Takdirin ilgili bulunduğu vergilendirme dönemi;
7. Takdir edilen matrah;
8. Takdirin müstenidatı ve takdir hakkında izahat.

*Takdir kararlarının tevdi*

**MADDE 32.** — Takdir kararları komisyonca imza karşılığında vergi dairesine tevdi olunur.

*Re'sen tarhta mahsup*

**MADDE 33.** — Re'sen takdir olunan matrah, mükellef tarafından bildirilen matrahtan fazla değilse, re'sen vergi tarh edilmez; fazla ise sadece aradaki fark üzerinden vergi tarh olunur.

*İhbarname esası*

**MADDE 34.** — İkmalen ve re'sen tarh edilen vergiler «İhbarname» ile ilgililere tebliğ olunur. Nev'i ve doğuşu ayrı olan vergiler için ayrı ihbarname kullanılır.

*İhbarnamenin muhteviyatı*

**MADDE 35.** — İhbarname aşağıda yazılı malûmatı ihtiva eder:

1. İhbarnamenin sıra numarası;
2. İhbarnamenin tanzim tarihi;
3. Verginin nev'i;
4. Mükellefin soyadı, adı (Tüzel kişilerde unvanı);
5. Mükellefin açık adresi;
6. Vergilendirme dönemi;
7. Verginin matrahı;
8. Verginin hesabı;
9. Verginin miktarı;
10. Kısa ve açık bir ifade ile ikmalen veya re'sen vergi tarhını icabettiren sebepler;
11. İtiraz süresi;
12. İtiraz şekli.

Takdir komisyonunun kararı üzerine tarh edilen vergilerde kararın ve re'sen takdiri gerektiren inceleme raporunun birer sureti ihbarnameye eklenir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

## Tahrir dayanan tarh

*Tahrir göre vergi tarhi*

**MADDE 36.** — Tahrir göre vergi tarhi, verginin tahrir usulü ile tesbit edilen matrahlar üzerinden hesaplanmasıdır.

*Tahrir ihbarnamesi*

**MADDE 37.** — Tahrir usulü ile tesbit edilen matrahlar, vergi dairesi tarafından «Tahrir ihbarnamesi» ile mükelleflere tebliğ olunur.

*Ihbarnamenin muhteviyatı*

**MADDE 38.** — Tahrir ihbarnamesi aşağıda yazılı malûmatı ihtiva eder :

1. İhbarnamenin sıra numarası;
2. İhbarnamenin tanzim tarihi;
3. Verginin nev'i;
4. Mükellefin soyadı ve adı (Tüzel kişilerde unvanı);
5. Mükellefin açık adresi;
6. Bina veya arazinin mevkii (Mahalle veya köy, sokak ve kapı numarası);
7. Bina veya arazinin nev'i, büyüklüğü, genişliği;
8. Bina veya arazinin tahrir numarası;
9. Tahmin olunan gayrisâfi irat veya kıymet;
10. Gayrisâfi irada göre bulunan sâfi irat;
11. Verginin nispeti;
12. Verginin miktarı;
13. İtiraz süresi;
14. İtiraz şekli.

*Tekâlif cetveli*

**MADDE 39.** — Tahrir dayanan tarhda yıllık vergiler, vergi dairesince mahalle ve köy itibarıyla doldurulan tekâlif cetvellerinde gösterilir.

Tekâlif cetvellerinde aşağıdaki malûmat bulunur :

1. Mükelleflerin soyadı ve adı (Tüzel kişilerde unvanı);
2. Mükelleflerin adresleri;
3. Binaların kesinleşen gayrisâfi iradı; arazinin kesinleşen kıymeti (Aynı mükellefe ait binaların iradı ve arazinin kıymeti toplam olarak gösterilir);
4. Binaların sâfi iradı;
5. Tahakkuk eden vergi.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

## Götürü matrahların tesbiti

*Götürü matrahların tesbiti*

**MADDE 40.** — Götürü ücretler, götürü ticaret ve serbest meslek kazançları, her il merkezindeki takdir komisyonu tarafından il ve ilçe merkezindeki belediye, ticaret ve sanayi odası, özel kanun-

lara göre kurulmuş meslek teşekkülleri ile varsa İş ve İşçi Bulma Kurumu şubelerinden ve takdir komisyonunca lüzum görülen hallerde diğer daire, kurum ve teşekküllerden mütalâa alındıktan sonra aşağıdaki usul dairesinde o ilin gerek merkez, gerek bağlı ilceleri için ayrı ayrı olmak üzere yıllık olarak tesbit olunur :

1. Götürü ücretler, götürü ticaret ve serbest meslek kazançları iş ve hizmet nevi ve grupları itibariyle her iş ve hizmet nevi ve grubu için üç derece üzerinden takdir edilir.

2. Takdir komisyonunun bu kararları, uygulanacağı ilk malî yıldan en az iki ay önce takdirin ilgili bulunduğu il veya ilçe merkezindeki belediyelere, ticaret ve sanayi odalarına ve varsa takdir olunan götürü matrahların iş ve hizmet nevi itibariyle taallûk ettiği meslek ve sanat teşekkülü ne ve ilin en büyük maliye memuruna imza karşılığında verilir.

#### *Götürü matrahlara itiraz*

**MADDE 41.** — 40 ncı madde gereğince kendilerine takdir komisyonu kararı verilen daire, kurum ve teşekküller, bu kararı inceliyerek aykırı gördükleri takdirlere karşı kararın kendilerine verildiği tarihten itibaren on beş gün içinde itiraz edebilirler.

İtiraz komisyonunca verilecek kararlar aleyhine daire, kurum ve teşekküllerce on beş gün içinde Danıştaya başvurulabilir.

Danıştay bu müracaat üzerine işi dosya üzerinde tercihan inceliyerek karara bağlar.

#### *Ortalama kâr hadlerinin tesbiti*

**MADDE 42.** — Ortalama kâr hadleri Maliye Bakanlığınca emtia ve iş nevelerine göre hazırlanacak cetveller üzerine il merkezindeki ticaret odalarının, bunların bulunmadığı il merkezlerinde belediyelerce seçilecek dört kişi ile o il defterdarının ve mâzereti halinde tevkil edeceği bir maliye memurunun başkanlığında kurulan özel bir komisyon tarafından ilçe itibariyle gayrisâfi kazançla göre ayrı ayrı tâyin olunur.

Ortalama kâr hadlerinin tâyininde nazâra alınacak esaslar Maliye Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilir.

Komisyon, defterdarın yazılı isteği tarihinden başlayarak üç ay içinde takdir işini tamamlar, lüzum görülen yerlerde ve hallerde bu süre Maliye Bakanlığınca bir yıla kadar uzatılabilir.

#### *Ortalama kâr hadlerine itiraz*

**MADDE 43.** — Maliye Bakanlığı yaptığı incelemeler sonunda nispetsiz veya hatalı gördüğü ortalama kâr hadlerinin 42 ncı maddede yazılı usule göre yeniden tesbit edilmesini ticaret odalarından veya belediyelerden ister. İkinci tesbite de kanaat etmediği takdirde son karara karşı Danıştaya müracaat edebilir. Danıştay bu müracaatleri tercihan inceliyerek karara bağlar.

#### *Uygulama suresi*

**MADDE 44.** — Götürü ücretler, götürü ticaret ve serbest meslek kazançları ve ortalama kâr hadleri üç yıl uygulanır. Şu kadar ki, bunlarda önemli değişiklikler vukubulduğu takdirde Maliye Bakanlığı bu süreyi bir yıldan aşağı olmamak şartıyla kısaltabilir.

### BEŞİNCİ BÖLÜM

#### Zirai kazanç ölçüleri ve tesbiti

#### *Ölçüler ve tarifleri*

**MADDE 45.** — Zirai kazanç ölçüleri, yıllık istihsal değeri, götürü gider emsali, ortalama

randıman miktarı, ortalama işçilik tutarı, ortalama maliyet bedeli ile ortalama satış fiyatından terekküp eder.

1. Yıllık istihsal değeri . Ortalama randıman ve ortalama satış fiyatı ölçülerine göre her ziraat biriminden bir yılda elde edileceği hesaplanan mahsul değerinin işletmede veya işletmelerde mevcut ziraat birimi sayıları ile çarpılması suretiyle bulunacak değerlerin toplamıdır.

2. Götürü gider emsali : Ziraat birimi başına elde edileceği tahmin olunan mahsulün (Ortalama randıman miktarının) ortalama maliyet bedelinin ortalama satış bedeline nispetidir.

Ziraat makina ve aletleriyle başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinin yapılması karşılığında alınan ücretler için götürü gider emsali, bu işlerin temin ettiği ortalama hasılatla gerektirdiği takribi giderler arasındaki yüzde nispetidir.

3. Ortalama randıman miktarı : Ziraat birimlerinin her bir çeşidinden elde edileceği tahmin olunan ortalama mahsul miktarıdır.

4. Ortalama işçilik tutarı : Ziraat birimlerinin her bir çeşidine isabet eden ortalama işçilik gideri tutarıdır.

5. Ortalama maliyet bedeli : Ziraat birimi başına elde edilecek mahsul için yapılması gereken ortalama giderlerin toplamıdır.

6. Ortalama satış fiyatı . Zirai mahsullerin ticari teamüle göre beher satış biriminin 46 ncı maddenin (d) bendi esasları dairesinde tesbit olunan satış fiyatıdır.

#### *Zirai kazanç ölçülerinin tesbiti*

**MADDE 46. —** Zirai kazanç ölçüleri, Zirai Kazanç Merkez Komisyonu tarafından hazırlanacak yönetmelik esasları dairesinde zirai kazanç il komisyonlarınca takdir ve tesbit olunur.

Zirai kazanç ölçülerinin takdir ve tesbitinde :

a) Zirai faaliyetlere tesir eden tabii ve iktisadi şartlar bakımından önemli farklar gösteren bölgeler ayrılır.

b) Çeşitli ziraat neveleri ile çeşitli ziraat makina ve aletleri ayrı ayrı, vasıf ve şartlar bakımından birbirine uygunluk ve yakınlık gösterenler belli gruplar içinde birleştirilmek suretiyle nazarı itibara alınır

c) Zirai işletmelerin bölgeleri itibariyle özellikleri ve ortalama verim kabiliyetleri göz önünde tutulur.

d) Ortalama satış fiyatının tesbitinde Hükümetçe tâyin olunan ve takdir sırasında yürürlükte bulunan fiyatlar, Hükümetçe fiyat tâyin olunmuş mahsuller için takdirin yapıldığı yıldan önce gelen son takvim yılı içindeki mahalli toptan piyasa fiyatı esas tutulur. Fiyatın temevvüç ettiği hallerde ortalamasına itibar olunur.

Özellik gösteren ziraat nevelerinde Maliye ve Tarım bakanlıklarınca bu ziraat çeşitlerinin mahiyetlerine uygun olarak müştereken tâyin olunacak diğer esaslar nazarı itibara alınır.

#### *Ziraat birimleri*

**MADDE 47. —** Ziraat birimleri .

a) Tarla, bağ ve sebze ziraati ile ormancılıkta dönüm ;

b) Ölçü olarak ağaç kabul edilenlerde ürün verecek hale gelmiş ağaç sayısı ;

c) Hayvancılıkta hayvan sayısı ;

dır.

Özellik gösteren ziraat nevelerinde Maliye ve Tarım bakanlıklarınca bu ziraat çeşitlerinin mahiyetlerine uygun olarak müştereken belli edilecek diğer birimler kullanılır.

Bu kanunun uygulanmasında dönüm bin metre karelik toprak parçasıdır.

*Tasdik ve ilân*

**MADDE 48.** — Zirai kazanç ölçüleri Bakanlar Kurulunun onayı ile yürürlüğe girer.

Onaylanan ölçüler Resmî Gazete ile yayımlanır.

Her bölgeye ait ölçüler, ilgili valiliklere gönderilir. Valilikler bunları en kısa zamanda köy ve mahalle ihtiyar kurullarına ve maliye teşkilâtına tebliğ eder.

*Uygulama süresi*

**MADDE 49.** — Zirai kazanç ölçüleri üç yıl için tesbit olunur. Şu kadar ki, ölçülerin tesbitine esas olan unsurlarda önemli değişiklikler vukubulduğu Maliye ve Tarım bakanlıklarınca müstereken kararlaştırıldığı takdirde uygulama süresi bir yıldan aşağı olmamak üzere kısaltılabilir.

Zirai Kazançlar Merkez Komisyonu her yıl, Maliye Bakanlığının daveti üzerine toplanarak ölçülerde değişiklik yapılmasına lüzum olup olmadığını kararlaştırır.

**ÜÇÜNCÜ KISIM****Tahrir usulü****BİRİNCİ BÖLÜM****Genel esaslar***Tarif*

**MADDE 50.** — Tahrir usulü, gayrimenkullerden alınan vergilere ait matrahların bu kanuna göre kurulan komisyonlarca tahmin ve tesbit edilmesidir.

Tahrir usulü, birlik itibariyle yapılan «Genel tahrir» ile «Tadilât» ı ihtiva eder.

Bu tahrirlere dayanılarak tasarruf iddia olunamaz.

*Genel tahrir*

**MADDE 51.** — Genel tahrir, bir ilçe dâhilindeki bütün binaların veya bütün arazinin yazılarak binalarda gayrisâfi iratların, arazide kıymetlerin yeniden tahmin edilmesidir.

*Tadilât*

**MADDE 52.** — Tadilât, iki genel tahrir arasında, bu kanunda yazılı sebeplerden dolayı binaların gayrisâfi iratlarında ve arazinin kıymetlerinde vukua gelen devamlı ve tabii değişiklikler tesbit edilerek, yeni irat veya kıymetin tahmin edilmesidir.

*Tahrir varakası*

**MADDE 53.** — Tahrir muameleleri «Tahrir varakası» üzerinde tesbit edilir.

Tahrir varakası, bina ve arazi için tahmin olunan irat ve kıymetlerin zaptına mahsus vesikadır.

Tahrir varakası, genel tahrir veya tadilâtı yapan komisyon tarafından tanzim edilerek imzalanır.

*Tahrir varakasının muhteviyatı*

**MADDE 54.** — Tahrir varakasına ne gibi bilgiler yazılacağı Maliye Bakanlığınca tâyin olunur. Maliye Bakanlığı, arazi tahrir ve tadilât işlemlerinde tahrir varakası kullanılmamasına veya

tahrir varakasının tahrir cetveliyle birleştirilerek birleşik tahrir varaka ve cetveli kullanılmasına karar verebilir. Bu cetvellere yazılacak bilgiler de Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

*Vergi dairesine verilmesi*

**MADDE 55.** — Tahrir varakaları tahrir veya Tadilât komisyonları tarafından aşağıdaki süreler içinde ve imza karşılığında vergi dairesine verilir.

1. Genel tahrirlerde ve mevzii tadilâta bir mahalle veya köye ait tahrir varakaları, bunların tahrir veya tadilât işlemlerinin bittiği tarihi takibeden beş gün içinde,
2. Diğer tadilâta, her gayrimenkule ait tahrir varakası tadilât işleminin bittiği günü takip eden beş gün içinde.

Genel tahrirler ile mevzii tadilâta tahrir veya tadilât komisyonları tarafından mahalle veya köy itibariyle düzenlenen tahrir cetvelleri de tahrir varakalarına bağlanır.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Genel tahrir

*Genel tahrir zamanı ve ilanı*

**MADDE 56.** — Bu kanuna göre yapılacak genel tahrirler, her on yılda bir tekrar edilebilir. Ancak iki genel tahrir arasındaki süre on beş yıldan fazla uzatılamaz. Her hangi bir ilcede genel tahrir yapılmasına Maliye Bakanlığı karar verir.

Tahrir kararı, ilçe merkezinde çıkan gazetelerle, gazete çıkmıyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir.

Tahrir muamelelerine kararın ilânından en az on beş gün geçtikten sonra başlanır.

*Çalışma plânı*

**MADDE 57.** — Tahrir komisyonları kurulur kurulmaz, mahallin en büyük mülkiye memuru ile en büyük mal memuru müştereken bir çalışma plânı tanzim ederler ve bu plânda «Tahrir mıntakalarını» ve «Tahrir sırasını» gösterirler.

Her tahrir mıntakasına bir komisyon tarafından bir yıl içinde tahriri mümkün olacak mahalle ve köy ayrılır.

*Tahrir başlama*

**MADDE 58.** — Her tahrir mıntakasında tahrir başlanmazdan en az beş gün evvel, Tahrir Komisyonu Başkanı tahririn hangi gün başlayacağını şehir ve kasabalarda belediye başkanına, köylerde ihtiyar meclisine yazı ile bildirir.

Bu ihbar belediye başkanı veya ihtiyar meclisi tarafından gazete çıkan yerlerde gazetelerle neşredilmek, lâzımgelen yerlere ilânlar asılmak suretiyle ve ayrıca mütat vasıtalarla, duyurulacak şekilde köy, çarşı ve mahallelerde halka derhal ilân edilir.

*Birlik*

**MADDE 59.** — Genel tahrirde her ilçe bir birliktir.

*Tahrir cetveli*

**MADDE 60.** — Genel tahrir veya mevzii tadilât işlemi bittikten sonra tahrir varakaları esas tutularak mahalle veya köyün tahrir cetveli tanzim ve komisyonu teşkil edenler tarafından imza olunur.

Tahrir cetveline ne gibi bilgilerin yazılacağı Maliye Bakanlığınca tâyin edilir.

*Genel tahrir neticelerinin uygulanması*

**MADDE 61.** — Bir birliğin genel tahrir neticeleri, itiraz incelemelerinin bitmesini takibeden malî yıldan başlayarak uygulanır.

62 nci madde gereğince yapılan genel tahrir neticeleri, tahrir kayıtlarının yandığı veya sair sebeplerle mahvolduğu tarihin rastladığı malî yıla ait ödenmemiş taksitlere ve itiraz incelemelerinin bittiği malî yıl sonuna kadar geçen yılların vergilerine de şâmil olmak üzere itiraz incelemelerinin bittiği yılı takibeden malî yıldan başlayarak uygulanır.

*Tahririn yenilenmesi*

**MADDE 62.** — Tahrir kayıtları yanan veya sair sebeplerle mahvolan yerlerde on yıl beklenmeksizin yeniden tahrir yapılır.

*Tadilât sebepleri*

**MADDE 63.** — Aşağıdaki hallerde binaların gayrisâfi iratları ve arazinin kıymetleri tadilât yoluyla tahmin ve yeniden takdir olunur:

1. Her hangi bir sebep yüzünden devamlı olarak bina gayrisâfi iratları ile arazi kıymetlerinin en az % 20 nispetinde artması veya eksilmesi;

2. Bina veya arazinin genel tahrirde unutulmuş mektum kalmış olması;

3. Yeni bina inşaa edilmesi (mevcut binalara ilâveler yapılması veya sabit istihsal, asansör veya kalorifer tesisleri konulması yeni inşaat hükmündedir.);

(Bu hallerde yalnız ilâve inşaat veya sabit istihsal, asansör ve kalorifer tesislerinin gayrisâfi iratları takdir olunarak binanın mevcut gayrisâfi iradına ilâve edilir. Sabit istihsal, asansör ve kalorifer tesislerinin gayrisâfi iratları 307 nci maddedeki esasa göre takdir olunur.);

4. Bir binanın yanması, yıkılması suretiyle veya sair sebeplerle tamamen veya kısmen harap olması veya binada mevcut sabit istihsal, asansör veya kalorifer tesislerinin kısmen veya tamamen kaldırılması;

5. Bir binanın kullanım tarzının tamamen değiştirilmesi veya bir binanın ikamete mahsus mahallerinden bir kısmının dükkân, mağaza, depo gibi ticaret ve sanat icrasına mahsus mahaller haline veya bu hallerde bulunan yerlerin ikamete mahsus mahaller haline kalbedilmesi (bu hükmün uygulanmasında bir apartmanın her dairesi ayrı bir bina sayılır ve yalnız kullanım tarzı tamamen veya kısmen değiştirilen dairenin iradı yeniden takdir olunur.);

6. Arazinin hal ve heyetinde değişiklik olması;

7. Daimî müstesnalıktan faydalanan ve irat veya kıymeti bulunmayan bir bina veya arazinin müstesnalıktan çıkması;

8. Bir binanın mütemmimi durumunda olan arazinin mütemmimlik durumundan çıkması veya bir arazi ve arsanın bina mütemmimi durumuna girmesi;

9. Bir bina veya arazinin taksim ve ifraz edilmesi (araziden bir kısmının istimlak edilmesi de ifraz hükmündedir.);

10. Mutaaddit arazi ve arsaların tek bir arazi ve arsa haline getirilmesi veya mutaaddit hisseler ayrılış olan bir binanın bütün hisselerinin birleştirilmesi.

*Arazinin hal ve heyetinde değişiklik*

**MADDE 64.** — Aşağıdaki haller arazinin hal ve heyetinde değişiklik olduğunu ifade eder :

1. Arazinin fidanlandırılması veya ağaçlandırılması, bağ haline getirilmesi;

2. Fidanlı, ağaçlı veya kütüklü bir arazinin tarla haline getirilmesi veya gelmesi;

3. Tarım yapılan bir arazinin tabii bir âfet veya ârıza sebebiyle veya sair sebepler yüzünden tarıma elverişsiz hale gelmesi;
4. Tarım yapılmıyan bir arazinin tarıma elverişli hale getirilmesi;
5. Arazinin üzerine veya altına inşaat yapılması;
6. Arazinin parsellenmek suretiyle arsalar haline getirilmesi.

*Mevzii ve ferdî tadilat*

**MADDE 65.** — Binaların gayrisafi iratlarında ve arazi ve arsaların kıymetlerinde 63 ncü maddenin 1 nci bendinde yazılı nispette vukubulan artma veya eksilme sebebiyle yapılacak tadilat mevzii veya ferdî olur.

Bir şehir, kasaba veya köyün tamamında mevcut bina ve arazi için yapılacak tadilat mevzii'dir. Münferit mükelleflerin arazisi veya binaları için yapılan tadilat ferdidir.

*Mevzii tadilat kararı*

**MADDE 66.** — Mevzii tadilat yapılabilmesi için :

1. İlgili bir veya birkaç mükellefin veya vergi dairesinin mevzii tadilat isteğinde bulunması,
2. Şehir ve kasabalardaki tadilat için belediye encümeninin, köylerdeki tadilat için köy ihtiyar meclisinin, mevzii tadilatı gerektiren sebepleri muhtevi olarak tanzim edeceği mazbata üzerine il idare kurulunca tadilatın lüzumuna karar verilmesi,
3. Maliye Bakanlığınca mevzii tadilatın yapılmasına izin verilmesi şarttır.

*Ferdî tadilat isteği*

**MADDE 67.** — Ferdî tadilat yapılabilmesi için ilgili mükellefin binası veya arazisi için tadilat isteğinde bulunması gerekli ve kâfidir.

Vergi daireleri ferdî tadilat isteğinde bulunamazlar.

*Diğer tadilatın yapılması*

**MADDE 68.** — 63 ncü maddenin 2 - 10 ncü bentlerinde yazılı hallerde tadilat her hangi bir isteğe lüzum olmaksızın ya ilgili mükelleflerin bu halleri bildirmeleri veya vergi dairesinin yoklama ile tesbit etmesi neticesinde yapılır.

*İfraz ve birleştirme*

**MADDE 69.** — Bir bina veya arazinin taksim veya ifraz edilmesi (arazinin parsellenmek suretiyle arsalar haline getirilmesi hariç,) dolayısıyla yapılacak tadilatta binanın gayrisâfi iradı ve arazinin kıymeti yeniden takdir edilmeyip vergide kayıtlı gayrisâfi irat veya kıymet müfrez parçalar veya hisseler arasında her parça veya hissenin yüz ölçümüne ve mevki ve şerefine göre taksim olunur.

63 ncü maddenin 10 ncü bendinde yazılı halde yapılacak tadilatta birleştirilen bina ve araziye yeniden gayrisâfi irat veya kıymet takdir edilmeyip her birinin vergide kayıtlı gayrisâfi irat veya kıymetleri toplanır ve bu toplam birleştirilen bina ve arazinin gayrisâfi irat veya kıymeti olur.

Birleştirilen parçalardan bir kısmının vergide kayıtlı gayrisâfi irat veya kıymeti bulunmadığı hallerde yalnız bu parça veya hisseler gayrisâfi irat veya kıymet takdir olunarak yukarıki fıkraya göre işlem yapılır.

*Yüz ölçümü fazla veya noksan tesbit edilen arazi*

**MADDE 70.** — Genel tahrir veya mevzii tadilatta arazinin yüz ölçümü noksan veya fazla tah-

rir edilmiş olduğu sonradan meydana çıkarsa noksan yazıldığı anlaşılan miktar kayıtlı yüz ölçümüne ilâve, fazla yazıldığı anlaşılan miktar kayıtlı yüz ölçümünden tenzil edilir ve arazinin kayıtlı kıymetinden beher metre kareye isabet eden kıymet esas tutularak noksan veya fazlaya ait kıymetler tesbit ve kayıtlı kıymete ilâve veya mezkûr kıymetten tenzil olunur.

Bu ilâve ve tenziller dolayısıyla noksan veya fazla alındığı anlaşılan vergiler mükelleften tahsil veya kendisine iade edilir.

*Tadilât neticelerinin uygulanması*

**MADDE 71. —** Ferdî tadilât neticeleri tadilât taleplerinin yapıldığı, mevzii tadilât neticeleri de, itiraz incelemelerinin bittiği yılı takibeden malî yıldan başlayarak uygulanır.

Ferdî tadilât, talebin yapıldığı malî yıl içinde bitirilemezse, ileride belli olacak matrahlara göre düzeltmeler yapılmak üzere, bina ve arazinin mevcut irat ve kıymetleri tarha esas tutulur. Bunlar dışındaki tadilâta tadil neticeleri.

1. Genel tahrirlerde mektum kalan bina ve arazi için genel tahririn yürürlüğe girdiği malî yıldan,

Ve aşağıdaki hallerde :

2. Yeni inşaat için inşaatın hitam bulduğu veya inşaatın hitamından evvel kısmen kullanılmaya başlanılmışsa her kısmın kullanılmasına başlandığı; binaya sonradan sabit istihsal, asansör ve kalorifer tesisleri konulmuşsa bu tesislerin konulmasının tamamlandığı;

3. 63 ncü maddenin 5 nci bendinde yazılı şekilde kullanım tarzı değişen binalar için bu değişikliğin vukubulduğu;

4. Muafiyeti sukut eden bina ve arazide muafiyetin sukut ettiği;

5. Yanan, yıkılan ve sair sebeplerle tamamen veya kısmen harabolan binalarda ve ifraz ve taksim edilen veya birleştirilen bina ve arazide bu olayların vukubulduğu;

6. Hal ve heyeti değişen arazide değişikliğin rastladığı;

7. Binanın mütemmimi durumunda olan arazinin mütemmimlik durumundan çıkması, bir arazi ve arsanın bina mütemmimi durumuna girmesi hallerinde bu değişikliğin vukubulduğu; tarihi takibeden malî yıldan başlayarak yürürlüğe konulur.

## DÖRDÜNCÜ KISIM

Takdir, tahrir ve zirai kazançlar komisyonları

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### Takdir Komisyonu

##### *Kuruluş*

**MADDE 72. —** Takdir komisyonu, mahallin en büyük malmemurunun veyahut tevkiil edeceği memurun başkanlığı altında ilgili vergi dairesinin yetkili bir memurundan ve seçilmiş iki üyeden kurulur.

Takdir komisyonları daimî veya geçici olurlar. Daimî komisyonların nerelerde kurulacağını Maliye Bakanlığı belli eder.

Daimî komisyon bulunmayan yerlerde takdir işleri geçici komisyonlar tarafından görülür.

##### *Üyelerin seçilmesi*

**MADDE 73. —** Üyeler, tüccarlar için ticaret odasıncı diğer sanat ve meslek erbabı için bunların mensuboldukları meslekî teşekküllerce kendi üyeleri arasından veya hariçten seçilir. Bu teşek-

küller, takdir komisyonu başkanının yazılı talebi üzerine en geç bir ay içinde iki asil ve iki de yedek üye seçmeye mecburdurlar. Bu mecburiyet zamanında yerine getirilmezse üyeler mahallin en büyük mülkiye âmiri tarafından seçilir.

Komisyon toplantılarına mükellefin sanat veya meslek bakımından bağlı veya ilgili olduğu teşekkülden, servet takdiri işlerinde ise yalnız ticaret odasından seçilen üyeler iştirak eder. Ticaret odası ve mesleki teşekkül bulunmayan yerlerde bunlar tarafından seçilecek üyeler, yukarıki esaslara göre belediyeler tarafından seçilir.

Komisyonlar kendilerine tahsis edilen dairedede, yoksa, vergi dairesinde toplanır ve keyfiyet bir tutanakla tesbit olunur.

#### *Komisyonun görevleri*

**MADDE 74.** — Takdir komisyonunun görevleri şunlardır :

- a) Yetkili makamlardan istenilen matrah ve servet takdirlerini yapmak;
- b) Vergi kanunlarında yazılı fiyat, ücret veya sair matrah ve kıymetleri takdir etmek (bu gibi takdirler de takdir kararına bağlanır).

Takdir komisyonu bu görevlerini yaparken takdir sebepleri bulunup bulunmadığını incelemeyi. Yalnız hatalı gördüğü muamelelerde, ilgili vergi dairesini yazı ile ikaz etmeye mecburdur.

#### *Komisyonun yetkileri*

**MADDE 75.** — Takdir komisyonu 74 ncü maddedeki görevleri dolayısıyla bu kanunda yazılı inceleme yetkisini haizdir.

Servet takdiri ile görevli komisyonlar bilir kişiye müracaat edebilirler. Sınai ve edebî mülkiyet haklarını, imtiyazları, madenleri, mücevheratı, eski eserleri ve sanat eserlerini değerlemede bilir kişiye müracaat etmek mecburidir.

#### *Beyana bağlılık*

**MADDE 76.** — Mükellefin evvelce beyan ettiği bir matraha ait olan takdir işlerinde, takdir olunan matrah mükellefin beyanından düşük olamaz.

### İKİNCİ BÖLÜM

#### **Tahrir komisyonu**

#### *Görev ve kuruluş*

**MADDE 77.** — Binaların ve arazinin genel tahriri üçer kişilik «Tahrir komisyonları» tarafından yapılır. Bu komisyonlar valilerce tâyin olunan bir zatın başkanlığı altında iki seçilmiş üyeden kurulur.

Her ilcede, ilcenin büyüklüğüne göre, lüzumu kadar «Tahrir komisyonu» kurulur.

Valiler, tahrir komisyonlarına sıfat ve yetkilerini gösteren birer vesika verirler. Komisyonlar gittikleri yerde bu vesikayı gezilip görülecek bina veya arazinin mutasarrıflarına veya bunları işgal edenlere göstermeye mecburdurlar.

#### *Üyelerin seçilmesi*

**MADDE 78.** — Tahrir komisyonlarının üyeleri aşağıdaki şekilde seçilir :

1. Üyelerden biri tahriri yapılacak ilcenin bağlı bulunduğu il genel meclisince genel meclis üyeleri dışından ve ilçe halkından seçilir.

62 nci maddede yazılı sebeplerle yapılacak tahrirlerde, il genel meclisi toplantı halinde değilse, bu üyenin aynı suretle il daimî encümenince seçilmesi caizdir.

2. Belediye sınırları içindeki yerlerin tahriri için ikinci üyeyi belediye meclisleri kendi üyeleri veya diğer hemşehriler arasından seçer.

3. Köylerde yapılan tahrirlerde köy ihtiyar meclisi tarafından kendi üyesi arasından veya köy halkından seçilecek bir zat ikinci üye olarak tahrir komisyonuna girer.

Tahrir komisyonlarına girecek üyeler sayısınca ayrıca ve aynı usul dairesinde yedek üye de seçilir.

İl genel meclisleri ile belediye meclisleri asıl ve yedek üyeleri genel tahrir kararının ilânından başlayarak en geç bir ay içinde seçmeye ve bunların adlarını en büyük mülkiye memuruna bildirmeye mecburdurlar.

#### Yetki

**MADDE 79. — Tahrir komisyonları:**

1. İradı veya kıymeti tahmin edilecek binaları ve araziye gezebilirler;
  2. Mükelleflerden ve kiracılardan gayrimenkulün genel durumu, kullanım tarzı, kira veya hasılat miktarı ve tahmine yarıyacak sair lüzumlu malûmatı istiyebilirler;
  3. Lüzumlu gördükleri malûmatı, muhtar ve ihtiyar meclisleri, ticaret ve tarım odaları, belediyeler ve noterler gibi resmî veya yarı resmî teşekküllerle özel teşekküller ve şahıslardan istiyebilirler;
  4. Fabrika, değirmen ve imalâthanelerin iratlarının takdirinde içlerinde bulunan sabit istihsal tesislerinin kıymetlerini tesbit için lüzum gördükleri takdirde bilirkişiye müracaat edebilirler.
- Çalışma saatleri dışında veya tatil günlerinde, bina ve arazi, bunları işgal edenlerin muvafakati olmaksızın gezilemez. Binaların gezilmesi sırasında, komisyon başkan ve üyeleri, ev halkının rahatsız edilmemesine dikkat etmeye mecburdurlar.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### Tadilat komisyonları

##### Görev ve kuruluş

**MADDE 80. — Gerek binalarda, gerek arazide tadilat üçer kişilik «Tadilat komisyonları» tarafından yapılır.**

Bu komisyonlar, mahallin en büyük mülkiye memurunun vergi dairesi müdürü olmıyan gelir memurları arasından seçeceği bir başkan ile iki üyeden kurulur.

Lüzum görülen yerlerde birden fazla tadilat komisyonu kurulması caizdir.

##### Üyelerin seçilmesi

**MADDE 81. — Tadilat komisyonlarına girecek üyeler :**

1. Belediye sınırı içinde bulunan yerler için, belediye meclislerince biri kendi üyeleri arasından veya dışardan, diğeri tadilat yapılacak bina ve arazinin bulunduğu şehir ve kasaba halkı arasından;
  2. Belediye teşkilâtı olmıyan yerlerde köy ihtiyar meclisince biri kendi üyeleri, diğeri köy halkı arasından,
- Seçilir.

Belediyeler ve belediye teşkilâtı bulunmıyan köy ihtiyar meclisleri mahallin en büyük mülkiye memurunun yapacağı tebliğden başlayarak en geç bir ay içinde tadilat komisyonuna girecek üyeleri ve onların bir misli yedek üyeleri seçmeye ve adlarını en büyük mülkiye memuruna bildirmeye mecburdurlar.

*Yetki*

**MADDE 82.** — Tahrir komisyonlarının haiz olduğu yetkileri tadilât komisyonları da haizdirler.

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM****Zirai kazançlar il ve merkez komisyonları***Zirai kazançlar il komisyonu*

**MADDE 83.** — Zirai kazançlar il komisyonu valinin başkanlığında defterdar, gelir müdürü, ziraat müdürü, veteriner müdürü, il merkezindeki Ziraat Bankası şubesi müdürü ve seçilmiş üç üyeden kurulur. Ormancılığa ilişkin konuların görüşülmesinde komisyona veteriner müdürü yerine orman işletme müdürü veya tevkil edeceği bir temsilci katılır.

Ziraat, veteriner ve orman müdürleri toplantı tarihinden önce gerekli incelemeleri yaparak neticelerini komisyona bildirirler.

Orman ve Ziraat Bankası şube müdürlerinin taaddut ettiği il merkezlerinde aralarından biri komisyona katılır.

*Üyelerin seçilmesi*

**MADDE 84.** — Zirai kazançlar il komisyonunun seçilmiş üyelerinden ikisi il ziraat odası biri il ticaret odası tarafından kendi üyeleri arasından veya dışardan seçilir.

Bu odalar valinin yazılı tebliği üzerine en geç bir ay içinde komisyon üyelerini ve onların bir misli yedek üyeyi seçerek adlarını valiye bildirmeye mecburdurlar.

Üyeler bu süre içinde seçilip bildirilmedikleri takdirde vali tarafından seçilir.

Ziraat ve ticaret odaları bulunmayan yerlerde bunların seçeceği üyeler, aynı esaslar dairesinde belediyelerce seçilir.

*Zirai Kazançlar Merkez Komisyonu*

**MADDE 85.** — Zirai kazançlar merkez komisyonu Maliye Bakanlığı Müsteşarının Başkanlığında Gelirler Genel Müdürü, Tarım Bakanlığında üç, Ticaret ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarıyla Yüksek Murakabe Heyeti, İstatistik, Devlet Üretim Çiftlikleri, Devlet Su İşleri, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Toprak Mahsulleri Ofisi ve Et ve Balık Kurumu Genel müdürlüklerinden ve Ziraat Odaları Birliğinden birer temsilciden ve Ankara Üniversitesi Ziraat, Veteriner, Orman, Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri Profesörler kurullarınca seçilen birer profesör veya doçentten kurulur.

*Komisyonların yetkileri*

**MADDE 86.** — Zirai kazançlar il ve merkez komisyonları kamu idare ve müesseseleri ile Devlet ekonomi kurumlarından ve görevlerinin gerektirdiği sair gerçek ve tüzel kişilerden her türlü bilgileri isteyebilirler. Gerekli gördükleri hallerde bilirkişilere inceleme de yaptırabilirler.

Bilgi istemede 148 nci maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır.

Komisyonlarca bu hükümlere göre istenilen bilgileri vermiyenler ve bilir kişiliği kabul ettikleri halde gerekli incelemeleri yapmıyanlar hakkında 361 nci madde hükmü uygulanır.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

## Müşterek hükümler

*Komisyonlara seçilecek üyelere aranacak vasıflar.*

**MADDE 87.** — Takdir, tahrir, tadilat ve zirai kazançlar il komisyonlarına, memurların dışında, seçilecek kimselerde aşağıdaki vasıflar aranır:

1. İyi ahlak sahibi olmak ve ikamet ettiği veya iş gördüğü muhitin emniyet ve itimadını kazanmış bulunmak;
2. Kamu hizmetlerinden memnu olmamak ve medeni haklardan ıskat edilmiş bulunmamak;
3. Ağır hapis veya şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan dolayı hapis cezasıyla hükümlü olmamak;
4. Vergi kaçakçılığından dolayı cezalandırılmış olmamak;
5. Takdir komisyonlarına seçileceklerde ayrıca 30 yaşını bitirmiş olmak;
6. Tahrir, tadilat ve zirai kazançlar il komisyonlarına seçileceklerde ayrıca mensup olduğu şehir veya kasabanın iktisadi şartlarına ve emlak ve ziraat işlerine vukufu olmak ve yirmi beş yaşını bitirmiş bulunmak;
7. Arazi tahrirlerinde ayrıca çiftçi olmak.

*Yemin*

**MADDE 88.** — Bu kısımda yazılı komisyonlara seçilen üyeler ve tahrir komisyonu başkanları şehir ve kasabalarda idare heyeti, köylerde ihtiyar meclisi huzurunda aşağıda yazılı şekilde yemin ederler:

«Komisyonda çalışacağım süre zarfında tam mânasiyle vicdan ve kanaatim icaplarına tâbi kalacağım; hiçbir sebep ve tesir altında adaletten ve doğruluktan ayrılmıyacağım, gerek Devlet gerek mükellef haklarını bir tutacağım, takdir ve tahminlerde her hangi bir tarafa temayül suretiyle görevimi kötüye kullanmıyacağım namusum üzerine yemin ederim.»

*Nisap*

**MADDE 89.** — Bu kısımda yazılı komisyonlar tam mürettepleri ile toplanır ve mutlak ekseriyetle karar verir. Reyler müsavi olursa başkanın bulunduğu taraf ekseriyet sayılır.

*Devam*

**MADDE 90.** — Komisyon toplantılarında her hangi bir sebeple olursa olsun bulunamayacağı anlaşılan üyenin yerine yedek üye davet olunur.

Seçilmiş üyelere, mücbir bir sebebe dayanmaksızın, üç müteakıp toplantıya gelmeyenler istifa etmiş sayılarak yerlerine yedek üye asil üye olarak getirilir.

Mücbir sebep veya mezuniyetle devam edemeyecek olan asil üyeye yedek üye vekâlet eder.

Tahrir komisyonunun başkanı hastalık gibi mücbir bir sebeple veya mezuniyetle görevine devam edemeyecek olursa yerine valiler tarafından bir başkan vekili tâyin olunur.

*Görev süresi*

**MADDE 91.** — Tahrir komisyonları başkan ve üyelerinin görevleri genel tahrir bitinceye kadar devam eder.

Takdir, tadilat ve zirai kazançlar il komisyonlarına seçilen üyelerin görev süresi üç yıldır. Bunları seçen daire, meclis ve meslekî teşekküllerin seçimlerinin yenilenmesi bu üyelerin görev sürelerini kısaltmaz.

Süreleri dolanların yeniden seçilmesi caizdir.

*Ücretler*

**MADDE 92.** — Bu kısımda yazılı komisyonların (zirai kazançlar merkez komisyonu hariç) seçilmiş üyelerine komisyonlardaki görevleri dolayısıyla, mahallî defterdarlığın teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca tâyin olunacak miktarda ücret verilir.

Zirai kazançlar merkez komisyonu üyelerine komisyondaki çalışmalarını dolayısıyla verilecek ücretin miktarı Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla tâyin olunur.

**BEŞİNCİ KISIM****Tebliğler****BİRİNCİ BÖLÜM****Tebliğ esasları ve muhataplar***Tebliğ esasları*

**MADDE 93.** — Tahakkuk fişinden gayri, vergilendirme ile ilgili olup, hüküm ifade eden bilûmum vesikalar ve yazılar adresleri bilinen gerçek ve tüzel kişilere posta vasıtasıyla ilmühaberli taahhüt-lü olarak, adresleri bilinmeyenlere ilân yolu ile tebliğ edilir.

Şu kadar ki, ilgilinin kabul etmesi şartıyla, tebliğin daire veya komisyonda yapılması caizdir.

*Tebliğ yapılacak kimseler*

**MADDE 94.** — Tebliğ mükelleflere, bunların kanuni temsilcilerine, umumi vekillerine veya vergi cezası kesilenlere yapılır.

Tüzel kişilere yapılacak tebliğ, bunların başkası, müdür veya kanuni temsilcilerine, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmıyan teşekküllerde bunları idare edenlere veya temsilcilerine yapılır. Tüzel kişilerin mütaaddit müdür veya temsilcisi varsa tebliğin bunlardan birine yapılması kâfidir.

*Veli, vasi ve kayyımlara tebliğ*

**MADDE 95.** — Mükellef yerine geçen veli, vasi veya kayyım gibi vergi sorumlusu birden fazla olursa, tebliğ bunlardan yalnız birine yapılabilir.

Şayet tebliğin mevzuu olan işe ayrı bir vasi veya kayyım bakmakta ise, tebliğ bunlara yapılır.

*Vasıtalı tebliğ*

**MADDE 96.** — Kara, deniz, hava ve jandarma eratına yapılacak tebliğler kıta komutanı veya müessese âmiri gibi en yakın üst vasıtasıyla yapılır. Bu evrakı derhal tebliğ olunacak kimseye vermediği takdirde üst tazminle mahkûm olur. Bu cihetin tebliğ evrakında yazılı olması şarttır.

*Yabancı memlekette bulunanlara tebliğ*

**MADDE 97.** — Yabancı memlekette bulunanlara tebliğ o memleketin yetkili makamı vasıtasıyla yapılır. Bunun için anlaşma varsa veya o memleketin kanunları müsait ise o yerdeki Türk siyasi memuru veya konsolosu tebliğin yapılmasını yetkili makamdandır.

Kendisine tebliğ yapılacak kişi Türk vatandaşı ise tebliğ Türk siyasi memuru veya konsolosu vasıtasıyla de yapılabilir.

Yabancı memleketlerde bulunan kimselere tebliğ olunacak evrak, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu Bakanlık vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığına, oradan da Türkiye elçilik veya konsoloslusuna gönderilir.

Yabancı memlekette resmî görevle bulunan Türk memurlarına tebliğ Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla yapılır.

Yabancı memlekette bulunan askerî şahıslara yapılacak tebliğ, bağlı bulundukları kara, deniz, hava kuvvetleri komutanlıklarıyla Jandarma Genel Komutanlığı vasıtasıyla yapılır.

*Kamu idare ve müesseselerine tebliğ*

**MADDE 98.** — Kamu idare ve müesseselerine yapılacak tebliğ, bu idare ve müesseselerin en büyük âmirlerine veya bunların muavinlerine veya en büyük âminin yetkili kılacağı memurlara yapılır.

**İKİNCİ BÖLÜM**

**Posta ile tebliğ usulü**

*Kapalı zarf esası*

**MADDE 99.** — Posta ile tebliğde tebliğ edilecek vesika kapalı bir zarf içinde postaya verilir. Bunun için, şekilleri Maliye Bakanlığınca tesbit edilen özel zarflar kullanılır.

*Bilinen adreslere tebliğ*

**MADDE 100.** — Bilinen adrese gönderilen mektuplar posta idaresince muhatabına teslim edildiği tarihte tebliğ edilmiş sayılır.

*Bilinen adresler*

**MADDE 101.** — Bu kanuna göre bilinen adresler şunlardır :

1. Mükellef tarafından işe başlamada bildirilen adresler;
2. Adres değişikliğinde bildirilen adresler;
3. İş bırakmada bildirilen adresler;
4. Vergi beyannamelerinde bildirilen adresler;
5. Yoklama fişinde tesbit edilen adresler;
6. İtiraz ve temyiz dilekçelerinde ve cevaplarında gösterilen adresler;
7. Yetkili memurlar tarafından bir tutanakla tesbit edilen adresler (İlgilinin tutanakta imzası bulunmak şartıyla);
8. Bina ve arazi vergilerinde komisyonlarca tahrir varakalarında tesbit edilen adresler.

Mektupların gönderilmesinde bu adreslerden tarih itibarıyla tebligat yapacak makama en son olarak bildirilmiş veya bu makamca tesbit edilmiş olanı nazara alınır.

*Tebliğ evrakının teslimi*

**MADDE 102.** — Tebliğ olunacak evrakı muhtevi zarf posta idaresince muhatabına verilir ve keyfiyet muhatap ile posta memuru tarafından taahhüt ilmühaberine tarih ve imza konulmak suretiyle tesbit olunur.

Muhatabın zarf üzerinde yazılı adresini değiştirmesinden dolayı bulunamamış olması halinde posta memuru durumu zarf üzerine yazar ve mektup posta idaresince derhal tebliği yaptıran daireye geri gönderilir.

Muhatabın geçici olarak başka bir yere gittiği, bilinen adresinde bulunanlar veya komşuları tarafından bildirildiği takdirde keyfiyet ve beyanda bulunanın kimliği tebliğ alındısına yazılarak altı beyanı yapana imzalatılır. İmzadan imtina ederse, tebliği yapan bu ciheti şerh ve imza eder ve tebliğ edilemeyen evrak çıkaran mercie iade olunur.

Bunun üzerine tebliği çıkaran merci tarafından tâyin olunacak münasip bir süre sonra yeniden tebliğ çıkarılır. İkinci defa çıkarılan tebliğ evrakı da aynı sebeple tebliğ edilemiyerek iade olunursa tebliğ ilân yolu ile yapılır.

Muhatap imza edecek kadar yazı bilmez veya her hangi bir sebeple imza edemeyecek durumda bulunursa sol elinin baş parmağı bastırılmak suretiyle tebliğ olunur.

Muhatap tebellüğden imtina ederse tebliğ edilecek evrak önüne bırakılmak suretiyle tebliğ edilir.

Yukarıki fıkralarda yazılı işlemler komşularından bir kişi veya muhtar veya ihtiyar heyeti üyelerinden biri veyahut bir zabıta memuru huzurunda icra ve keyfiyet taahhüt ilmühaberine yazılarak tarih ve imza vaz'edilmek ve hazır bulunanlara da imzalatılmak suretiyle tesbit olunur.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### İlân yoluyla tebliğ usulü

##### *Tebliğin ilânla yapılacağı haller*

**MADDE 103. —** Aşağıda yazılı hallerde tebliğ ilân yoluyla yapılır

1. Muhatabın adresi hiç bilinmezse;
2. Muhatabın bilinen adresi yanlış veya değişmiş olur ve bu yüzden gönderilmiş olan mektup geri gelirse;
3. Başkaca sebeplerden dolayı posta ile tebliğ yapılmasına imkân bulunmazsa;
4. Yabancı memleketlerde bulunanlara tebliğ yapılmasına imkân bulunmazsa.

##### *İlânın şekli*

**MADDE 104. —** İlân aşağıda yazılı şekilde yapılır:

1. İlân ilgili vergi dairesinin bulunduğu yerin belediye sınırları içinde çıkan bir veya daha fazla gazetede yayınlanır. Gazete çıkmıyan yerlerde mütat vasıtalarla yapılır.
2. İlân yazısı tebliğ yapan dairenin ilân koymaya mahsus mahalline asılır ve bir sureti mükellefin bilinen son adresinin bağlı olduğu muhtarlığa gönderilir.
3. İstanbul belediye sınırları dışındaki yerlerde ilân yoluyla yapılan tebliğin konusu on bin lirayı aşan bir vergiye veya vergi cezasına taallük ettiği takdirde ilân ayrıca Ankara ve İstanbul'da çıkan birer gazete ile yayınlanır.

Tebliğ olunacak evrakın örnekleri yabancı memlekette bulunan mükellefin bilinen adresine ayrıca posta ile gönderilir.

##### *İlânın muhteviyatı*

**MADDE 105. —** İlânlarda, tebliğin ilgili bulunduğu vergiler gösterilmek suretiyle adları (Tüzel kişilerde unvanları) yazılı muhataplara aşağıdaki hususlar ihtar olunur:

1. İlân tarihinden başlayarak bir ay içinde ilânı yapan makama bizzat veya bilvekalâ müracaat etmeleri veyahut taahhütlü mektup veya telgrafla açık adreslerini bildirmeleri;
2. Kendilerine süre ile kayıtlı resmî tebliğ yapılacağı.

*İlânın neticeleri*

**MADDE 106.** — İlân üzerine bizzat veya bilvekalâ müracaat edenlere yerinde, adres bildirenlere ise posta ile tebliğ yapılır.

Posta ile yapılan bu tebliğ hakkında da 100 ncü madde hükmü cari olur.

İlân tarihinden başlayarak bir ay içinde ne vergi dairesine müracaat yapmış ve ne de adresini bildirmiş olanlara bir ayın sonunda tebliğ yapılmış sayılır.

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM****Tebliğlere ait türlü hükümler***Memur vasıtasıyla tebliğ*

**Madde 107.** — Posta ile tebliğ yapılması müşkül veya faydasız görülen hal ve yerlerde veya hut özel veya acele hallerde, Maliye Bakanlığı tebliğleri posta yerine memur vasıtasıyla yaptırmaya yetkilidir.

Bu madde hükmünün uygulanmasında da bu kısımdaki tebliğ esaslarına uyulur.

*Hatalı tebliğler*

**MADDE 108.** — Tebliğ olunan vesikalar, esasa müessir olmıyan şekil hatalarından dolayı hukukî kıymetlerini kaybetmezler; yalnız vergi ihbarı ile ilgili vesikalarda mükellefin adının, verginin nevi veya miktarının, itiraz veya temyiz sürelerinin hiç yazılmamış olması veyahut bu vesikaların görevli bir makam tarafından tanzim edilmemiş bulunması vesikayı hükümsüz kılar.

*Tebliğ yerine geçen muameleler*

**MADDE 109.** — Verginin tarh ve tahakkukunda tebliğ yerine geçen muameleler hakkındaki hükümler mahfuzdur.

Ücret ve kazançları götürü usulde tesbit edilen tüccar, hizmet ve serbest meslek erbabının vergileri, tarh zamanında bu mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairesine müracaatla ibraz edecekleri vergi karnelerine yazılmak suretiyle tarh ve tebliğ olunur.

Vergi karneye yazıldığı tarihte tebliğ edilmiş sayılır.

Yukarıdaki hükme riayet etmiyenlerin vergileri (251 nci madde hükmüne giren mükellefler hariç) bu kanunun umumi hükümleri dairesinde yoklama fişine dayanılarak tarh ve tebliğ olunur.

**ALTINCI KISIM****Vergi alacağının kalkması****BİRİNCİ BÖLÜM****Ödeme***Verginin ödeneceği daire*

**MADDE 110.** — Vergi borcu, mükellefin bu bakımdan bağlı olduğu vergi dairesine ödenir.

Mükellef vergi borcunu vergi dairesinin bulunduğu belediye sınırlarının dışındaki vergi dairelerine de yatırabilir. Bu takdirde ödemenin hangi vergi dairesi hesabına yapıldığının bildirilmesi şarttır.

*Ödeme zamanı*

**MADDE 111.** — Vergi, kanunlarında gösterilen süreler içinde ödenir.

Ödeme süresinin son günü verginin vâdesi tarihidir.

Bu kanunun 15, 17 ve 342 nci maddelerinin uygulanması dolayısıyla sürenin uzaması halinde vâde uzayan sürenin bittiği gündür.

Beyannamenin posta ile gönderilmesi halinde, beyan edilen vergi tahakkuk işleminin bitmesi beklenmeksizin vâdesinde ödenir.

500 den fazla mükellefi olan vergi dairelerine para yatırmak bakımından mükelleflere, vâdenin bitmesini takibeden tarihten başlayarak 15 gün içinde gün belli etmiye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Bu suretle belli edilen günler verginin vâdesi yerine geçer.

*Özel ödeme zamanları*

**MADDE 112.** — 1. İkmalen veya re'sen tarh olunan vergiler taksit zamanlarından evvel tahakkuk etmişse taksit süreleri içinde; taksit süreleri kısmen veya tamamen geçtikten sonra tahakkuk etmişse; geçmiş taksitler, tahakkuk tarihinden başlayarak bir ay içinde ödenir.

2. Memleketi terk ve ölüm gibi mükellefiyetin kalkmasını mucip haller dolayısıyla beyan üzerine tarholunan vergiler, beyanname verme süreleri içinde ödenir.

Mükellefin, vâdeleri mezkûr süreden sonra gelen vergileri de aynı süre içinde alınır.

Memleketi terk edenlerin, ölenlerin veya benzeri haller dolayısıyla mükellefiyetleri kalkanların ikmalen veya re'sen tarh olunan vergileri tahakkuk tarihinden başlayarak bir ay içinde ödenir.

Bu fıkra yazılı tahsil süreleri Âmmeye alacaklarının tahsil usulü hakkındaki kanun mucibince teminat gösterildiği takdirde, Vergi Kanunuyla belli taksit zamanına kadar ve taksit zamanı geçmiş ise üç ay uzatılır.

3. İtiraz dolayısıyla 389 ncu madde mucibince tahsili durdurulan vergilerden taksit süreleri geçmiş olanlar, İtiraz Komisyonu kararına göre hesaplanan vergiye ait ihbarnamenin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir.

4. Sermayelerini tezyid eden şirketler, sermayenin artırılan miktarına ait Damga Resmini, tezyid kararının tescil ve ilanı tarihinden itibaren üç ay içinde öderler.

**İKİNCİ BÖLÜM****Zamanaşımı ve terkin***Zamanaşımının mahiyeti*

**MADDE 113.** — Zamanaşımı, süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkmasıdır.

Zamanaşımı, mükellefin bu hususta bir müracaatı olup olmadığına bakılmaksızın hüküm ifade eder.

*Zamanaşımı süreleri*

**MADDE 114.** — Vergi alacağının doğduğu takvim yılını takibeden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar.

Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkûr komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam eder.

Damga Resmine tâbi olup resim ve cezası zamanaşımına uğrıyan evrakın hükmünden tarh

zamanaşımı süresi dolduktan sonra faydalanıldığı takdirde mezkûr evraka ait vergi alacağı yeniden doğar.

*Verginin terkin*

**MADDE 115.** — Yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, muzir hayvan ve haşarat istilâsı ve bunlara benzer âfetler yüzünden :

1. Varlıklarının en az üçte birini kaybeden mükelleflerin bu âfetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili bulunan vergi borçları ve vergi cezaları;

2. Mahsullerinin en az üçte birini kaybeden mükelleflerin, âfete mâruz arazi için zararın tahakkuk ettiği hasat ve devşirme zamanına tesadüf eden yıla aidolarak tahakkuk ettirilen Arazi Vergisi borçları ve vergi cezaları;

Maliye Bakanlığınca zararlar mütenasib olmak üzere, kısmen veya tamamen terkin olunur.

Zarar derecesini ve ilgili bulunduğu gelir kaynağını mahalli idare heyetleri yaptıracağı tahkikat üzerine tesbit eder.

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**

**Vergi hatalarını düzeltme**

*Vergi hatası*

**MADDE 116.** — Vergi hatası, vergiye mütaallik hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden haksız yere fazla veya eksik vergi istenmesi veya alınmasıdır.

*Hesap hataları*

**MADDE 117.** — Hesap hataları şunlardır :

1. Matrah hataları: Vergilendirme ile ilgili beyanname, tahakkuk fişi, ihbarname, tekâlif cetveli ve kararlarda matraha ait rakamların veya indirimlerin eksik veya fazla gösterilmiş veya hesaplanmış olmasıdır.

2. Vergi miktarında hatalar: Vergi nispet ve tarifelerinin yanlış uygulanması, mahsupların yapılmamış veya yanlış yapılmış olması, birinci bentte yazılı vesikalarda verginin eksik veya fazla hesaplanmış veya gösterilmiş olmasıdır

3. Verginin mükerrer olması: Aynı vergi kanununun uygulanmasında belli bir vergilendirme dönemi için aynı matrah üzerinden bir defadan fazla vergi istenmesi veya alınmasıdır.

*Vergilendirme hataları*

**MADDE 118.** — Vergilendirme hataları şunlardır :

1. Mükellefin şahsında hata : Bir verginin asıl borçlusu yerine başka bir kişiden istenmesi veya alınmasıdır;

2. Mükellefiyette hata : Açık olarak vergiye tâbi olmıyan veya vergiden muaf bulunan kimse-lerden vergi istenmesi veya alınmasıdır;

3. Mevzuda hata : Açık olarak vergi mevzuuna girmiyen veya vergiden müstesna bulunan gelir, servet, madde, kıymet, evrak ve işlemler üzerinden vergi istenmesi veya alınmasıdır.

4. Vergilendirme veya muafiyet döneminde hata : Aranan verginin ilgili bulunduğu vergilendirme döneminin yanlış gösterilmiş veya süre itibarıyla eksik veya fazla hesaplanmış olmasıdır.

*Hataların meydana çıkarılması*

**MADDE 119.** — Vergi hataları şu yollarla meydana çıkarılabilir :

1. İlgili memurun hatayı bulması veya görmesi ile;

2. Üst memurların yaptıkları incelemeler neticesinde hatanın görülmesi ile ;
3. Hatanın teftiş sırasında meydana çıkarılması ile ;
4. Hatanın vergi incelenmesi sırasında meydana çıkarılması ile ;
5. Mükellefin müracaatı ile.

*Düzeltilme yetkisi ve reddiyat*

**MADDE 120. —** Vergi hatalarının düzeltilmesine, ilgili vergi dairesi müdürü karar verir.

Bu hatalar düzeltme fişine dayanılarak düzeltilir. Hatanın mükellef aleyhine yapılmış olması halinde, fazla vergi aynı fişe dayanılarak terkin ve tahsil olunmuş ise mükellefe reddolunur. Düzeltme fişinin bir nüshası, reddedilecek miktarla müracaat edeceği muhasebe ve müracaat süresi zikredilmek suretiyle mükellefe tebliğ edilir. Mükellef tebliğ tarihinden başlayarak bir yıl içinde parasını geri almak üzere müracaat etmediği takdirde hakkı sâkıt olur.

*Re'sen düzeltme*

**MADDE 121. —** İdarece tereddüt edilmiyen açık ve mutlak vergi hataları re'sen düzeltilir. Kendi aleyhlerine düzeltme yapılan kimselerin düzeltmeye itiraz etmek hakları mahfuzdur.

*Düzeltilme talebi*

**MADDE 122. —** Vergi muamelelerindeki hataların düzeltilmesini mükellefler yazı ile istiyebilirler.

Düzeltilme talepleri 381 nci maddede yazılı itiraz dilekçeleri şeklinde tanzim olunur ve vergi dairesine verilir.

Bunların posta ile taahhütlü olarak gönderilmesi caizdir.

*Düzeltilme talebinin incelenmesi*

**MADDE 123. —** Vergi dairesinin ilgili servisi düzeltme talebini, kendi mütalâasını da ilâve ederek, düzeltme merciine gönderir.

Düzeltilme mercii talebi yerinde gördüğü takdirde, düzeltmenin yapılmasını emreder ; yerinde görmediği takdirde, keyfiyet düzeltmeyi istiyene yazı ile tebliğ olunur.

Düzeltilme taleplerinin müracaattan başlayarak bir ay içinde incelenip karara bağlanması ve neticenin talepte bulunana bu süre içinde tebliğ olunması lâzımdır.

İtiraz süresi içinde düzeltme talebinde bulunanların bu talepleri reddolunduğu takdirde düzeltme talebi itiraz dilekçesi yerine geçer.

Bu takdirde itiraz hükümleri uygulanır.

*Şikâyet yolu ile müracaat*

**MADDE 124. —** İtiraz süresi geçtikten sonra yaptıkları düzeltme istekleri reddolunanlar şikâyet yolu ile Maliye Bakanlığına müracaat edebilirler.

Bu madde gereğince il özel idare vergileri hakkında valiliğe ve belediye vergileri hakkında belediye başkanlığına müracaat olunur

*Düzeltilmenin şümülü*

**MADDE 125. —** İtiraz veya temyiz komisyonlarından geçmiş olan muamelelerde vergi hataları bulunduğu takdirde, bu hatalar, komisyon kararları kesinleşmiş olsa bile, evvelki maddelerde yazılı usul dairesinde düzeltilebilir. Şu kadar ki ; düzeltmenin yapılabilmesi için hatalar hakkında söz geçen komisyonlar tarafından bir karar verilmemiş olması şarttır.

*Düzeltilmede zamanaşımı*

**MADDE 126.** — 114 ncü maddede yazılı zamanaşımı süresi dolduktan sonra meydana çıkarılan vergi hataları düzeltilemez. Şu kadar ki, düzeltme zamanaşımı süresi:

- a) Zamanaşımı süresinin son yılı içinde tarh ve tebliğ edilen vergilerde hatanın yapıldığı;
  - b) İlan yolu ile tebliğ edilip itirazsız tahakkuk eden vergilerde mükellefe ödeme emrinin tebliğ edildiği;
- tarihten başlayarak bir yıldan aşağı olamaz.

**YEDİNCİ KISIM****Yoklama ve inceleme****BİRİNCİ BÖLÜM****Yoklama***Maksat*

**MADDE 127.** — Yoklamadan maksat; mükellefleri ve mükellefiyetle ilgili maddi olayları, kayıtları ve mevzuları araştırmak ve tesbit etmektir.

*Yoklamayı yetkililer*

**MADDE 128.** — Yoklama :

1. Vergi dairesi müdürleri;
  2. Yoklama memurları;
  3. Yetkili makamlar tarafından yoklama işi ile görevlendirilenler;
  4. Vergi incelemesine yetkili olanlar;
- tarafından yapılır.

*İlmiyet ibrazı mecburiyeti*

**MADDE 129.** — Yoklama yapanların elinde yoklama yetkilerini gösteren fotoğraflı resmî bir vesika bulunur.

Yoklama yapanlar bu vesikayı, kendilerinden sorulmasa bile, nezdinde yoklama yapılan kimseye gösterirler.

Toplu yoklamalarda kolbaşının vesikayı ibraz etmesi kâfidir.

*Yoklama zamanı*

**MADDE 130.** — Yoklama her zaman yapılabilir.

Yoklamanın ne zaman yapılacağı ilgiliye haber verilmez.

*Yoklama fişi*

**MADDE 131.** — Yoklama neticeleri tutanak mahiyetinde olan «Yoklama fişine» geçirilir.

Bu fişler yoklama yerinde iki nüsha tanzim olunarak tarihlenir, bulunursa nezdinde yoklama yapılan veya yetkili adamına imza ettirilir; bunlar bulunmaz veya imzadan çekinirlerse keyfiyet fişe yazılır ve yoklama fişi polis, jandarma, muhtar veya ihtiyar meclisi üyelerinden birine imzalatılır.

*Yoklama neticelerinin bildirilmesi*

**MADDE 132.** — Yoklama fişlerinin birinci nüshası yoklaması yapılan şahıs veya yetkili adına bırakılır. Bunlar bulunmazsa bilinen adresine 7 gün içinde posta ile gönderilir.

Vergi karnesi alanlar hakkında yapılan yoklamalar ayrıca bu karneye işaret olunur.

Yoklama fişlerinin ikinci nüshaları vergi dairesine tevdi olunur.

*Toplu yoklama*

**MADDE 133.** — Vergi uygulamalarının gerektirdiği hallerde münferit fiş yerine yoklama cetvellerinin kullanılması ve neticelerin toplu olarak bu cetvellerde gösterilmesi caizdir.

Yoklama cetvellerinin kullanılacağı halleri Maliye Bakanlığı belli eder.

Yoklama cetveli kullanılan hallerde ihtilâflı olaylar yoklama fişi mahiyetinde ayrı bir tutanakla tesbit olunur.

## İKİNCİ BÖLÜM

## Vergi incelemeleri

*Maksat*

**MADDE 134.** — Vergi incelemesinden maksat; defter, hesap ve kayıtlara dayanılarak ödenmesi lâzımgelen vergilerin doğruluğunu araştırmak, tesbit etmek ve sağlamaktır.

İncelemeye yetkili olanlar tarafından lüzum görüldüğü takdirde inceleme, işletmeye dâhil ikisadi kıymetlerin fiilî envanterinin yapılmasına ve beyannamelerde gösterilmesi gereken unsurların tetkikine de teşmil edilebilir. Fiilî envanterin yapılmasının gerektirdiği ve incelemeyi yapan tarafından tasdik edilen giderler Hazinece mükellefe ödenir.

*İncelemeye yetkililer*

**MADDE 135.** — Vergi incelemesi; hesap uzmanları, hesap uzman muavinleri, ilin en büyük nalmemuru, kontrol memurları veya vergi dairesi müdürleri tarafından yapılır.

Maliye müfettişleri, Maliye müfettiş muavinleri ve gelir kontrolörleri her hal ve takdirde vergi inceleme yetkisini haizdir.

*Huviyet ibrazı*

**MADDE 136.** — Vergi incelemesi yapanlar yanlarında memuriyet sıfatlarını ve inceleme yetkisini gösteren fotoğraflı resmî bir vesika bulundururlar ve gittikleri yerde işe başlamadan evvel bu vesikayı ilgililere gösterirler.

*İncelemeye tâbi olanlar*

**MADDE 137.** — Bu kanuna veya diğer kanunlara göre defter ve hesap tutmak, evrak ve vesicaları muhafaza ve ibraz etmek mecburiyetinde olan gerçek ve tüzel kişiler vergi incelemelerine âbidirler.

*İnceleme zamanı*

**MADDE 138.** — Vergi incelemesinin ne zaman yapılacağına evvelden haber verilmesi mecburi eğıldir.

İnceleme, neticesi alınmamış hesap dönemi de dâhil olmak üzere, tarh zaman aşımı süresi sonuna kadar her zaman yapılabilir.

Evvelce inceleme yapılmış veya matrahın re'sen takdir edilmiş olması yeniden inceleme yapılmasına ve gerekirse tarhiyatın ikmaline mâni değildir.

#### *İncelemenin yapılacağı yer*

**MADDE 139.** — Vergi incelemeleri, esas itibariyle incelemeye tâbi olanın iş yerinde yapılır.

İş yerinin müsait olmaması, ölüm, işin terk edilmesi gibi zaruri sebeplerle incelemenin yerinde yapılması imkânsız olur veya mükellef ve vergi sorumluları isterlerse inceleme dairede yapılabilir.

Bu takdirde incelemeye tâbi olanın lüzumlu defter ve vesikalarını daireye getirmesi kendisinden yazılı olarak istenilir.

İncelemenin dairede yapılması halinde istenilen defter veya vesikaları belli edilen zamanda mazeretsiz olarak getirmiyenler, bunları ibraz etmemiş sayılırlar. Haklı bir mazeret gösterenlere, defter ve vesikalarını daireye getirmesi için münasip bir mühlet verilir.

#### *İncelemede uyulacak esaslar*

**MADDE 140.** — Vergi incelemesi yapanlar, yaptıkları inceleme sırasında aşağıdaki esaslara uymaya mecburdurlar :

1. İncelemeye tâbi olana, bunun mevzuunu işe başlamadan evvel açık olarak izah ederler;
2. Nezdinde inceleme yapılanın muvafakati olmadıkça resmî çalışma saatleri dışında inceleme yapamazlar veya buna devam edemezler (Tutanak düzenlenmesi ve inceleme ile ilgili emniyet tedbirlerinin alınması bu hükmün dışındadır. Ancak bu gibi tedbirler, incelemelerin yapıldığı yerdeki faaliyeti sekteye uğratmıyacak şekilde yapılır);
3. İnceleme bitince, bunun yapıldığını gösteren bir vesika nezdinde inceleme yapıldığına verilir.

#### *İnceleme tutanakları*

**MADDE 141.** — İnceleme esnasında lüzum görülen hallerde, vergilendirme ile ilgili olaylar ve hesap durumları ayrıca tutanaklar ile tesbit ve tesvik olunabilir. İlgililerin itiraz ve mülâhazaları varsa bunlar da tutanağa geçirilir. Bu suretle düzenlenen tutanakların birer nüshasının mükellefe veya nezdinde inceleme yapılan kimseye bırakılması mecburidir.

İlgililer tutanakları imzalamaktan çekindikleri takdirde tutanakta bahis konusu edilen olaylar ve hesap durumlarını ihtiva eden defter veya vesikalar, nezdinde inceleme yapıldığına rızasına bakılmaksızın alınır ve inceleme neticesinde tarh edilen vergiler ve kesilen cezalar kesinleşinceye kadar geri verilmez. İlgililer her zaman bu tutanakları imzalıyarak defter ve vesikaları geri alabilirler. Ancak bu defterlerin suç delili olmaması şarttır.

143 ncü madde hükmü, yukarkı şekilde alınan defter ve vesikalar hakkında da uygulanır.

144 ncü maddenin dördüncü ve son fıkraları hükümleri yukarkı şekilde defter ve vesikaları alınan mükellefler hakkında da caridir.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### Arama

#### *Arama yapılabilecek haller*

**MADDE 142.** — İhbar veya yapılan incelemeler dolayısıyla, bir mükellefin vergi kaçırdığına delâlet eden emareler bulunursa, bu mükellef veya kaçakçılıkla ilgisi görülen diğer şahıslar nezdinde ve bunların üzerinde arama yapılabilir.

Aramanın yapılabilmesi için :

1. Vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların buna lüzum göstermesi ve gerekçeli bir yazı ile arama kararı vermeye yetkili sulh yargıcından bunu istemesi;

2. Sulh yargıcının istenilen yerlerde arama yapılmasına karar vermesi;

**şarttır.**

İrtibatları sebebiyle muhtelif şahıslar nezdinde ve mahallerde yapılmasına lüzum gösterilen aramalardan birine karar vermeye yetkili olan sulh yargıcı bunlardan diğer sulh yargıçlarının salt hıyetine dâhil bulunanlar hakkında da karar vermeye yetkilidir.

İhbar üzerine yapılan aramada ihbar sabit olmazsa nezdinde arama yapılan kimse muhbirin adının bildirilmesini isteyebilir, bu takdirde, vergi dairesi muhbirin ismini bildirmeye mecburdur.

#### *Aramada bulunan defter ve vesikalar*

**MADDE 143. —** Aramada bulunan ve incelenmesine lüzum görülen defter ve vesikalar müfredatlı olarak bir tutanakla tesbit olunur.

Vesikaların dosya ve dosya içinde sayı itibariyle tesbit olunması müfredatlı tesbit demektir.

Arama yapıldığı sırada zaman müsaadesizliği ve sair sebeplerle bu tutanağın tanzimi mümkün olmazsa, bulunan ve incelenmesine lüzum görülen defter ve vesikalar, mükellef nezdinde emin bir yere konur veya kaplar içinde daireye nakledilir. Bu defter ve vesikaların konulduğu yerlerin veya kapların aramayı yapan tarafından mühürlenmesi ve mümkün olan ahvalde mükellefin mühürünün de vaz'ı şarttır. Belâhara, mükellefin huzuriyle kaplar ve yerler açılarak müfredatlı tutanaklar tanzim olunur. Mühürleme ve mühürün fekki halleri de birer tutanakla tesbit edilir ve müfredatlı tutanağın bir nüshası da defter ve vesikaların sahibine veya adamına verilir.

Bu işler :

a) Mükellefin, aramada hazır bulunmaktan veya mühür vaz'ından imtinai hallerinde aramada hazır bulunanlar marifetiyle;

b) Mükellefin, mühürün fekki veya tutanağın tanzimi sırasında hazır bulunmaktan imtinai hallerinde de aramayı yapan tarafından iki memurla birlikte;

tamamlanır.

Aramada bulunup mükellef nezdinde emin bir yere konulmuş veya kaplar içinde daireye nakledilmiş olan ve incelemesine lüzum görülen defter ve vesikalar, arama kararında açıkça yazılmamış olsa bile, inceleme yapanın çalıştığı yere sevk veya celp edilebilir.

Yukarıdaki hükümlere göre alınan defter ve vesikaların iyi saklanması şarttır.

Bunların iyi saklanmamasından doğacak zarar idare tazmine mecburdur.

#### *İncelemede usul*

**MADDE 144. —** Arama yapılan hallerde inceleme çabukça ve her işten önce yapılır.

İnceleme sırasında vergi ile ilgisi olmayan şahsi ve özel mektup ve diğer evrak makbuz karşılığında sahiplerine geri verilir.

Mükellef, ilgili memurun huzuriyle, bu defterler ve vesikalar üzerinde incelemeler yapmaya ve bunlardan suret ve kayıtlar çıkarmaya yetkilidir.

Defter ve vesikaların muhafaza altına alınmış olması, süresi gelen vergi beyannamelerinin verilmesi ödevini kaldırmaz. Mükellef beyannamesini tanzim için gerekli bilgileri defter ve vesikalardan yukarıdaki fıkra hükmü dairesinde çıkarabilir. Mükellefin bu husustaki yazılı isteği yetkililerce derhal yerine getirilir.

Şu kadar ki, defter ve vesikaların muhafaza altına alındığı tarihten vergi beyannamesinin verileceği tarihe kadar olan süre bir aydan az ise beyanname verme süresi kendiliğinden bir ay

uzar ve ek süre bu müddetin sonundan başlar. (13 ncü maddenin 1 - 3 ncü fıkralarıyla 17 nci madde hükümleri saklıdır.)

*İncelemenin bitmesi*

**MADDE 145.** — Arama neticesinde alınan defter ve vesikalar üzerindeki incelemeler en geç üç ay içinde bitirilerek sahibine bir tutanakla geri verilir.

İncelemelerin haklı sebeplere binaen üç ay içinde bitirilmesine imkân olmıyan hallerde sulh yargıcının vereceği karar üzerine bu süre uzatılabilir.

Defter ve vesikaların incelenmesi sırasında kanuna aykırı görülen olaylar ve hesap durumları tutanakla tesbit olunur. Mükellef bu tutanakları imzadan çekindiği takdirde, bahis mevzu olayları ve hesap durumlarını ihtiva eden defter veya vesikalar aramanın mevzuu ile ilgili vergi ve cezalar kesinleşinceye kadar kendisine geri verilmez.

İlgililer tutanaklara diledikleri itiraz ve mülâhazaları kaydedebilirler.

İlgililer bu tutanakları her zaman imzalıyarak defter ve vesikalarını geri alabilirler. Ancak, bu defter ve vesikaların suç delili teşkil etmemesi şarttır.

*Kayıtların yeniden işlenmesi*

**MADDE 146.** — Arama neticesinde bulunan defter ve vesikaların muhafaza altına alınması sebebiyle 219 ncü madde gereğince yapılamıyan kayıtlar defterlerin geri verilmesinden sonra idare ile mükellef arasında kararlaştırılan münasip bir süre içinde ikmal edilir. Bu süre bir aydan az olamaz.

Mükellef dilerse defterlerinin muhafaza altına alındığında işlemlerini yeniden tasdik ettireceği defterlere kayıt ve iadesi halinde iade edilen defterlere intikal ettirebilir.

*Genel hükümlerin uygulanması*

**MADDE 147.** — Bu bölümde açıkça yazılı olmıyan hallerde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun arama ile ilgili bulunan hükümleri uygulanır.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### Bilgi toplama

*Bilgi verme*

**MADDE 148.** — Kamu idare ve müesseseleri, mükellefler veya mükelleflerle muamelede bulunan diğer gerçek ve tüzel kişiler, Maliye Bakanlığının veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların istiyebilecekleri bilgileri vermeye mecburdurlar.

Bilgiler yazı veya sözle istenilir. Sözle istenen bilgileri vermeyenlere keyfiyet yazı ile tekit ve cevap vermeleri için kendilerine münasip bir mühlet tâyin olunur. Bilgi istenmek üzere ilgililer vergi dairesine zorla getirilemez.

Memleket dışı imtiyazlarından faydalanan yabancı Devlet memurları bilgi verme mecburiyetine tâbi olamazlar.

*Devamlı bilgi verme*

**MADDE 149.** — Kamu idare ve müesseseleri vergi dairesince kendilerinden yazı ile istenecek bilgileri belli fâsılalarla ve devamlı olarak yazı ile vermeye mecburdurlar.

*Ölüm vakalarını ve intikalleri bildirme*

**MADDE 150.** — Aşağıda yazılı resmî makamlarla gerçek ve tüzel kişiler, her ay muttali oldukları ölüm vakaları ile intikalleri ertesi ayın 15 nci günü akşamına kadar vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecburdurlar.

1. Sulh yargıçları, icra, nüfus ve tapu memurları;
2. Yabancı memleketlerdeki Türk konsoloslukları veya konsolosluk görevini yapanlar (memur oldukları yerde ölen Türk tebaasının soyadı, adı ve sıfatları ile Türkiye'deki ikametgâhlarını Maliye Bakanlığına bildirirler);
3. Mahalle ve köy muhtarları (kendi mahalle veya köylerinde ölenleri bildirirler);
4. Banka, bankerler ve şirketler ile emanet kabul eden gerçek ve tüzel kişiler (mevduat, şirket hissesi, emanet para ve eşya veya sair suretle alacak sahiplerinden birinin ölümü halinde, ölenin soyadını, adını, alacağının nev'ini ve miktarını bildirirler).

*Bilgi vermekten imtina edememek*

**MADDE 151.** — Kendilerinden bilgi istenilen gerçek ve tüzel kişiler, özel kanunlarda yazılı mahremiyet hükümlerini ileri sürerek, bilgi vermekten imtina edemezler. Ancak:

1. Posta, Telgraf ve Telefon İdaresinin muhaberele hakkında tutmaya mecbur olduğu mahremiyet saklıdır;
2. Hekimlerden, dış hekimlerinden, dışçilerden, ebelerden ve sağlık memurlarından hastaların hastalıklarının nev'ine mütaallik bilgiler istenemez.
3. Avukatlardan ve dâva vekillerinden kendilerine tevdi olunan işler veya görevleri dolayısıyla muttali oldukları ahval ve hususların bildirilmesi istenemez; şu kadar ki, bu yasak müvekkil adlariyle vekâlet ücretlerine ve giderlerine şâmil değildir;
4. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 88 nci maddesi gereğince gösterilmesi veya teslimi caiz olmıyan evrakın muhteviyatı hakkında bilgi istenemez. Şu kadar ki, doğrudan doğruya vergi ile ilgili olmak üzere, bu gibi evraka müsteniden doğan borçların miktarlarına ve alacaklıların adlarına ait bilgiler istenebilir.

*İstihbarat arşivi*

**MADDE 152.** — 150 nci maddedekiler haric olmak üzere, bu bölümde yazılı kaynaklardan toplanacak bilgiler istihbarat arşivlerinde gizli olarak saklanır.

Bu arşivlerden kimlerin ve ne suretle faydalanabileceği Maliye Bakanlığınca tesbit olunur.

**İKİNCİ KİTAP****Mükellefin ödevleri****BİRİNCİ KISIM****Bildirmeler****BİRİNCİ BÖLÜM****İşe başlama***İşe başlamayı bildirme*

**MADDE 153.** — Aşağıda yazılı mükelleflerden işe başlayanlar keyfiyeti vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar :

1. Vergiye tâbi ticaret ve sanat erbabı;

2. Serbest meslek erbabı;
  3. Kurumlar Vergisi mükellefleri;
  4. Kollektif ve âdi şirket ortaklarıyla komandit şirketlerin komandite ortakları.
- Kazançları götürü usulde tesbit edilenlerin vergi karnesi almak için vergi dairesine müracaatları işe başlamayı bildirme yerine geçer.

*Tüccarlarda işe başlamanın belirtileri*

**MADDE 154.** — Tüccarlar için aşağıdaki hallerden her hangi biri «işe başlama» yı gösterir :

1. Bir iş yeri açmak (İş yeri açmaktan maksat, belli bir yerde bilfiil ticarî veya sınaî faaliyete geçmek demektir. Bir yerin ne maksatla olursa olsun sadece tutulmuş olması veya içinde tertibat ve tesisat yapılmakta bulunması iş yerinin açıldığını göstermez);
2. İş yeri açılmamış olsa bile ticaret siciline veya meslekî bir teşekküle kaydolunmak;
3. Kazançları götürü usulde tesbit edilen tüccarlar için işle bilfiil uğraşmaya başlamak.

*Serbest meslek erbabında işe başlamanın belirtileri*

**MADDE 155.** — Serbest meslek erbabı için aşağıdaki hallerden her hangi biri «İşe başlama» yı gösterir :

1. Muayenehane, yazıhane, atölye gibi özel iş yerleri açmak;
2. Çalışılan yere tabelâ, levha gibi meslekî faaliyette bulunduğunu ifade eden alâmetleri asmak;
3. Her ne şekilde olursa olsun devamlı olarak meslekî faaliyette bulunduğunu gösteren ilânlar yapmak;
4. Serbest olarak meslekî faaliyette bulunmak üzere mesleki teşekküllere kaydolunmak.

Meslekî teşekküllere kaydolunanlardan görevleri veya durumları icabı bilfiil meslekî faaliyette bulunmayacak olanlar bildirmelerinde bu ciheti de açıklarlar.

*İş yeri*

**MADDE 156.** — Ticarî, sınaî, zirai ve meslekî faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane muayenehane, imalâthane, şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler, taşocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticarî, sınaî, zirai veya meslekî bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Değişiklikler

*Adres değişikliklerinin bildirilmesi*

**MADDE 157.** — 101 nci maddede yazılı bilinen iş veya ikamet yeri adreslerini değiştiren mükellefler, yeni adreslerini vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

Kazançları götürü usulde tesbit edilenlerin adres değişikliğini vergi karnesine işaret ettirmeleri bildirme yerine geçer.

*İş değişikliklerinin bildirilmesi*

**MADDE 158.** — İşe başladıklarını bildiren mükelleflerden:

- a) Yeni bir vergiye tâbi olmayı;
- b) Mükellefiyet şeklinde değişikliği;

c) Mükellefiyetten muaflığa geçmeyi;  
gerektirecek surette işlerinde değişiklik olanlar, bu değişiklikleri vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

*İşletmede değişikliğin bildirilmesi*

**MADDE 159. —** Aynı teşebbüs veya işletmeye dâhil bulunan iş yerlerinin sayısında vakua gelen artış veya azalışları mükellefler vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**

**İşi bırakma**

*İşi bırakmanın bildirilmesi*

**MADDE 160. —** 153 ncü maddede yazılı mükelleflerden işi bırakanlar, keyfiyeti vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

Kazançları götürü usulde tesbit edilenlerin işi bırakmayı vergi karnesine işaret ettirmeleri bildirme yerine geçer.

*İşi bırakmanın tarifi*

**MADDE 161. —** Vergiye tâbi olmayı gerektiren muamelelerin tamamen durdurulması ve sona ermesi işi bırakmayı ifade eder.

İşlerin her hangi bir sebep yüzünden geçici bir süre için durdurulması işi bırakma sayılmaz.

*Tasfiye ve iflâs*

**MADDE 162. —** Tasfiye ve iflâs hallerinde, mükellefiyet vergi ile ilgili muamelelerin tamamen sona ermesine kadar devam eder.

Bu hallerde tasfiye memurları veya iflâs dairesi :

1. Tasfiye veya iflâs kararlarını;
  2. Tasfiyenin veya iflâsın kapandığını;
- vergi dairesine ayrı ayrı bildirmeye mecburdurlar.

*Nakil*

**MADDE 163. —** İş ve teşebbüsün :

- a) Aynı vergi dairesi mntakasında bir yerden diğer bir yere nakledilmesi adres değişikliği;
  - b) Vergi dairesi mntakası dışına çıkarılması, işi bırakma ve gidilen yerde işe başlama;
- sayılır.

*Ölüm*

**MADDE 164. —** Ölüm işi bırakma hükmündedir. Ölüm mükellefin mirası reddetmemiş mirasçıları tarafından vergi dairesine bildirilir.

Mirasçılardan her hangi birinin ölümü bildirmesi diğer mirasçıları bu ödevden kurtarır.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

## Bina ve arazi değişiklikleri

*Tahrirde unutulmuş bina ve arazi*

**MADDE 165.** — Mükellefler, genel tahrirde unutulmuş olan bina ve araziye tahrir neticelerine göre verginin alınmaya başlandığı malî yılın sonuna kadar vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

*Yeni inşaat*

**MADDE 166.** — Mükellefler, şehir ve kasabalarda yeni inşa ettirdikleri binaları ve inşaat bitmeden kullanılmaya başlanan kısımlarını vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

Mevcut binalara yapılan ilâveler ve konulan sabit istihsal, asansör ve kalorifer tesisleri yeni inşaat hükmündedir.

*Bina ve arazideki değişikliklerin bildirilmesi*

**MADDE 167.** — Mükellefler, bina ve arazide vukubulan 63 ncü maddenin 4 - 10 ncü bentlerinde yazılı değişiklikleri ve iratsız arsanın iratlı arsa veya iratlı arsanın iratsız arsa haline geldiğini vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

## Bildirmelerde süre ve şekil

*Süre*

**MADDE 168.** — Bildirmeler aşağıda yazılı süre içinde yapılır :

1. İşe başlama, değişiklik ve işi bırakma bildirmeleri;  
Bildirilecek olayın vukuu tarihinden başlayarak bir ay;
2. Bina ve arazi değişikliklerinde bildirme;

Yeni inşaatla inşaatın bittiği ve kısmen kullanılmaya başlanmışsa her kısmın kullanılmaya başlandığı ve diğer değişikliklerde (müstesnalığın sukutu dâhil) tadili gerektiren halin vukuu tarihinden başlayarak iki ay.

*Yazılı bildirme esası*

**MADDE 169.** — Bildirmeler yazılı olur; yalnız defter tutmaya mecbur olmayan mükelleflerden okuma ve yazması olmayanlar bildirmeleri sözlü yapabilirler. Sözlü bildirmeler tutanakla tesbit olunur.

*Posta ile gönderme*

**MADDE 170.** — Yazılı bildirmelerin posta ile taahhütlü olarak gönderilmesi caizdir. Bu takdirde bildirimin postaya verildiği tarih vergi dairesine verilme tarihi yerine geçer.

Bu maddenin hükümleri vergi beyannameleri hakkında da cari olur.

**İKİNCİ KISIM****Defter tutma****BİRİNCİ BÖLÜM****Genel esaslar***Maksat*

**MADDE 171.** — Mükellefler bu kanuna göre tutacakları defterleri vergi uygulaması bakımından aşağıdaki maksatları sağlayacak şekilde tutarlar :

1. Mükellefin vergi ile ilgili servet, sermaye ve hesap durumunu tesbit etmek;
2. Vergi ile ilgili faaliyet ve hesap neticelerini tesbit etmek;
3. Vergi ile ilgili muameleleri belli etmek;
4. Mükellefin vergi karşısındaki durumunu hesap üzerinden kontrol etmek ve incelemek;
5. Mükellefin hesap ve kayıtlarının yardımıyla üçüncü şahısların vergi karşısındaki durumlarını kontrol etmek ve incelemek.

*Defter tutacaklar*

**MADDE 172.** — Aşağıda yazılı gerçek ve tüzel kişiler bu kanunun esaslarına göre defter tutmaya mecburdurlar :

1. Ticaret ve sanat erbabı;
2. Ticaret şirketleri;
3. İktisadî kamu müesseseleri;
4. Dernek ve tesislere ve vakıflara ait iktisadi işletmeler;
5. Serbest meslek erbabı.
6. Çiftçiler;

İktisadî kamu müesseseleriyle dernek ve tesislere, vakıflara ait iktisadi işletmeler defter tutma bakımından tüccarların tâbi oldukları hükümlere tâbidirler.

*İstisnalar*

**MADDE 173.** — Defter tutma mecburiyeti aşağıda yazılı gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanmaz :

1. Gelir Vergisinden muaf olan esnaf ve çiftçiler;
2. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü olarak tesbit edilenler ile götürü gider usulüne tâbi olan çiftçiler;
3. Kurumlar Vergisinden muaf olan :
  - a) İktisadi kamu müesseseleri;
  - b) Dernek, tesis ve Vakıflara ait iktisadi işletmeler.

Yukardaki istisna hükümlerinin Gelir veya Kurumlar Vergilerinden muaf olmakla beraber diğer vergilerden birine tâbi olan ve bu vergileri götürü usulde tesbit edilmeyen mükelleflerin muaf oldukları vergiler için tutacakları defterlere şümulü yoktur.

*Hesap dönemi*

**MADDE 174.** — Defterler hesap dönemi itibariyle tutulur. Kayıtlar her hesap dönemi sonunda kapatılır ve ertesi dönem başında yeniden açılır.

Hesap dönemi normal olarak takvim yılıdır.

Şu kadar ki, takvim yılı dönemi faaliyet ve muamelelerinin mahiyetine uygun bulunmayanlar için, bunların müracaatı üzerine Maliye Bakanlığı 12 şer aylık özel hesap dönemleri belli edebilir.

Yeniden işe başlama veya işi bırakma hallerinde, hesap dönemi içinde bir yıldan eksik olan faaliyet süresi, hesap dönemi sayılır.

Bu maddeye göre özel hesap dönemi tâyin edilenlerin ticarî ve zirai kazançları, hesap dönemlerinin kapandığı takvim yılının kazancı sayılır.

*Muhasebe usulünü seçmekte serbestlik*

**MADDE 175.** — Mükellefler bu kısımda yazılı maksat ve esaslara uymak şartıyla, defterlerini ve muhasebelerini işlerinin bünyesine uygun olarak diledikleri usul ve tarzda tanzim etmekte serbesttirler.

**Ticaret Kanununun ticarî defterler hakkındaki hükümleri mahfuzdur.**

## İKİNCİ BÖLÜM

### Defter tutma bakımından tüccarlar

#### *Tüccar sınıfları*

**MADDE 176.** — Tüccarlar, defter tutma bakımından iki sınıfa ayrılır

**I nci sınıf tüccarlar,** bilânço esasına göre;

**II nci sınıf tüccarlar,** işletme hesabı esasına göre;  
defter tutarlar.

#### *Birinci sınıf tüccarlar*

**MADDE 177.** — Aşağıda yazılı tüccarlar, I nci sınıfa dâhildirler :

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 200 000 lirayı veya satışlarının tutarı 220 000 lirayı aşanlar;
2. Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayrisîfi iş hasılatı 40 000 lirayı aşanlar;
3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı işlerin memzucen yapılması halinde 2 numaralı bentte yazılı iş hasılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı 200 000 lirayı aşanlar;
4. Her türlü ticaret şirketleri (âdi şirketler iştigal neveleri yukarıki bentlerden hangisine giriyorsa o bent hükmüne tâbidir.)
5. Kurumlar Vergisine tâbi olan diğer tüzel kişiler (Bunlardan işlerinin icabı bilânço esasına göre defter tutmalarına imkân veya lüzum görülmiyenlerin, işletme hesabına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilebilir.)
6. İhtiyari olarak bilânço esasına göre defter tutmayı tercih edenler.

#### *İkinci sınıf tüccarlar*

**MADDE 178.** — Aşağıda yazılı tüccarlar II nci sınıfa dâhildirler :

1. 177 nci maddede yazılı olanların dışında kalanlar;
  2. Kurumlar Vergisi mükelleflerinden işletme hesabı esasına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilenler.
- Yeniden işe başhyan tüccarlar yıllık iş hacımlarına göre sınıflandırılıncaya kadar II nci sınıf tüccarlar gibi hareket edebilirler.

*Sınıf değiştirme*

**MADDE 179. — a) (I) nciden (II) nciye geğiş :** İş hacmı bakımından I nci sınıfa dâhil olan tüccarların durumları aşağıdaki şartlara uyduğu takdirde, bunlar, bu şartların tahakkukuna takibden hesap döneminden başlıyarak, II nci sınıfa geğebilirler :

1. Bir hesap döneminin iř hacmı 177 nci maddede yazılı hadlerden % 20 yi ařan bir nispette dūřuk olursa, veya;

2. Arka arkaya üç dönemin iř hacmı 177 nci maddede yazılı hadlere nazaran % 20 ye kadar bir dūřukluk gösterirse.

*Sınıf değiştirme*

**MADDE 180. — b) (II) nciden (I) nciye geğiş :** İş hacmı bakımından II nci sınıfa dâhil tüccarların durumları aşağıda yazılı şartlara uyduğu takdirde bunlar bu şartların tahakkukunu takibeden hesap döneminden başlıyarak I nci sınıfa geğerler.

1. Bir hesap döneminin iş hacmı 177 nci maddede yazılı hadlerden % 20 yi aşan bir nispette fazla olursa, veya;

2. Arka arkaya 2 dönemin iş hacmı 177 nci maddede yazılı hadlere nazaran % 20 ye kadar bir fazlalık gösterirse.

*İhtiyari sınıf değiştirme*

**MADDE 181. — II nci sınıf tüccarlar diledikleri takdirde bilânço esasına göre defter tutabilirler.**

Bu suretle I nci sınıfa dâhil olanlar hakkında da evvelki maddenin hükümleri cari olur.

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM****Bilânço esasına göre defter tutma***Bilânço esasında tutulacak defterler*

**MADDE 182. — Bilânço esasında aşağıdaki defterler tutulur :**

1. Yevmiye defteri;
2. Defterikebir;
3. Envanter defteri (mevcudat ve muvazene defteri).

*Yevmiye defteri*

**MADDE 183. — Yevmiye defteri,** kayda geçirilmesi icâbeden muamelelerin tarih sırasıyle ve madde halinde tertipli olarak yazıldığı defterdir.

Yevmiye defteri ciltli ve sayfeleri müteselsil sıra numaralı olur. İşleri ciltli yevmiye defteri tutulmasına imkân vermiyecek derecede geniş olan büyük malî, sınaî ve ticarî, müesseselerin müteharrik yapraklı yevmiye defteri kullanmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade olunabilir.

Bu müesseselere, istedikleri takdirde tutulması mecburi diğer defterler için de aynı müsaade verilebilir.

*Defterikebir*

**MADDE 184. — Defterikebir,** yevmiye defterine geçirilmiş olan muameleleri buradan alarak usulüne göre hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplıyan defterdir.

*Envanter defteri ve bilânço günü*

**MADDE 185.** — Envanter defterine işe başlama tarihinde ve müteakiben her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilânçolar kaydolunur ve bu tarihe «bilânço günü» denir. Envanter defteri ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı olur.

*Envanter çıkarmak*

**MADDE 186.** — Envanter çıkarmak, bilânço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek suretiyle kesin bir şekilde ve müfredath olarak tesbit etmektir.

Şu kadar ki, ticari teamüle göre tartılması, sayılması ve ölçülmesi mütat olmıyan malların değerleri tahminen tesbit olunur.

Mevcutlar, alacaklar ve borçlar işletmeye dâhil iktisadi kıymetleri ifade eder.

*Bina ve arazinin envantere alınması*

**MADDE 187.** — Ferdî teşebbüslerde, mükellefin sahip olduğu bina ve arazi hakkında aşağıda yazılı esaslar cari olur :

1. Fabrika, ambar, atelye, dükkân, mağaza ve arazi - işletmede ister kısmen, ister tamamen kullanılsınlar - değerlerinin tamamı üzerinden envantere alınır.
2. Ticaret hanları gibi oda oda veya kısım kısım kullanılabilen binalarla evlerin ve apartmanların yarısından fazlası işletmede kullanıldığı takdirde envantere ithal edilir.
3. Envantere alınan gayrimenkullerin kullanım tarzlarında sonradan vâkı olacak değişiklikler, hesap yılı içinde nazara alınmaz.

*Bilânçonun tanziminde envanter listeleri*

**MADDE 188.** — Envanter esas itibarıyla defter üzerine çıkarılır.

Şu kadar ki, işlerinde geniş ölçüde ve çeşitli mal kullanan büyük müesseseler envanterlerini listeler halinde tanzim edebilir.

Bu takdirde envanter listelerinin :

1. Sayfa üzerinden numaralanarak sıralanması;
  2. Envanterin tanzim tarihine göre tarihlenmesi;
  3. Envanteri çıkaran memur ile teşebbüs sahibi veya vekili tarafından imzalanması;
  4. Aynen envanter defteri gibi saklanması;
- şarttır.

Yukardaki esaslara göre envanter listeleri tanzim edenler envanter defterine listeler muhteviyya tını icmalen kaydederler.

*Envanterde amortisman kayıtları*

**MADDE 189.** — Üzerinden amortisman yapılan kıymetler ve bunların amortismanları aşağıda yazılı şekillerden her hangi biri ile gösterilir :

1. Envanter defterinin ayrı bir yerinde;
2. Özel bir amortisman defterinde;
3. Amortisman listelerinde.

Amortisman kayıtları, amortismanla başlandığı tarihten itibaren her yılın amortismanı ayrı ayrı gösterilmek şartıyla birbirine bağlanır. İşletmeye yeniden giren iktisadi kıymetlerle bunların amortismanlarının evvelki yıllara ait kayıtlarda devam ettirilmesi caizdir.

Amortisman defteri veya listelerinin kayıtları envanter kaydı hükmündedir. Yukardaki esaslara göre kayıtlarda gösterilen iktisadi kıymetlere ait değerler envanter defterine toplu olarak geçirilebilir.

*Büyük mağazalarda envanter*

**MADDE 190.** — Büyük mağazalar ve eczaneler emtia mevcutlarının envanterlerini üç yılda bir çıkarabilirler. Bu takdirde envanter çıkarılmıyan yıllarda hesaben mevcut iktisadi kıymetleri envanter defterlerine kaydederler.

Büyük mağazalardan maksat, geçitli mal üzerine geniş ölçüde ve perakende iş yapan ticarethanelerdir.

Maliye Bakanlığı büyük sınaî işletmelerin, icabına göre, iki veya üç yılda bir envanter çıkarmalarına müsaade edebilir. Bu takdirde yukarıki hüküm uygulanır.

*Envantere alınan kıymetleri değerlendirme*

**MADDE 191.** — Envantere alınan iktisadi kıymetler bu kanunun «değerleme» ye ait üçüncü kitabında yazılı esaslara göre değerlendirilir.

*Bilânço*

**MADDE 192.** — Bilânço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifi ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulâsasıdır.

Bilânço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder.

Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar), pasif tablosunda borçlar gösterilir.

Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (öz sermayeyi) teşkil eder.

Öz sermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamaları denkleşir. İhtiyatlar ve kâr ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin cüzüleri sayılırlar.

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

**İşletme hesabı esasına göre defter tutma**

*İşletme hesabı esasında tutulacak defter*

**MADDE 193.** — İşletme hesabı esasında, işletme hesabını ihtiva eden tek ve basit bir defter tutulur.

*İşletme hesabı*

**MADDE 194.** — İşletme hesabının sol tarafını gider, sağ tarafını hasılat kısmı teşkil eder.

1. Gider kısmına : Satın alınan mallar veya yaptırılan hizmetler karşılığında ödenen veya borçlanılan paralar ve işletme ile ilgili diğer bütün giderler;

2. Hâsılat kısmına: Satılan mal bedeli veya yapılar hizmet karşılığı olarak tahsil edilen paralarla tahakkuk eden alacaklar ve işletme faaliyetinden elde edilen diğer bütün hasılat; kaydolunur.

Gayrimenkuller ve tesisat gibi amortismanına tâbi olan kıymetler işletme hesabına intikal ettirilmeyiz. Şu kadar ki, 189 ncu maddeye göre amortisman kaydı tutulmak şartıyla bu kıymetler üzerinden

her yıl ayrılan amortismanlar gider kaydolunabilir. Gider ve hasılat kayıtlarının en az aşağıdaki malûrâtı ihtiva etmesi şarttır.

1. Sıra numarası;
2. Kayıt tarihi;
3. Muamelenin nev'i;
4. Meblâğ

*İşletme hesabı esnasında envanter*

**MADDE 195.** — İşletme hesabı esasına göre defter tutanlardan emtia üzerine iş yapanlar, emtia envanteri çıkarmaya mecburdurlar.

Emtiaya, satmak maksadiyle alınan veya imal edilen mallarla iptidai ve ham maddeler ve yardımcı malzeme dâhildir. Emtia envanteri, muamelelere ait kayıtlarla karıştırılmamak şartıyla yeniden işe başlama halinde işletme defterinin baş arafına, müteakiben de her hesap dönemi kapandıktan sonra muamele kayıtlarını takip eden sayfalara yazılır. İstiyenler ayrı bir envanter defteri tutarak emtia envanterlerini bu deftere kaydedebilirler.

*İşletme hesabı hulâsası*

**MADDE 196.** — İşletme hesabı esasına göre defter tutanlar her hesap döneminin sonunda (İşletme hesabı hulâsası) çıkarırlar. İşletme hesabı hulâsasına aşağıdaki maddeler birer kalemde ayrı ayrı yazılır:

**A) Gider tablosuna:**

1. Çıkarılan envantere göre hesap dönemi başındaki emtia mevcudunun değeri;
2. Hesap dönemi zarfında satın alınan emtianın değeri ile yapılan bilûmum giderler.

**B) Hasılat tablosuna:**

1. Hesap dönemi zarfında satılan emtianın değeri ile hizmet karşılığı ve sair suretle alınan paralar;

2. Çıkarılan envantere göre hesap dönemi sonundaki emtia mevcudunun değeri.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### Sıraî müesseselerin tutacakları özel kayıtlar

*İmalât defteri*

**MADDE 197.** — 1 nci sınıf tüccarlardan devamlı olarak imalât ile uğrasanlar yukarda yazılı defterlerden gayrı bir (imalât defteri) tutarlar.

İmalât defterine, aşağıda yazılı emtianın giriş ve çıkış hareketleri, emtianın cinsi ve miktarı itibariyle ve tarih sırasıyla yazılır.

1. Satın alınan ve müşteri tarafından imalât yapılmak üzere tevdi olunan her nevi iptidai ve hammeddeler, başlıca yardımcı malzeme (doğrudan doğruya imal ile ilgili yakıtlar gibi);

2. Yukarda yazılı maddelerden imalâta sarf olunan veya aynen satılanlar;

3. İmal edilen mamul maddeler;

4. Teslim edilen mamul maddeler;

Teslimden maksat, gider vergileri kanununa göre bu mahiyette olan muamelelerdir. Yarı mamuller teslim edildiği takdirde, bunlar tam mamul hükmüne girer.

İmalât artıkları ve tâli maddeler de imalât defterine geçirilir. Ancak bunlardan imal esnasında miktarlarının tesbitine imkân ve lüzum olmayanlar yalnız teslim sırasında kayıtlarda gösterilir.

*Kombine imalât*

**MADDE 198.** — Hammaddeden tam mamul vücuda getirilinceye kadar geçen müstakil imal safhalarında ayrı ayrı emtia mahiyetini arz eden maddeler elde edildiği (iplik - dokuma, yağ - sabun, kereste - mobilya, un - makarna münasebetlerinde olduğu gibi) ve bu imal işleri birbirine bağlanarak aynı teşebbüs dâhilinde yapıldığı takdirde, kombine imalât yapılmış olur.

Boyama, kasarlama, apre, cilâlama gibi bitim işleri kombine imalâtı tazammun etmez.

*Kombine imalâtta imalât defterleri*

**MADDE 199.** — Kombine imalât yapanlar her müstakil imal işini imalât defterinin ayrı ayrı kısımlarında gösterirler. Bu takdirde bir safhanın memulü müteakıp safhaya teslim gösterilmek suretiyle bu safhanın iptidai maddesini teşkil eder.

Kombine imalâtta istenildiği takdirde her müstakil imal safhası için ayrı bir imalât defteri kullanılması caizdir.

*Bitim işleri defteri*

**MADDE 200.** — Birinci ve ikinci sınıf tüccarlardan boyama, basma, yazma, kasarlama, apre, cilâlama gibi ücretle yapılan bitim işleriyle uğraşanlar, imalât defteri yerine, bir «bitim işleri defteri» tutarlar.

Bu deftere müşterilerden alınan ve işlendikte sonra geri verilen emtianın cinsi ve miktarı tarih sırasıyla yazılır.

*İstihsal Vergisi defteri*

**MADDE 201.** — Dâhilde alınan İstihsal Vergisine tâbi olan birinci sınıf tüccarlar Gider vergileri Kanununa göre teslim sayılan muamelelerini kaydetmek üzere bir (İstihsal Vergisi defteri) tutarlar.

Bu defter en az aşağıdaki bilgileri ihtiva eder :

1. Teslim tarihi;
2. Malın kime teslim edildiği;
3. Faturanın tarih ve numarası;
4. Malın cinsi;
5. Malın bedeli (Satış halinde satış bedeli, diğer hallerde emsal bedeli) veya yapılan işin ücreti.

*Basit İstihsal Vergisi defteri*

**MADDE 202.** — 1 nci sınıf tüccarlar dışında kalıp da İstihsal Vergisine tâbi bulunan mükellefler, giriş ve çıkış tablolarını ihtiva eden basit İstihsal Vergisi defteri tutarlar.

Bu defterin giriş tablosuna satın alınan, imal edilmek veya bitim işleri yapılmak üzere müşteri tarafından tevdi olunan iptidai maddelerle diğer mallar tarih sırasıyla ve cins ve miktar itibarıyla yazılır.

Defterin çıkış tablosuna 201 nci maddede gösterilen malûmat kaydolunur.

*Sınai müesseselerde kayıt serbestliği*

**MADDE 203.** — Sınai müesseseler, bu bölümde yazılı defterleri işlerinin icaplarına ve hususiyetlerine göre diledikleri şekilde tutabilirler; iptidai ve mamul maddeler için ayrı defter kullanabilirler; bunları cins ve nevi itibarıyla ayrı sayfalarda gösterebilirler.

Bitim işleri defteri tutunarak buraya yazılması gereken malûmatı, imalât defterine kaydedebi-

hler. İstihsal Vergisi defteri tutmıyarak bunlara ait kayıtları defterikebirde açacakları özel bir hesapta veya satışlarını kaydettikleri hesabın ayrı bir sütununda gösterebilirler.

İşletme defteri tutanlar, basit İstihsal Vergisi defterindeki kayıtları mezkûr defterde ayrı sütunlar açmak suretiyle gösterebilirler.

İmalât defterine kaydolunan malûmatı ihtiva edecek şekilde sınaî muhasebe tutanlar, Mahye Bakanlığından müsaade almak şartıyla ayrıca imalât defteri tutmazlar.

İstihlâk Vergisine tâbi müesseseler, imalât defteriyle İstihsal Vergisi defteri yerine İstihlâk Vergisine tâbi maddelerin miktarlarını bu husus için tutacakları kayıtlarda gösterirler.

## ALTINCI BÖLÜM

### Diğer müesseselerin tutacakları özel kayıtlar

#### *Banka, banker ve sigorta şirketlerinin Gider Vergisine ait kayıtları*

**MADDE 204.** — Banka, banker ve sigorta şirketleri banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin mevzuuna giren işlemleri müfredatlı veya bordrolar üzerinden toplu olarak kendi muhasebe defterlerinde veyahut isterlerse ayrı bir banka ve sigorta Muameleleri Vergisi defterinde, diğer işlemlerinden ayırmak suretiyle gösterirler.

#### *Damga Resmi kayıtları*

**MADDE 205.** — Damga Resmi Kanununa göre yolcu bilet ücretleri, sigorta primleri ve ilân ücretleri gibi mevzular üzerinden resim istifa etmeye mecbur olan gerçek ve tüzel kişiler bu ücret ve primlerle istifa ettikleri Damga resimleri için tarih sırasıyla bir kayıt tutmaya mecburdurlar.

Tüccarlar bu kayıtları muhasebe defterlerinde tuttıkları hesaplarda gösterebilirler. Kayıtların muhasebe defterinde gösterilmemesi halinde ayrı bir «Damga Resmi defteri» tutulur. Devlet müesseselerinin resmî defter ve kayıtları Damga Resmi defteri yerine geçer.

#### *Nakliyat Vergisi defteri*

**MADDE 206.** — Nakliyat işleriyle uğraşan ve Gider Vergileri Kanununa göre Nakliyat Vergisi tahsil eden müesseseler bir «Nakliyat Vergisi defteri» tutarlar ve bu defterde en az aşağıdaki malûmatı gösterirler.

##### A) Eşya nakliyatında :

1. Yükletme tarihi ;
2. Yükliyenin adı ve unvanı ve açık adresi (bagaj eşyası ve posta kolileri için bu malûmat aranmaz) ;
3. Yüklenen eşyanın cinsi (ticari teamüle göre) ;
4. Yüklenen eşyanın miktarı (ticari teamüle göre, sayı veya parça ve sıklet itibariyle) ;
5. Navlun veya nakliye ücreti ;
6. Taşıma ve navlun mukavelesi mucibince alınan diğer bedeller (Bagaj eşyası ve posta kolileri hakkındaki malûmat günlük olarak toptan yazılabilir) ;
7. Tahsil olunan Nakliyat Vergisi.

##### B) Yolcu nakliyatında :

1. Taşınan yolcu sayısı : mevki itibariyle ;
  2. Alınan yol ücretleri : mevki itibariyle ;
- (Bu malûmatın bordrolara dayanılarak toptan kaydolunması caizdir).
3. Vergiye tâbi taşımalarda tahsil olunan Nakliyat Vergisi.

Ayrı bir (Nakliyat Vergisi defteri) tutmak istemiyenler yukardaki malûmatı ticari defterlerinde açacakları özel hesaplarda veya hesabın ayrı bir sütununda gösterirler.

Nakliyat işiyle uğraşan iktisadi kamu müesseselerinin tuttıkları defter ve kayıtlar nakliyat defteri yerine geçer.

*Yabancı nakliyat kurumlarının hasılat defteri*

**MADDE 207** — Yabancı nakliyat kurumları veya bunları Türkiye'de temsil eden şube veya acentaları bir «Hasılat defteri» tutmaya ve bu deftere Türkiye'de elde ettikleri hasılatı tarih sırasıyla ve müfredathı olarak kaydetmeye mecburdurlar. Bu madde gereğince hasılat defteri tutan yabancı nakliyat kurumları bu işleri için ayrıca muhasebe defteri tutmaya mecbur değildirler.

<sup>1</sup> *Menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarına ait kayıtlar*

**MADDE 208.** — Bu kanuna göre defter tutmaya mecbur olan gerçek kişiler Gelir Vergisine tâbi menkul ve gayrimenkul sermayelerle bunlardan elde edilen iratları ve bunlara mütaallik giderleri defterikebir veya işletme hesabının veya serbest meslek erbabı kazanç defterinin ayrı bir sayfasına veya ayrı bir deftere veyahut bir cetvele ayrı ayrı kaydetmeye mecburdurlar.

Şu kadar ki, bu hesap mükellefin diğer kazançlarını tesbit için tuttuğu hesaplara karıştırılmaz ve onlar ile birleştirilmez.

*Ambar defteri*

**MADDE 209.** — Depo (ardiyeler dâhil) işletenlerle nakliye ambarları ayrıca bir ambar defteri tutarlar. Bu deftere en az aşağıda yazılı malûmat kaydolunur :

1. Malın ambara giriş tarihi ;
2. Malın cinsi (Malın cinsi belli değilse sadece balya, kasa, sandık gibi ambalaj nev'inin kaydedilmesiyle iktifa edilir) ;
3. Malın miktarı (ticari teamule göre parça, sandık veya sıklet) ;
4. Malın kimin tarafından tevdi edildiği ;
5. Malın nereye ve kime gönderildiği ;
6. Alınan nakliye ücreti tutarı.

Kendi işlerinin icabı olarak yukardaki malûmatı ihtiva edecek şekilde defter tutanlar ayrıca ambar defteri tutmazlar.

**YEDİNCİ BÖLÜM**

**Serbest mesleklerde defter tutma**

*Serbest meslek kazanç defteri*

**MADDE 210.** — Serbest meslek erbabı bir (kazanç defteri) tutarlar.

Bu defterin bir tarafına giderler, diğer tarafına da hasılat kaydolunur.

Defterin gider tarafına, yapılan giderlerin nev'i ile yapıldığı tarih ve hasılat tarafına ise ücretin alındığı tarih ve miktarı ile kimden alındığı yazılır.

Hekimler diledikleri takdirde, yukarda yazılı malûmatı protokol defterinde göstermek şartıyla ayrı kazanç defteri tutmayabilirler.

*Amortisman kayıtları*

**MADDE 211.** — Serbest meslek erbabı, işlerinde bir yıldan fazla kullandıkları ve amortismanna tâbi tuttıkları tesisat ve demirbaş eşyanın kıymetleri ile amortismanlarını 189 ncu maddede yazılı şekilde tutulan «Amortisman kayıtlarında» gösterirler.

*Özel defterler*

**MADDE 212.** — Noterlerin ve noterlik görevini ifa ile mükellef olanların ve borsa acentalarının resmî defteri «kazanç defteri» yerine geçer.

## SEKİZİNCİ BÖLÜM

## Ziraî kazançlarda defter tutma

*Çiftçi işletme defteri*

**MADDE 213.** — Çiftçi işletme defteri, ziraî işletme hesabını ihtiva eden tek ve basit bir defterdir. Bu defterin sol tarafına giderler, sağ tarafına da hasılat kaydolunur.

1. Gider kısmına : Ziraî kazancın elde edil nesi ve işletmenin idame ettirilmesi için yapılan genel giderler ve işletme ile ilgili diğer bütün giderler ve bu giderler dolayısıyla borçlanılan paralar ve 214 ncü maddeye göre ayrılan amortismanlar;

2. Hasılat kısmına : Satılan mahsuller ve hayvanlar ve sair ürünler karşılığında tahsil olunan paralar ile tahakkuk eden alacaklar, ziraat makina ve aletleriyle başka çiftçilere yapılan hizmetler karşılığı alınan paralar ve işletme ile ilgili sigorta tazminatları ve diğer bütün hasılat, Kaydolunur,

Gider ve hasılat kayıtlarının en az aşağıdaki bilgileri ihtiva etmesi lâzımdır.

1. Sıra numarası,
2. Kayıt tarihi,
3. İşlemin nev'i
4. Meblâğ.

*Amortisman kayıtları*

**MADDE 214.** — Çiftçi işletme defteri tutanlar, amortismanı tâbi kıymetleri ve bunların amortismanlarını 189 ncü maddede yazılı şekilde tutulan amortisman kayıtlarında gösterebilecekleri gibi bu kayıtları çiftçi işletme defterinin ayrı bir yerine de geçirebilirler.

## DOKUZUNCU BÖLÜM

## Kayıt nizamı

*Türkçe tutma mecburiyeti*

**MADDE 215.** — Bu kanuna göre tutulacak defter ve kayıtların Türkçe tutulması mecburidir

*Defterlerin mürekkeple yazılacağı*

**MADDE 216.** — Bu kanuna göre tutulması mecburi defterler mürekkeple veya makina ile yazılır. Kopye kâğıdı kullanılması ve istampa ve sair damga aletleriyle kopye konulması da caizdir.

Bilûmum defterlerde hesaplar kapatılıncaya kadar toplamlar geçici olarak kurşun kalem ile yapılabilir.

*Yanlış kayıtların düzeltilmesi*

**MADDE 217.** — Yevmiye defteri maddelerinde yapılan yanlışlar ancak muhasebe kaidelerine göre düzeltilebilir. Diğer bilûmum defter ve kayıtlara rakam ve yazılar yanlış yazıldığı takdirde dü-

zelmeler ancak yanlış rakam ve yazı okunacak şekilde çizilmek, üst veya yan tarafına veyahut ilgili bulunduğu hesaba doğrusu yazılmak suretiyle yapılabilir.

Defterlere geçirilen bir kaydı kazmak, çizmek veya silmek suretiyle okunamaz bir hale getirmek yasaktır.

*Boş satır bırakılmıyacağı, sayfaların yokedilmiyeceği*

**MADDE 218.** — Defterlerde kayıtlar arasında usulen yazılmaya mahsus olan satırlar, çizilmeksizin boş bırakılamaz ve atlanamaz.

Ciltli defterlerde, defter sayfaları ciltten koparılamaz. Tasdikli müteharrik yapraklarda bu yapıların sırası bozulamaz ve bunlar yırtılamaz.

*Kayıt zamanı*

**MADDE 219.** — Muameleler defterlere zamanında kaydedilir. Şöyle ki :

a) Muamelelerin işin hacmına ve icabına uygun olarak muhasebenin intizam ve vuzuhunu bozmayacak bir zaman zarfında kaydedilmesi şarttır. Bu gibi kayıtların mazeretsiz ve sebepsiz olarak 10 günden fazla geciktirilmesi caiz değildir.

b) Kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri, primanota ve bordro gibi yetkili âmirlerin imza veya parafını taşıyan mazbut vesikalara dayanarak yürüten müesseselerde, muamelelerin bunlara işlenmesi, deftere işlenmesi hükmündedir. Ancak bu kayıtlar, muamelelerin esas defterlere üç aydan daha geç intikal ettirmesine cevaz vermez.

## ONUNCU BÖLÜM

### Defterlerin tasdiki

*Tasdika tâbi defterler*

**MADDE 220.** — Aşağıda yazılı defterlerin bu bölümdeki esaslara göre tasdik ettirilmesi mecburidir :

1. Yevmiye ve envanter defterleri;
2. İşletme defteri;
3. Çiftçi işletme defteri;
4. İmalât ve İstihsâl Vergisi defterleri; (Basit İstihsal Vergisi defteri dâhil)
5. Damga Resmi defteri;
6. Nakliyat Vergisi defteri;
7. Yabancı nakliyat kurumlarının hasılat defteri;
8. Serbest meslek kazanç defteri.

Bu kanunla cevaz verilen hallerde yukarıda yazılı olanların yerine kullanılacak olan defterler de tasdika tâbi tutulur.

*Tasdik zamanı*

**MADDE 221.** — Bu kanunda yazılı defterleri kullanacak olanlar, bunları aşağıda yazılı zamanlarda tasdik ettirmeye mecburdurlar:

1. Öteden beri işe devam etmekte olanlar defterin kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda;
2. Hesap dönemleri Maliye Bakanlığı tarafından tesbit edilenler, defterin kullanılacağı hesap döneminden önce gelen son ayda;
3. Yeniden işe başlayanlar, sınıf değiştirenler vergi muafırları kalkınlar veya yeni bir mükellefiyete girenler, işe başlama, sınıf değiştirme, muafırlıktan çıkma veya yeni mükellefiyete girme tarihinden başlayarak bir ay içinde;

4. Tasdika tâbi defterlerin dolması dolayısıyla veya sair sebeplerle yıl içinde yeni defter kullanmaya mecbur olanlar bunları kullanmaya başlamadan önce.

*Tasdiki yenileme*

**MADDE 222.** — Defterlerini ertesi yılda da kullanmak isteyenler Ocak ayı, hesap dönemleri Maliye Bakanlığınca tesbit edilenler bu dönemin ilk ayı içinde tasdiki yeniletmeye mecburdurlar.

*Tasdik makamı*

**MADDE 223.** — Defterler, iş yerinin, iş yeri olmayanlar için ikametgâhın bulunduğu yerdeki noter veya noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar, menkul kıymet ve kambiyo borsasındaki acentalar için borsa komiserliği tarafından tasdik olunur.

*Tasdik şerhi*

**MADDE 224.** — Noterlerin yapacağı tasdik şerhleri defterin ilk sahifesine yazılır ve aşağıdaki malûmatı ihtiva eder :

1. Defter sahibinin;
  - a) Gerçek kişilerde başta soyadı sonra öz adı (müessesenin varsa mâruf unvanı da ayrıca ilâve olunur);
  - b) Tüzel kişilerde unvanı;
2. İş adresi;
3. İş veya meslekin nev'i;
4. Defterin nev'i;
5. Defterin kaç sayfadan ibaret olduğu;
6. Defterin kullanılacağı hesap dönemi;
7. Defter sahibinin bağlı olduğu vergi dairesi;
8. Tasdik tarihi;
9. Tasdik numarası;
10. Tasdiki yapan makamın resmî mühür ve imzası.

*Tasdik şekli*

**MADDE 225.** — Defterler aşağıdaki şekilde tasdik olunur :

- a) Ciltli defterlerin tasdik esnasında sayfalarının sıra numarasıyla teselsül ettiğine bakılarak, bu sayfalar teker teker tasdik makamının resmî mührü ile mühürlenir.
- b) Müteharrik yapraklı yevmiye defteri kullanmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilen müesseseler bir yıl içinde kullanacaklarını tahmin ettikleri sayıda yaprağı yukardaki esaslara göre tasdik ettirirler. Tasdikli yapraklar bittiği takdirde, yeni yapraklar kullanılmadan evvel tasdika arz olunur.

Bunların sayfa numaraları tasdikli yaprakların sayfa numaralarını takiben teselsül ettirilir. Tasdik makamı, ilâve yaprakların sayısını ilk tasdik şerhinin altına kaydeder ve bu kaydı usulüne göre tasdik eder.

*Defter tasdikine ait bordrolar*

**MADDE 226.** — Tasdik makamları tasdik ettikleri defterlere ait aşağıda yazılı malûmatı tarih sırasıyla, üçer aylık bordrolara derç ve bunları en geç bir ay içinde bulundukları yerin en büyük malmemuruna tevdi ederler :

1. Tasdik numarası ve tarihi;
2. Defter sahibinin soyadı, adı (veya unvanı);
3. İş veya mesleki;

4. Defterin nev'i;
  5. Defterin hangi yıl için tasdik edildiği;
  6. Defter sahibinin bağlı olduğu vergi dairesi.
- Tasdik makamları yukardaki bilgileri münferit fişlerle de bildirebilirler.

## ÜÇÜNCÜ KISIM

### Vesikalar

## BİRİNCİ BÖLÜM

### Kayıtların tevsiki

#### *İspat edici kâğıtlar*

**MADDE 227. —** Bu kanunda aksine hüküm olmadıkça, bu kanuna göre tutulan ve üçüncü şahıslarla olan münasebet ve muamelelere ait olan kayıtların tevsiki mecburidir.

#### *Tevsiki zaruri olmayan kayıtlar*

**MADDE 228. —** Aşağıdaki giderler için ispat edici kâğıt aranmaz :

1. Örf ve teamüle göre bir vesikaya istinat ettirilmesi mütat olmıyan müteferrik giderler;
  2. Vesikasının teminine imkân olmıyan giderler;
  3. Vergi kanunlarına göre götürü olarak tesbit edilen giderler.
- 1 ve 2 numaralı fıkralarda yazılı giderlerin gerçek miktarları üzerinden kayıtlara geçirilmesi ve miktarlarının işin genişliğine ve mahiyetine uygun bulunması şarttır.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Fatura ve fatura yerine geçen vesikalar

#### *Faturanın tarifi*

**MADDE 229. —** Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır.

#### *Faturanın şekli*

**MADDE 230. —** Faturada en az aşağıdaki malûmat bulunur :

1. Faturanın sıra numarası;
2. Faturayı çıkaranın ticaret unvanı ve iş adresi;
3. Müşterinin ticaret unvanı ve adresi;
4. Emtianın veya işin nev'i, miktarı, fiyatı ve tutarı;
5. Satılan mallar faturanın tanziminden evvel teslim edilmişse teslim tarihi.

Gerçek kişilerde ticaret unvanı olarak tüccarın soyadı ve adı yazılır. Büyük ve tanınmış müesseseler için adres konmıyabilir. Müstehliklere perakende satış yapan tüccarlar, fatura verdikleri takdirde, bu faturalarda numara teselsülü mecburiyeti yoktur.

#### *Fatura nizamı*

**MADDE 231. —** Faturanın çıkarılmasında aşağıdaki kaidelere uyulur :

1. Faturalar sıra numarası dâhilinde teselsül ettirilir. Aynı müesssenin muhtelif şube ve kı-

sımlarında her biri aynı numara ile başlamak üzere ayrı ayrı fatura kullanıldığı takdirde bu faturalara şube ve kısımlarına göre şube veya kısmın isimlerinin yazılması veya özel işaretle seri tefriki yapılması mecburidir;

2. Faturalar mürekkeple, makina ile veya kopya kurşun kalemi ile doldurulur.

3. Faturalar en az bir asıl ve bir örnek olarak çıkarılır. Birden fazla örnek çıkarıldığı takdirde her birine kaçınıcı örnek olduğu işaret edilir.

4. Faturaların baş tarafında iş sahibinin veya namına imzaya mezu olanların imzası bulunur.

#### *Fatura kullanma mecburiyeti*

**MADDE 232.** — Birinci ve ikinci sınıf tüccarlarla defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler :

1. Birinci ve ikinci sınıf tüccarlara;
2. Serbest meslek erbabına;
3. Kazançları götürü usulde tesbit olunan tüccarlara;
4. Defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilere;
5. Vergiden muaf esnafa.

Sattıkları emtia veya yaptıkları işler için fatura vermek ve bunlar da fatura istemek ve almak mecburiyetindedirler.

Yukardakiler dışında kalanların, birinci ve ikinci sınıf tüccarlardan ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerden satınaldıkları emtia veya onlara yaptırdıkları iş bedelinin bin lirayı geçmesi veya bedeli bin liradan az olsa dahi istemeleri halinde emtiayı satanın veya işi yapanın fatura vermesi mecburidir

#### *Perakende satış vesikaları*

**MADDE 233.** — Birinci ve ikinci sınıf tüccarlarla defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerin fatura vermek mecburiyetinde olmadıkları satışları aşağıdaki kayıtlardan her hangi biri ile tevsik olunur :

1. Kasa veya satış fişleri;
2. Kasa veya satış fişlerinin dökümlerini ihtiva eden günlük bordrolar;
3. Makineli kasaların kayıt ruloları ve rulosuzlarda günlük satış toplamının yazıldığı fişler;
4. II ncı sınıf tüccarlarda satış bedellerini gösteren el defteri kayıtları (bu defterlerin tasdiki ihtiyaridir).

#### *Gider puslası*

**MADDE 234.** — Birinci ve ikinci sınıf tüccarlarla defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin :

1. Kazançları götürü usulde tesbit olunan tüccara;
2. Kazançları götürü usulde tesbit olunan serbest meslek erbabına;
3. Vergiden muaf esnafa;

yaptırdıkları işler veya onlardan satınaldıkları emtia için tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirecekleri gider puslası götürü usulde vergiye tâbi tüccar ve serbest meslek erbabı ile vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir. Bu belge, birinci ve ikinci sınıf tüccarların, zatî eşyalarını satan kimselerden satınaldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için de tanzim edilir.

Gider puslası, işin mahiyeti, emtianın cins ve nev'i ile miktar ve bedelini ve iş ücretini ve işi yaptıran ile yapanın veya emtiayı satılan ile satanın adlarıyla soyadlarını (tüzel kişilerde unvanlarını) ve adreslerini ve tarihi ihtiva eder ve 1' nüsha olarak tanzim ve bir nüshası işi yapana veya malı satana tevdi olunur

*Mustahsil makbuzu*

**MADDE 235.** — Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler götürü usule tâbi veya vergiden muaf çiftçilerden satınaldıkları malların bedelini ödedikleri sırada iki nüsha makbuz tanzim etmeye ve bunlardan birini imzalıyarak satıcı çiftçiye vermeye ve diğerini ona imzalatarak almaya mecburdurlar. Mal tüccar veya çiftçi adına bir adamı veya mutavassıt tarafından alındığı takdirde makbuz bunlar tarafından tanzim ve imza olunur.

Çiftçiden avans üzerine yapılan mubayaalarda, makbuz, malın teslimi sırasında verilir.

Müstahsil makbuzunun tüccar veya alıcı çiftçi nezdinde kalan nüshası fatura yerine geçer.

Müstahsil makbuzunda en az aşağıda yazılı bilgiler bulunur :

1. Makbuzun tarihi;
2. Malı satın alan tüccar veya çiftçinin soyadı, adı ve unvanı;
3. Malı satan çiftçinin soyadı, adı ve ikametgâhı adresi;
4. Satın alınan malın cinsi, miktarı ve bedeli.

Bu maddede yazılı makbuzlar hiçbir resim ve harca tâbi değildir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

## Serbest meslek makbuzları

*Makbuz mecburiyeti*

**MADDE 236.** — Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyle serbest meslek erbabı aşağıdaki hallerde makbuz vermeye ve bunların bir örneğini muhafaza etmeye mecburdurlar:

1. Müşteri makbuz isterse;
2. Ücret ticarî, zirai veya sınaî bir işletme tarafından ödenmişse;
3. Alınan para 100 liradan fazla ise.

*Makbuz muhteriyatı*

**MADDE 237.** — Serbest meslek makbuzlarına:

1. Makbuzu verenin soyadı, adı veya unvanı;
2. Müşterinin soyadı, adı veya unvanı;
3. Alınan paranın miktarı;
4. Paranın alındığı tarih;

yazılır.

Bu makbuzlar hiçbir resim ve harca tâbi değildir.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

## Ücretlere ait kayıt ve vesikalar

*Ücret bordrosu*

**MADDE 238.** — İşverenler her ay ödedikleri ücretler için (ücret bordrosu) tutmaya mecburdurlar. Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf olan ücretlerle götürü ücret üzerinden vergiye tâbi hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri için bordro tutulmaz.

Ücret bordrolarına en az aşağıdaki malûmat yazılır.

1. Hizmet erbabının soyadı, adı; ücretin alındığına dair imzası veya mührü (ücretin ödenme-

sinde ayrıca makbuz alan iş verenlerin tutacakları ücret bordrosuna imza veya mühür konulması mecburi değildir.)

2. Varsa vergi karnesinin tarih ve numarası;
3. Birim ücreti (aylık, haftalık, gündelik, saat veya parça başı ücreti);
4. Çalışma süresi veya ücretin ilgili olduğu süre;
5. Ücret üzerinden hesaplanan vergilerin tutarı.

Bordronun hangi aya aidolduğu baş tarafında gösterilir. Bir aya ait bordro ertesi ayın yirminci gününe kadar hazırlanıp tarihlenerek, müessese sahibi veya müdürü ile bordroyu tanzim eden memur tarafından imzalanır.

İş verenler ücret bordrolarını, yukarıki esaslara uymak şartıyla diledikleri şekilde tanzim edebilirler.

#### *Bordro yerine gecen vesikalar*

**MADDE 239.** — Genel, katma, özel bütçeli daire ve müesseselerle belediyelerin ve 3659 sayılı Kanuna tâbi müesseselerin ücret ödemelerinde kullandıkları vesikalar ücret bordrosu yerine geçer.

### BEŞİNCİ BÖLÜM

#### **Diğer evrak ve vesikalar**

#### *Nakliyat irsaliyeleri*

**MADDE 240.** — Ücret karşılığında eşya nakleden bütün gerçek ve tüzel kişiler (götürü usule tâbi olanlar dâhil, gelir ve kurumlar vergilerinden muaf olanlar hariç) naklettikleri eşya için 209 ncu maddede yazılı bilgileri ihtiva eden dip koçanlı bir irsaliye kullanmaya mecburdurlar. Bu irsaliyenin birinci nüshası eşyayı naklettirene verilir ve kopye kâğıdı ile doldurulacak dip koçanı nakleden nezdinde saklanır.

209 ncu maddede yazılı ambar defterini tutanlar ayrıca irsaliye kullanmaya mecbur değildirler.

Bu madde hükmü nakliye komisyoncuları ile acentalarına da şâmindir.

#### *Muhabere evrakı*

**MADDE 241.** — Tüccarların her nevi ticarî muameleleri dolayısıyla yazdıkları ve aldıkları mektuplar (telgraflar ve hesap hulâsaları dâhil) muhabere evrakını teşkil eder. Gönderilen ve gelen muhabere evrakının, işlerinin icabına göre dosyada muhafaza edilmesi mecburidir.

#### *Diğer vesikalar*

**MADDE 242.** — Tüccarlar evvelki maddelerin dışında kalan ve bir hüküm ifade eden veya icabında bir hakkın ispatına delil olarak kullanılabilen mukavelename, taahhütname, kefaletname, mahkeme ilâmları gibi hukuki vesikalarla ihbarname, karar örnekleri, vergi makbuzları gibi vergi evrakını dosyada muhafaza etmeye mecburdurlar.

Damga Resmi mükellefleri, gazete ve sair neşriyatın pul yapıştırılan kolleksiyon nüshalarını ve Türkiye'de tanzim edilip doğrudan doğruya ecnebi memleketlere gönderilen evrak ile çekilen telgrafların Türkiye'de kalan kopyalarını aynı suretle muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

## DÖRDÜNCÜ KISIM

## Ekim ve sayım beyanı

*Ekim ve sayım beyanı ve defteri*

**MADDE 243.** — Gelir Vergisi Kanunu ile tâyin edilen zirai işletme büyüklüğü ölçülerinin üstünde bulunan çiftçiler, zirai faaliyetlerinin (gezginci hayvancılıkta kışlaklarının) bulundukları köy ve mahallelerin muhtarlıklarına müracaatla orada beyana açık bulundurulacak olan ekim ve sayım defterine aşağıdaki bilgileri yazdırırlar:

- a) 1. Çiftçinin soyadı ve adı;
2. Çiftçinin ikametgâh adresi;
3. Zirai işletmesinin (gezginci hayvancılıkta kışlak) bulunduğu yer;
- b) Ekime ait bilgiler.

Geçen yılın Ekim ayı sonundan beyanın yapıldığı yılın Kasım ayı başına kadar:

1. Ekilen arazinin genişliği,
2. Ekimin nev'i.
- c) Beyana takaddüm eden vergilendirme dönemi içindeki satışların tutarı.
1. Satılan malın cinsi,
2. Satılan malın miktarı,
3. Satış bedeli tutarı.

Hayvancılıkta (b) bendindeki bilgiler yerine beslenen hayvanların cins ve miktarları yazdırılır.

Ekim ve hayvancılıktan başka zirai faaliyette bulunanlar yukarıki bilgiler yerine o faaliyetlerin mahiyetlerine uygun olarak Maliye ve Tarım Bakanlıklarınca müştereken belli edilecek bilgileri yazdırırlar.

Adi ortaklıklarda beyanın ortaklardan biri tarafından yapılması kâfidir. Bu takdirde diğer ortakların ad ve soyadlarıyla ikametgâh adresleri ve ortaklıktaki hisseleri de beyanda bulunan ortak tarafından deftere yazdırılır.

Ekim ve sayım beyanı yılda bir defa ve Kasım ayında yapılır. Ekim ve hayvancılıktan maada zirai faaliyetlerde beyan zamanı Maliye ve Tarım Bakanlıklarınca müştereken belli edilir.

Ekim ve sayım beyanları sözlü veya yazılı olur; sözlü beyanlar, beyanı yapanlar tarafından imza veya mühürle tasdik edilir.

Defterler iki nüsha olarak tanzim ve ikinci nüsha beyan süresinin sonundan itibaren on beş gün içinde ilgili vergi dairesine makbuz karşılığında teslim edilir.

Kayıt işlerini kendi imkânlarıyla tekemmül ettiremeyecek durumda olan muhtarlıklara valiliklerce gerekli yardımda bulunulur.

Maliye Bakanlığı iklim şartları bakımından özellik gösteren illerde bu maddede yazılı beyan süresini daha öne alabilir.

*Ekim ve sayım ilmühaberi*

**MADDE 244.** — İhtiyar heyetleri, ekim ve sayım defterlerine kaydedilen bilgilere dayanarak, beyanda bulunan çiftçilere tasdikli bir ekim ve sayım ilmühaberi verirler.

Muhtar ve ihtiyar heyetlerince verilen ilmühaberler için ücret alınmaz. Ekim ve sayım beyanları ile ilmühaberler hiçbir resim ve harca tâbi değildir.

*Tahkik ve ihbar ödevi*

**MADDE 245.** — Muhtar ve ihtiyar heyetleri 243 ncü madde hükümlerine göre yapılan beyanların (bu maddenin c bendindeki beyan hariç) doğruluğunu tahkik ederler.

Muhtar ve ihtiyar heyetleri, hiç beyanda bulunmamış olanları beyanda bulunmağa, yanlış

veya hakikate aykırı beyanda bulunmuş olanları beyanlarını düzeltmeğe davet ederler. Bu rağmen beyanda bulunmayanları veya beyanlarını düzeltmeyenleri verilen sürenin sonundan başlıyarak 15 gün içinde, mütalâaları ile birlikte ve yazılı olarak vergi dairesine bildirirler. Bu ihbar üzerine vergi dairesince yapılacak tahkikat neticesine göre işlem yapılır.

*Ücret ve sorumluluk*

**MADDE 246.** — Muhtar ve ihtiyar heyetleri üyelerine Maliye Bakanlığınca takdir ve tâyn edilecek miktarda ücret verilir. Görevlerini kısmen veya tamamen yerine getirmeyen muhtar ve ihtiyar heyetleri ücrete müstahak olmazlar.

Görevini ihmal veya suiistimal eden muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri hakkında Türk Ceza Kanununun 230 ve 240 ncı maddelerine göre takibat yapılır.

## BEŞİNCİ KISIM

### Vergi karnesi

*Karne mecburiyeti*

**MADDE 247.** — Aşağıda yazılı mükellefler vergi karnesi almaya mecburdurlar:

1. Vergi matrahları tamamen veya kısmen götürü usulde tesbit olunanlar;
2. Gelir Vergisinde en az geçim indiriminden faydalanmak isteyenler.

Durumu yukarda yazılı şartların ikisine birden temas etse bile, bir mükellef tek vergi karnesi alır.

Genel, katma, özel bütçeli daire ve müesseselerle belediyelerden ve 3659 sayılı Kanuna tâbi diğer müesseselerden ücret alanların en az geçim indiriminden fadalanmaları Maliye Bakanlığınca tesbit olunacak usule tâbi tutulur.

Gelir Vergisi Kanunu gereğince verdikleri (yıllık beyanname) lerde aile durumunu gösterenler karne mecburiyetine tâbi değildirler.

*Karne alınması*

**MADDE 248.** — Mükellefler vergi karnelerinin kendileri tarafından yazılması gereken kısımlarını doldurduktan sonra, vergi bakımından durumlarını kayıt ve tescil ve karneye işaret ettirmek üzere, bunları bağlı oldukları vergi dairesine ibraz ederler.

Mükellefiyete müessir olacak değişiklikler deyukarıki esaslara göre karneye işaret ettirilir.

247 nci maddenin 1 nci bendinde yazılı mükelleflerin doldurdukları karneyi vergi dairesine ibraz etmeleri veya değişikliği karneye işaret ettirmeleri süresi, işe başladıkları veya değişikliğin vukubulduğu tarihten başlayarak bir aydır.

En az geçim indiriminin uygulanmasında, karnedeki kayıtlar, bunların vergi dairesine tescil ettirildiği tarihten evvelki zamanlar için nazara alınmaz.

*Hüviyet tasdiki*

**MADDE 249.** — Gelir Vergisinde en az geçim indiriminden fadalanabilmek için karne almak mecburiyetinde olanlar, medeni hal ve aile durumu hakkında vergi karnesine yazılmış olan bilgiler ve bunlarda vâkı olan değişiklikler mükellefin ikamet ettiği veya çalıştığı mahallenin muhtarına tasdik ettirilir. Buna imkân olmayan hallerde mükellefin karneye yazdığı bilgilerin doğruluğu idarî tahkikatla tesbit olunur ve karnenin tescili tahkikat neticesinde yapılır.

*Doğruluk sorumluluğu*

**MADDE 250.** — Vergi karnelerine yazdıkları bilgilerin doğruluğundan mükellefler; iş verenler tarafından bu karnelere ilâve olunan kayıtlardan da iş verenler sorumludur.

*Karnesiz hizmet erbabı çalışanların sorumluluğu*

**MADDE 251.** — Kazançları götürü usulde tesbit edilen ticaret, sanat ve serbest meslek erbabı ile götürü gider usulünü kabul eden gayrimenkul sermaye iradı sahipleri, yanlarında çalışan hizmet erbabının, kanunun tâyin ettiği süre içinde karne almalarını ve karnelerinde yazılı vergilerini ödemelerini temin etmeye mecburdurlar. Bu mecburiyete riayet edilmediği takdirde:

a) Zamanında karne almamış veya vergisini tarh ettirmemiş olan hizmet erbabının vergisi iş veren kimse adına tarh edilir ve vergi cezası da aynı kimse adına kesilerek ondan tahsil olunur. Bu fıkra hükmüne göre tarh edilen vergi ve kesilen ceza, iş verene birer ihbarname ile tebliğ edilir. Kullanılacak ihbarnamelerin şeklini ve muhteviyatını Maliye Bakanlığı tâyin eder.

Karnesiz tesbit edilen şahsa karnesi verilir ve vergisinin ödendiği karneye yazılır.

b) Karnesini zamanında almış ve vergisini tarh ettirmiş olan hizmet erbabının zamanında ödenmemiş olan vergisi ve gecikme zammı, yanında çalıştığı tesbit edilen iş verenden tahsil olunur.

İş verenler, yukarıki hükümlere göre ödedikleri vergiler için asıl mükelleflere rücu edebilirler.

*Karnelerin şekli, resim ve harçlardan muaf olduğu*

**MADDE 252.** — Vergi karnesinin şekli ve ihtiva edeceği bilgiler Maliye Bakanlığınca tesbit olunur.

Gerek karneler, gerek bunların ihtiva ettiği kayıtlar hiçbir resme ve harca tâbi değildir. Tasdik dolayısıyla muhtarların yüz kuruşu geçmemek şartıyla harç almaları caizdir.

**ALTINCI KISIM****Muhafaza ve ibraz ödevleri***Defter ve vesikaları muhafaza*

**MADDE 253.** — Bu kanuna göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, tuttukları defterlerle üçüncü kısımda yazılı vesikaları, ilgili bulundukları yıl takibeden takvim yılından başlayarak beş yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdurlar.

*Defter tutma mecburiyetinde olmayanların muhafaza odevi*

**MADDE 254.** — Bu kanuna göre defter tutmak mecburiyetinde olmayanlar, 232, 234 ve 235 nci maddeler mucibince almaya mecbur oldukları fatura ve gider pusulası ve müstahsil makbuzlarını tarih sırası ile tanzim tarihlerini takip eden takvim yılından başlayarak beş yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdurlar.

*Karnelerin muhafazası.*

**MADDE 255.** — Mükellefler bu kanuna göre aldıkları vergi karnelerini, işin devam ettiği, en az geçim indirimi ile ilgili olanlar bu indirimden faydalandıkları sürece muhafaza ederler.

Hizmet erbabına ait vergi karneleri iş verenler nezdinde, hizmet erbabı aynı zamanda birkaç yerde çalışmakta ise bunlardan yalnız biri nezdinde muhafaza edilir. (Vergi matrahları götürü olarak tesbit edilenler hariç.)

İs verenler her ne suretle olursa olsun işten çıkan hizmet erbabına vergi karnelerini dernal geri vermeye mecburdurlar.

*Defter ve belgelerin ibrazı mecburiyeti.*

**MADDE 256.** — Geçen maddelerde yazılı gerçek ve tüzel kişiler bu kısım gereğince muhafaza ettikleri her türlü defter, vesika ve karneleri muhafaza süresi içinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmeye mecburdurlar.

*Diğer ödevler.*

**MADDE 257.** — Vergi inceleme ve kontrolleri ve tahrir sırasında, mükellefler aşağıda yazılı ödevleri yerine getirmeye mecburdurlar :

1. İncelemeye yetkili memura müessesenin durumuna göre, çalışma yeri göstermek ve resmi çalışma saatlerinde memurun müessesede çalışmasını sağlamak;
2. İnceleme ile ilgili her türlü izahatı vermek (Bu mecburiyet hem iş sahibine, hem de işletmede çalışan memurlara şâmindir);
3. İncelemeye yetkili memurun, lüzumunda iş yerinin her tarafını gezip görmesini sağlamak;
4. Bina ve arazi tahrirlerinde iradı tahmin edilecek binayı ve kıymeti tahmin edilecek araziyi tahrir ve tadilat komisyonlarına gösterip gezdirmek, bu gibi gayrimenkullerin genel ahvaline kullanış tarzına ve kirada ise kira miktarına mütaallik her türlü bilgileri komisyonlara vermek (Bu fıkra da yazılı mecburiyetler kiracılara da şâmindir.)

## ÜÇÜNCÜ KİTAP

### Değerleme

### BİRİNCİ KISIM

#### İktisadi kıymet değerleri

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### Değerleme esasları

*Değerlemenin tarifi.*

**MADDE 258.** — Değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tesbitidir.

*Değerleme günü.*

**MADDE 259.** — Değerlemede, iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları kıymetler esas tutulur.

*Değerlemede esas.*

**MADDE 260.** — Değerlemede, iktisadi kıymetlerden her biri tek başına nazara alınır. Teamülen aynı cinsten sayılan malları ve düşük kıymetli müteferrik eşyayı toplu olarak değerlemek caizdir.

*Değerleme ölçüleri.*

**MADDE 261.** — Değerleme, iktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre, aşağıdaki ölçülerden biri ile yapılır.:

1. Maliyet bedeli;

2. Borsa rayici;
3. Tasarruf değeri;
4. Mukayyet değeri;
5. İtibari değeri;
6. Vergi değeri;
7. Emsal bedeli ve ücreti.

*Maliyet bedeli.*

**MADDE 262.** — Maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilûmum giderlerin toplamını ifade eder.

*Borsa rayici.*

**MADDE 263.** — Borsa rayici, gerek menkûl kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerinin ortalama değerlerini ifade eder.

Normal temevvüçler dışında fiyatlarda bâriz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele günü yerine değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici esas olarak aldirmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

*Tasarruf değeri.*

**MADDE 264.** — Tasarruf değeri, bir iktisadi kıymetin değerleme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir.

*Mukayyet değeri.*

**MADDE 265.** — Mukayyet değeri, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.

*İtibari değeri.*

**MADDE 266.** — İtibari değeri, her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir.

*Emsal bedeli ve emsal ücreti.*

**MADDE 267.** — Emsal bedeli, gerçek bedeli olmıyan, veya bilinmiyen veyahut doğru olarak tesbit edilemiyen bir malın, değerleme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir.

Emsal bedeli sıra ile, aşağıdaki esaslara göre tâyin olunur :

**Birinci sıra :** (Ortalama fiyat esası) Aynı cins ve nevideki mallardan sıra ile değerlemenin yapılacağı ayda veya bir evvelki veya bir daha evvelki aylarda satış yapılmışsa, emsal bedeli bu satışların miktar ve tutarına göre mükellef tarafından çıkarılacak olan «Ortalama satış fiyatı» ile hesaplanır. Bu esasın uygulanması için, aylık satış miktarının, emsal bedeli tâyin olunacak her bir malın miktarına nazaran % 25 ten az olmaması şarttır.

**İkinci sıra :** (Maliyet bedeli esası) Emsal bedeli belli edilecek malın, maliyet bedeli bilinir veya çıkarılması mümkün olursa, bu takdirde mükellef bu maliyet bedeline, toptan satışlar için % 5, perakende satışlar için % 10 ilâve etmek suretiyle emsal bedelini bizzat belli eder.

**Üçüncü sıra :** (Takdir esası) Yukarda yazılı esaslara göre belli edilemiyen emsal bedelleri ilgili-lerin müracaati üzerine takdir komisyonunca takdir yolu ile belli edilir. Takdirler, maliyet bedeli ve piyasa kıymetleri araştırılmak ve kullanılmış eşya için ayrıca yıpranma dereceleri nazara alın-

mak suretiyle yapılır. Takdir edilen bedellere mükelleflerin itiraz hakkı mahfuzdur. Ancak, bu itiraz verginin tahakkuk ve tahsilini durdurmaz.

Emsal bedelinin mükellef tarafından bizzat hesaplandığı hallerde, bu hesaplara ait kayıt ve cetveller ispat edici kâğıtlar olarak muhafaza edilir.

Yukardaki esaslara mukayyedolmaksızın kaza mercilerinin re'sen biçtikleri değerler ile zirai kazanç ölçülerini tesbit eden kararnamelerde yer alan unsurlar emsal bedeli yerine geçer.

Ücretle yapılan imalâtta ücretin gerçek miktarının bilinmemesi veya doğru olarak tâyin edilememesi hallerinde tesbit edilecek emsal ücret de aynı esaslara göre tâyin olunur.

*Vergi değeri.*

**MADDE 268.** — Vergi değeri, arazide tahrir usuliyile tesbit edilen kıymet, binalarda Bina Vergisi Kanununa göre tesbit edilen sâfi iradın 10 mislidir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### İktisadi işletmelere dâhil kıymetleri değerlendirme

*Gayrimenkuller.*

**MADDE 269.** — İktisadi işletmelere dâhil bilûmum gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değerlendirilir.

Bu kanuna göre, aşağıda yazılı kıymetler gayrimenkuller gibi değerlendirilir :

1. Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı;
2. Tesisat ve makinalar;
3. Gemiler ve diğer taşıtlar;
4. Gayrimaddi haklar.

*Gayrimenkullerde maliyet bedeline giren giderler.*

**MADDE 270.** — Gayrimenkullerde, maliyet bedeline, satınalma bedelinden başka, aşağıda yazılı giderler girer :

1. Makina ve tesisatta gümrük vergileri, nakliye ve montaj giderleri;
2. Mevcut bir binanın satın alınarak yıkılmasından ve arsasının tesviyesinden mütevellit giderler.

Noter, tapu, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon ve tellâliye gider ve harçlarını maliyet bedeline ithal etmekte veya genel giderler arasında göstermekte mükellefler serbesttirler.

*İnşa ve imal giderleri.*

**MADDE 271.** — İnşa edilen binalarda ve gemilerde, imal edilen makina ve tesisatta, bunların inşa ve imal giderleri, satınalma bedeli yerine geçer.

*Gayrimenkullerde maliyet bedelinin artması.*

**MADDE 272.** — Normal bakım, tamir ve temizleme giderleri dışında, gayrimenkulü genişletmek veya iktisadi kıymetini devamlı olarak artırmak maksadiyle yapılan giderler, gayrimenkulün maliyet bedeline eklenir.

(Bir geminin, iktisap tarihindeki süratini fazlalaştırmak, yolcu ve eşya yükleme ve barındırma tertibatını genişletmek veya değiştirmek suretiyle iktisadi kıymetini devamlı olarak artıran giderler, maliyet bedeline eklenmesi gereken giderlerdendir.)

Gayrimenkuller kira ile tutulmuş ise, kiracı tarafından yapılan bir ve ikinci fıkralardaki giderler bunların özel maliyet bedeli olarak ayrıca değeriştir. Kiracının faaliyetini icra için vüçde getirdiği tesisata ait giderler de bu hükümdedir.

Gayrimenkuller için yapılan giderler hem tamir, hem de kıymet artırma giderlerinden tereküp ettiği takdirde, mükellef bu giderlerden maliyet bedeline eklenecek kısmı ayrı göstermek mecburiyetindedir.

*Demirbaş eşya.*

**MADDE 273.** — Alât, edevat, mefruşat ve demirbaş eşya maliyet bedeli ile değeriştir. Bunların maliyet bedeline giren giderler, satınalma bedelinden gayrı komisyon ve nakliye giderleri gibi özel giderlerdir.

İmal edilen alât, edevat, mefruşat ve demirbaşlarda imal giderleri satınalma bedeli yerine geçer.

*Satınalınan emtiada maliyet bedeli.*

**MADDE 274.** — Emtia, maliyet bedeliyle değeriştir. Emtianın maliyet bedeline nazaran değeriştirme günündeki satış bedelleri % 10 ve daha fazla bir düşüklük gösterdiği hallerde mükellef, maliyet bedeli yerine 267 nci maddenin 2 nci sırasındaki usul haric olmak üzere, emsal bedeli ölçüsünü tatbik edebilir. Bu hüküm 275 nci maddede yazılı mamuller için de uygulanabilir.

*İmal edilen emtia.*

**MADDE 275.** — İmal edilen emtianın (tam ve yarı mamul mallar) maliyet bedeli aşağıda yazılı unsurları ihtiva eder :

1. Mamulün vüçde getirilmesinde sarf olunan iptidai ve ham maddelerin bedeli;
2. Mamule isabet eden işçilik;
3. Genel imal giderlerinden mamule düşen hisse;
4. Genel idare giderlerinden mamule düşen hisse; (bu hissenin mamulün maliyetine katılması ihtiyaridir.)
5. Ambalâjlı olarak piyasaya arz edilmesi zaruri olan mamullerde ambalâj malzemesinin bedeli.

Mükellefler, imal ettikleri emtianın maliyet bedellerini yukarıki unsurları ihtiva etmek şartıyla diledikleri usulde tâyin edebilirler.

Yeni kurulan veya itibari sermayesi 200 000 liradan noksan bulunan sinai müesseseler mamullerinin maliyetini, normal satış fiatlarıyla kâr hadlerini gözönünde tutmak şartıyla daha basit usullerle tesbit edebilirler.

*Zirai mahsuller.*

**MADDE 276.** — Zirai mahsuller maliyet bedeli ile değeriştir. Maliyet bedeli, zirai mahsullerin hususiyetlerine göre 275 nci maddede yazılı unsurlara mütenazır olarak Maliye Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dairesinde hesaplanır.

*Hayvanlar*

**MADDE 277.** — Satmak, üretmek, sütünden veya diğer mahsullerinden istifade etmek gibi maksatlarla yetiştirilen veya satınalınan hayvanlar, cinsleri ve yaşları nazara alınmak suretiyle gruplandırılır ve Maliye ve Tarım bakanlıklarınca bu gruplara mütenazıran hazırlanan ortalama maliyet cetvellerinde tesbit edilen kıymetlere göre değeriştirilir.

Kıymetleri bu suretle tesbit edilmemiş olan hayvanlar emsâl bedelleri üzerinden değeriştirilir.

*Kıymeti düşen mallar.*

**MADDE 278.** — Yangın, deprem ve su basması gibi âfetler yüzünden veyahut bozulmak, çürümek, kırılmak, çatlamak, paslanmak gibi haller neticesinde iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış vâkı olan emtia ile maliyetlerinin hesaplanması mütadılmıyan hurdalar ve döküntüler, üstüğü, deşe ve ıskartalar emsal bedeli ile değeriştir.

*Menkul kıymetler.*

**MADDE 279.** — Türk borsalarında kayıtlı olan Türk ve yabancı esham ve tahvilât borsa rayici ile; borsada kayıtlı olmıyan esham, tahvilât alış bedeli ile değeriştir.

Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğı anlaşılır ise bu rayiç yerine alış bedeli esas olur.

*Yabancı paralar.*

**MADDE — 280.** — Yabancı paralar borsa rayici ile değeriştir. 279 neu maddenin son fıkrası hükmü yabancı paraların değeriştirilmesinde de uygulanır.

Yabancı paranın borsada rayici yoksa, değeriştirmeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tesbit olunur.

Bu maddenin hükmü yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da caridir.

*Alacaklar.*

**MADDE 281.** — Alacaklar mukayyet değeriştir.

Vâdesi gelmemiş olan senede bağı alacaklar değeriştirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmî iskonto haddi uygulanır.

Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını ya Cumhuriyet Merkez Bankasının resmî iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile, değeriştirme günü kıymetine irca ederler.

*İlk tesis ve taazzur giderleri ve peştemallıklar.*

**MADDE 282.** — Kurumlarda aktifleştirilen ilk tesis ve taazzuv giderleri mukayyet değeri ile değeriştir.

Bu değeri, ilk tesis ve taazzuv için yapılan giderlerden fazla olamaz.

Kurumun tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması veyahut da işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisabolunmıyan giderler bu cümledir.

İlk tesis ve taazzuv giderlerinin aktifleştirilmesi ihtiyaridir.

Gerçek veya tüzel kişilerde peştemallıklar da mukayyet değeriştir.

*Aktif geçici hesap kıymetleri.*

**MADDE 283.** — Gelecek bir hesap dönemine aidolarak peşin ödenen giderler ile cari hesap dönemine aidolup da henüz tahsil edilmemiş olan hasılat, mukayyet değeriştirlerinden aktifleştirilmek suretiyle değeriştir.

Zirai işletmelerde henüz idrak edilmemiş olan mahsuller için yapılan giderler (hazırlık işleri giderleri gibi) de bu madde hükmüne göre aktifleştirilerek değeriştir.

*Kasa mevcudu.*

**MADDE 284.** — Kasa mevcutları itibari kıymetleriyle değeriştir; yabancı paralar hakkında 280 inci madde hükmü uygulanır.

*Borçlar.*

**MADDE 285.** — Borçlar mukayyet değeriştirle değeriştir.

Vâdesi gelmemiş olan senede bağı borçlar değeriştirme günü kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmî iskonto haddinde bir faiz uygulanır.

Banka ve bankerler ile sigorta şirketleri borçlarını, Cumhuriyet Merkez Bankasının resmî iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddiyle, değeriştirme günü kıymetine irca ederler.

*Tahviller.*

**MADDE 286.** — Eshamlı şirketlerle iktisadi kamu muesseseleri çıkardıkları tahvilleri itibari değeriştirle değeriştirlemeye mecburdurlar.

*Pasif geçici hesap kıymetleri.*

**MADDE 287.** — Gelecek hesap dönemlerine ait olarak peşin tahsil olunan hâsılat ile cari hesap dönemine aid olup henüz ödenmemiş olan giderler mukayyet değeriştirleri üzerinden pasifleştirilmek suretiyle değeriştir.

*Karşılıklar.*

**MADDE 288.** — Hâsıl olan veya husulü beklenen fakat miktarı katiyetle kestirilemiyen ve teşebbüs için bir borç mahiyetini arz eden belli bâzı zararları karşılamak maksadiyle hesaben ayrılan meblâğlara karşılık denir.

Karşılıklar mukayyet değeriştirleriyle pasifleştirilmek suretiyle değeriştir.

Amortisman kayıtları hakkındaki özel hükümler mahfuzdur.

*Özel haller.*

**MADDE 289.** — Bu bölümde yazılı olmıyan veya yazılı olup da kendi ölçüleriyle değeriştirmesine inkân bulunmıyan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi vergi değeriştiriyle, diğeriştirleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değeriştirleri, o da yoksa emsal bedeliyle değeriştir.

*Serbest meslek erbabının tesisleri.*

**MADDE 290.** — Serbest meslek erbabının amortismanına tâbi tuttukları tesisat, mefruşat, demirbaş eşyalarını değeriştirlemede de bu bölümün hükümleri uygulanır.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### Servetleri değeriştirle

*Esaslar.*

**MADDE 291.** — Bir vergiye matrah olan servetin veya servet unsurlarının değeriştirlemede bu bölümde yazılı esaslar cari olur.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun tatbikinde yabancı memleketlerde bulunan malların o memlekette cari usul ve esaslara göre tâyin ve tesbit olunacak değerleri aynen nazara alınır.

*Ticari sermaye.*

**MADDE 292.** — Vergilendirilecek bir servete dâhil ticari sermayenin unsurlarından bulunan emtia, gemiler ve taşıtlar, tesisat ve makinalar, demirbaş eşya, ve diğer menkul mallar, emsal bedelleri ile değerlendirilir.

*Menkul mallar ve gemiler.*

**MADDE 293.** — Ticari sermayeye dâhil olmıyan ev eşyası, mücevherat, sanat eserleri gibi menkul mallar ve gemiler emsal bedelleri ile değerlendirilir.

*Esham ve tahvilât ve yabancı paralar.*

**MADDE 294.** — Ticari sermayeye dâhil olsun olmasın bütün esham ve tahvilâtın ve yabancı paraların ve yabancı paralar üzerinden tanzim edilmiş alacak ve borç senetlerinin değerlendirilmesinde ikinci bölümün hükümleri uygulanır.

*Alacak ve borçlar.*

**MADDE 295.** — Ticari sermayeye dâhil olsun veya olmasın senetli ve senetsiz bütün alacak ve borçlar ikinci bölümdeki hükümlere göre değerlendirilir.

*Haklar.*

**MADDE 296.** — Tescile tâbi bilûmum hakların değeri, tesisleri sırasında Tapu siciline kaydedilen bedeldir.

Tapu sicilinde bedeli gösterilmeyen haklarla birinci fıkranın dışında kalan bilûmum haklar (sınai ve edebî mülkiyet hakları ile imtiyazlar dâhil) emsal bedelleriyle değerlendirilir.

Veraset yoluyla veya sair suretle ivazsız ve bedelsiz bir tarzda intikal eden intifa hakları aşağıdaki şekilde değerlendirilir :

1. İntifa hakkı sahibinin yaşı intikal tarihinde yirmiyi doldurmamış olduğu takdirde gayrimenkulün emsal bedelinin onda yedisi intifa hakkının ve onda üçü çıplak mülkiyet hakkının değeri sayılır.

2. İntifa hakkı sahibinin yaşı intikal tarihinde yirmiyi aşkın olduğu takdirde yukarıki bendde yazılı nispet, her tam on yıllık bir devre için çıplak mülkiyet hakkı onda bir artırılmak ve intifa hakkı onda bir indirilmek suretiyle değer tâyin olunur.

3. İntifa hakkı sahibinin yaşı intikal tarihinde yetmiş aşkın ise gayrimenkulün emsal bedelinin onda biri intifa hakkının ve onda dokuzu çıplak mülkiyet hakkının değeri sayılır.

4. Sabit bir süre için tâyin edilmiş olan intifa hakkının değeri yaş kaydı nazara alınmaksızın sürenin her tam on yılı için gayrimenkul emsal bedelinin onda ikisi olarak hesaplanır.

5. Ömür boyunca aylık gelir şeklinde vâkı ivazsız intikallerde bu gelirin ödeneceği âzami süreye göre bâliğ olacağı miktar bulunarak intifa hakkı sahibinin ödemenin başladığı tarihteki yaşı elliyi aşmış ise elliden yukarı her yaş yılı için yirmide biri indirilmek suretiyle değeri tâyin olunur. Ancak ömür boyunca aylık gelir, muayyen bir sermaye ödenerek tasfiye edilmiş ise bu sermaye aynen değer olarak kabul edilir.

6. Hayat kaydıyla ödenen rant şeklinde vâkı ivazsız intikallerde intifa hakkı sahibinin yaşı ödemenin başladığı tarihte kırkı aşmamış ise rantın bir yıllık tutarının yirmi katı değeri sayılır. İntifa hakkı sahibinin yaşı, ödemenin başladığı tarihte kırkı aşmış ise kırktan yukarı her tam on

yıllık bir devre için yirmi katın dörtte biri indirilmek suretiyle rantın değeri takdir olunur. İntifa hakkı sahibinin yaşı, ödemenin başladığı tarihte yetmişi aşmış ise rantın değeri bir yıllık tutarıdır.

*Bina ve arazi*

**MADDE 297.** — Ticari sermayeye dâhil olsun veya olmasın, bilûmum binalarla arazi, vergi değerleri ile değerklenir

*Yetki.*

**MADDE 298.** — Bu bölümde yazılı emsal bedelleri ile alacak ve borçların değerkleri 72 nci maddede yazılı vaktir komisyonu tarafından tesbit edilir.

## İKİNCİ KISIM

### Vergi değerkleri

#### BİRİNCİ BÖLÜM

##### Gayrisâfi iratların tesbiti

*Tahmin esası*

**MADDE 299.** — Binaların vergi değerkine esas tutulan gayrisâfi iratları tahrir ve tadilât komisyonlarınca bu bölümde yazılı esaslara göre tahmin olunur.

*Gayrisâfi irat*

**MADDE 300.** — Bir binanın yıllık gayrisâfi iradı, o binanın bulunduğu mahalde câri olan normal kiralara nispetle sahibinin kiraya verdiği takdirde alabileceği kira bedelinden ibarettir.

Gayrisâfi iradın takdirinde; bina kiraya verilmiş ve kira bedeli yukardaki fıkra daresinde emsalinin câri olan normal kiralara uygun bulunmuş ise bu bedel esas tutulur. Aksi halde aşâğıda yazılı esaslar gözetilmek suretiyle gayrisâf iradın takdiri yapılır.

1. Normal şartlar dâhilinde ve genel surette binanın bulunduğu mahalde câri olan kiraların seviyesi;

2. Aynı neviden bulunan binaların getirdiği irat;

3. Binanın mevkii;

4. Binanın büyüklüğü, kat sayısı ve her kattaki oda ve daire adedi;

5. Dahilî taksimatı itibariyle kullanım duru nu ve mamurluk derecesi;

6. Asansör, kalorifer tesisatı bulunup bulunmadığı;

7. Kullanış tarzı.

Fabrika, değirmen ve imalâthanelerin iratlarının takdirinde içerklerinde bulunan sabit ıstih-sal tesisatı dahi nazara alınır.

*Yıllık irat.*

**MADDE 301.** — Gayrisâfi iratlar yıllık tahmin olunur. Şu kadar ki, mevsimlik olarak kira-ya verilmesi veya ikamet edilmesi mûtat olan binaların bu süreye ait iratları yıllık sayılır.

Yılın belli zamanlarında işliyeabilen değirmenler ile belli mevsimlerde çalışan fabrika ve ima-lâthanelerin ve mevsimlik işliyen otel, banyo, pilâj gibi gayrimenkullerin işletme süresine ait iratları da keza yıllık sayılır.

*Rayiç.*

**MADDE 302.** — Gayrisâfi iratların tahmininde, binanın bulunduğu birlikte genel tahrir veya mevzî tadilâta başlandığı, ferdî tadilâta, tadilâtın yapıldığı yılda câri rayiçler esas tutulur.

*Giderler.*

**MADDE 303.** — Gayrisâfi iradın tahmininde, vergi, resim ve harçlar için indirme yapılamaz.

Ancak komisyonlarca kira mukavelelerinin incelenmesi sırasında su ve elektrik sarfiyatı, ısıtma giderleri ve buna benzer giderlerin kiraya veren tarafından deruhde edildiği görülürse, kira bedeli bu gibi giderler çıkdıktan sonra nazara alınır.

*Döşemesiz tahmin.*

**MADDE 304.** — Değirmen, fabrika ve imalâthane tesisatı haricolmak üzere gayrisâfi irat döşemesiz binaya göre belli edilir.

*Mütemmimat.*

**MADDE 305.** — A) Belediye teşkilâtı bulunan yerlerde belediye sınırları içindeki binaların ve belediye teşkilâtı bulunmayan yerlerde köyü teşkil eden binaların işgal eylediği saha dâhilindeki binaların mütemmimatından olan arazi;

B) Her nerede olursa olsun, ticaret ve sanata tahsis edilmiş olan ve bunlarla birlikte aynı işte kullanılan arazi;

İrat takdirinde binaya tâbidir.

Bina ile sınırlanmış olup kullanım tarzı itibariyle de bina ile birlik teşkil eden avlu, bahçe ve sair arazi binanın mütemmimatındandır.

*İfraz ve şüyu.*

**MADDE 306.** — Aşağıda yazılı bina kısımları için ayrı ayrı irat tahmin olunur :

1. Bir çatı altında bulunup da, kullanım tarzı ve kapıları ayrı olan bina kısımları;
2. Sahipleri arasında ifraz ve taksim edilmiş olan binaların müfrez kısımları (İfraz olunmayıp da şayan tasarruf olunan binaların iradı binanın genel heyeti itibariyle tahmin olunur).

*İrat ve kıymet münasebeti.*

**MADDE 307.** — Tahrir (Genel tahrir ve tadilât) esnasında, bir binanın gayrisâfi iradını tahmin için kâfi vasıta ve karîne bulunmadığı takdirde, binanın satılması halinde elde edilecek kıymet tahmin olunur ve bu kıymetin % 10 u sâfi iradolarak kabul edilir.

Sâfi iradı bu suretle tesbit edilen binalar yılın belli zamanlarında kiraya verilen veya çalıştırılan binalardan olsa dahi sâfi irattan her hangi bir indirme yapılmaz.

## İKİNCİ BÖLÜM

## Arazi kıymetlerinin tesbiti

*Tahmin esası.*

**MADDE 308.** — Arazinin vergi değerine esas tutulan kıymetleri, tahrir ve tadilât komisyonları bu bölümde yazılı esaslara göre tahmin olunur.

*Arazi kıymeti*

**MADDE 309.** — Arazinin tahmin olunacak kıymeti alelâde alım - satım kıymetidir.

Arazi kıymetinin tahmininde aşağıdaki esaslar nazara alınır :

1. Normal şartlar dâhilinde ve genel surette arazinin bulunduğu birlikte arazi satış kıymetlerinin seviyesi;
2. Aynı neviden arazinin satış kıymetleri;
3. Arazinin mevki;
4. Tarımda kullanılan arazinin yetiştirme kuvveti, sulaklık derecesi, tarımın nev'i;
5. Arazinin büyüklüğü ve küçüklüğü;
6. Meskûn yerlere, iskele ve istasyonlara yakınlığı.

*Kıymet rayiçleri.*

**MADDE 310.** — Arazi kıymetinin tahmininde genel tahririn veya mevzii tadilâtın başladığı, ferdî tadilât halinde tadilâtın yapıldığı yılda cari satış kıymetleri esas tutulur.

*Kıymet - kira münasebeti.*

**MADDE 311.** — Tahrir (Genel tahrir ve tadilât) esnasında arazinin alım, satım kıymetlerinin tâyini mümkün olmazsa, o yerin kiraya verilmesi halinde getireceği kira tahmin ve bunun 10 misli arazinin kıymeti olarak kabul edilir.

*Arazide kira.*

**MADDE 312.** — Bir arazinin getireceği kiranın bilinmesi icabeden hallerde arazi kıymetinin onda biri emsal kirası sayılır.

**ÜÇÜNCÜ KISIM****Amortismanlar****BİRİNCİ BÖLÜM****Mevcutlarda amortisman***Amortisman mevzuu.*

**MADDE 313.** — İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye mâruz bulunan gayrimenkullerle 269 ncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alât, edevat, mefruşat ve demirbaşların ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki essalara göre tesbit edilen değerinin, bunların kullanılabilecekleri süre zarfında yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder.

*Arazide amortisman.*

**MADDE 314.** — Boş arazi ve boş arsalar amortismanına tâbi değildir. Ancak:

1. Tarım İşletmelerinde vücuda getirilen meyvalık, dutluk, fındıklık, zeytinlik ve güllüklerle incir bahçeleri ve bağlar gibi tarım tesisleri;
  2. İşletmede inşa edilmiş olan her nevi yollar ve harklar;
- Amortismanına tâbi tutulur.

*Normal amortisman.*

**MADDE 315.** — Amortismana tâbi iktisadi kıymetlerin değeri ilgili Bakanlıklarla Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin mütalâası alınarak Maliye Bakanlığınca tesbit ve ilân olunan nispetler üzerinden yok edilir.

Amortisman nispetlerinin tesbitinde:

1. Belli iş ve sanat kolları ayrı ayrı nazara alınır;
2. Amortismana tâbi kıymetlerin tecrübeye dayanan ortalama ömürleri hesaba katılır.

*Madenlerde amortisman.*

**MADDE 316.** — İşletme sebebiyle içindeki cevherin azalmasından dolayı maddi değerini kaybeden madenlerin ve taş ocaklarının imtiyaz veya maliyet bedelleri, ilgililerin müracaatları üzerine bunların büyüklük ve mahiyetleri göz önünde tutulmak ve her maden veya taş ocağı için ayrı ayrı olmak üzere Maliye ve Sanayi Bakanlıklarınca belli edilecek nispetler üzerinden yok edilir.

*Fevkalâde amortisman.*

**MADDE 317.** — Amortismana tâbi olup:

1. Yangın, deprem, su basması gibi âfetler neticesinde değerini tamamen veya kısmen kaybeden;
  2. Yeni icatlar dolayısıyla teknik verim ve kıymetleri düşerek tamamen veya kısmen kullanılmaz bir hale gelen;
  3. Cebri çalışmaya tâbi tutuldukları için normalden fazla aşınma ve yıpranmaya mâruz kalan;
- Menkul ve gayrimenkullerle haklara, mükelleflerin müracaatları üzerine ve ilgili Bakanlıkların mütalâası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığınca her işletme için işin mahiyetine göre ayrı ayrı belli edilen «fevkalâde ekonomik ve teknik amortisman nispetleri» uygulanır.

*Amortisman nispetlerinin itibar tarihi.*

**MADDE 318.** — Maliye Bakanlığınca tesbit ve ilân olunan amortisman nispetleri ilânların yapıldığı, ayrı ayrı tesbit edilen nispetler ilgililerin müracaatte bulunduğu hesap döneminden muteberdir.

İcabında, normal amortismanlar nispetleri 315 nci maddede yazılı usule göre değiştirilebilir. Şu kadar ki, bir kere tesbit edilen nispetlerin yürürlük süresi üç yıldan az olamaz.

*Amortisman uygulama sureti.**a) Nispet bakımından.*

**MADDE 319.** — Mükellefler, usulüne göre tesbit edilen nispetleri aşmamak şartıyla, amortismanları diledikleri nispetler üzerinden hesaplayabilirler; şu kadar ki, uygulamaya başladıkları amortisman nispetlerini müteakıp faaliyet yıllarında değiştiremezler.

318 nci maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre amortisman nispetlerinin değiştirilmiş olması hali bundan müstesnadır.

*b) Süre bakımından.*

**MADDE 320.** — Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için (1) rakamı mükellefçe uygulanan nispete bölünür.

Her yılın amortismanı ancak o yıla ait değerlemede nazara alınabilir.

Amortismanın her hangi bir yıl yapılmamasından veya ilk uygulanan nispetten düşük bir hadle yapılmasından dolayı amortisman süresi uzatılamaz.

*Amortisman hesapları.*

**MADDE 321.** — Bu bölüm gereğince hesaplanan amortismanların, hesaplarda ayrıca gösterilmek şartıyla ilgili bulundukları değerlerden doğrudan doğruya indirilmesi veya pasifte ayrı bir karşılık hesabında toplanması caizdir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Alacaklarda ve sermayede amortisman

*Değersiz alacaklar.*

**MADDE 322.** — Kazaî bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkân kalmıyan alacaklar, değersiz alacaktır.

Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları, gider kaydedilmek suretiyle yok edilirler.

*Şüpheli alacaklar.*

**MADDE 323.** — Şüpheli alacaklar şunlardır :

1. Dâva veya icra safhasında bulunan ihtilâflı alacaklar;
2. Vâdesi 3 defa uzatıldığı halde tahsil edilememiş olan senede bağlı alacaklar;
3. Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmiyen senetsiz alacaklar;
4. Veresiye üzerine geniş müşteri kütlesiyle muamelede bulunan tüccarların şüpheli alacak ortalamasını, son hesap döneminde aynı mahiyetteki alacaklara uygulamak suretiyle ayıracakları miktarlar (bu fıkradaki şüpheli alacak ortalaması, geçmiş son iki yıl içinde tahsil edilememiş bulunan, veresiye muamelelere mütaallik, alacakların aynı süreye ait ve aynı mahiyetteki muameleler toplamına nispet edilmesi suretiyle bulunur.)

Yukarda yazılı şüpheli alacaklar için, değerlendirme gününün (tasarruf değeri) ne göre pasifte karşılık ayrılabilir. Bu karşılığın hangi alacaklara aidolduğu ve 4 ncü fıkraya göre ayrılmış ise hangi yıla aidolduğu karşılık hesabında gösterilir.

Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri zaman, karşılık hesabından indirilir.

*Vazgeçilen alacaklar.*

**MADDE 324.** — Konkordato veya sulh yoluyla alınmasından vazgeçilen alacaklar, borçlunun defterlerinde özel bir karşılık hesabına alınır. Bu hesabın muhteviyatı alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayarak üç yıl içinde zararla itfa edilmediği takdirde kâr hesabına nakolunur.

*Sermayenin itfası.*

**MADDE 325.** — İmtiyazlı işletmelerde, tesisatın imtiyaz süresinden sonra, bedelsiz olarak Devlete veya Devletçe tensibolunan bir teşekküle veya belediyeye intikal etmesi imtiyazname gereğinden bulunduğu, imtiyaz mukavelenamesinde de sermayenin itfası için yıllık belli bir nispet veya miktar ayrılması gösterilmiş olduğu takdirde, bu nispet veya miktar üzerinden sermaye itfa olunur.

*İlk tesis ve taazzuv giderlerinin ve peştemallıkların itfası*

**MADDE 326.** — Kurumların aktifleştirdikleri ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıklar mukayyet değerleri üzerinden eşit miktarlarda ve beş yıl içinde itfa olunur.

*Özel maliyet bedellerinin itfası.*

**MADDE 327.** — Gayrimenkullerin ve gemilerin iktisadi kıymetlerini artıran ve 272 nci madde de yazılı özel maliyet bedelleri, kira süresine göre eşit yüzdelerle itfa edilir. Kira süresi dolmadan, kiralanan şeyin boşaltılması halinde henüz itfa edilmemiş olan giderler, boşaltma yılında bir defada gider yazılır.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### Özel haller

*Amortismanla tâbi malların satılması*

**MADDE 328.** — Amortismanla tâbi iktisadi kıymetlerin satılması halinde alınan bedel ile bunların envanter defterinde kayıtlı değerleri arasındaki fark kâr ve zarar hesabına geçirilir. İşletme hesabı esasında defter tutan mükellefler bu farkı defterlerinde hasılat veya gider kaydederler.

Amortisman ayrılmış olanların değeri ayrılmış amortismanlar düşüldükten sonra kalan meblâğdır.

Devir ve trampa satış hükmündedir.

*Amortismanla tâbi malların sigorta tazminatı*

**MADDE 329.** — Yangın, deprem, sel, su basması gibi âfetler yüzünden tamamen veya kısmen ziyaa uğrıyan amortismanla tâbi iktisadi kıymetler için alınan sigorta tazminatı bunların değerinden (Amortismanlı olanlarda ayrılmış olan amortisman çıktıktan sonra kalan değerden) fazla veya eksik olduğu takdirde farkı kâr veya zarar hesabına geçirilir.

Şu kadar ki, alınan sigorta tazminatı ile ziyaa uğrıyan malların yenilenmesi için mahiyetine göre zaruri bulunur, veya bu hususta işletmeyi idare edenlerce karar verilmiş ve teşebbüse geçilmiş olursa bu takdirde tazminat fazlası, yenileme giderlerini karşılamak üzere, pasifte geçici bir hesaba âzami üç yıl süre ile tutulabilir. Bu süre içinde kullanılmamış olan tazminat farkları kâra ilâve olunur.

*Emtia sigorta tazminatı.*

**MADDE 330.** — Emtia ve zirai mahsul ve hayvan kıymetlerinde vukua gelen zayıat dolayısıyla alınan sigorta tazminatları bunların değerlerinden fazla olursa bu fazlalık kâra alınır.

İşletme hesabı esasında tutulan defterde bu tazminat hasılat kaydedilir.

### DÖRDÜNCÜ KİTAP

#### Ceza hükümleri

#### BİRİNCİ KISIM

##### Genel esaslar

*Cezalar.*

**MADDE 331.** — Vergi kanunları hükümlerine aykırı hareket edenler, bu kitapta yazılı vergi cezaları (kaçakçılık, kusur ve usulsüzlük cezaları) ve diğer cezalar ile cezalandırılırlar.

*Küçüklerin ve kısıtlıların ceza muhatabı olmadığı haller.*

**MADDE 332.** — Velâyet ve vesayet altında bulunanlar veya işlerinin idaresi bir kayyuma tevdi edilmiş olanlar, kendilerine izafeten veli, vâsi veya kayyımın vergi kanunlarına aykırı hareketlerinden dolayı cezaya muhatap tutulmazlar. Bu hallerde cezanın muhatabı, veli, vasi veya kayyım-dır.

*Tüzel kişilerin sorumluluğu.*

**MADDE 333.** — Tüzel kişilerin idare ve tasfiyesinde Vergi Kanununa aykırı hareketlerden tevel-lüdedecek vergi cezaları tüzel kişiler adına kesilir.

Tüzel kişilerin kanuni temsilcilerinin vergi sorumluluğu hakkındaki bu kanunun 10 ncu mad-desi hükmü vergi cezaları hakkında da uygulanır.

*Damga Resmi cezalarında sorumluluk.*

**MADDE 334.** — Damga Resmi uygulamalarında gerek nispi, gerek maktu resimlerle ilgili ceza-dan sorumlu olanlar birden fazla olduğu takdirde, yekdiğerine müracaat hakları mahfuz kalmak üzere, müteselsilen sorumlu tutulurlar.

*Tek fiil ile çeşitli suç işlenmesi.*

a) *Muhtelif vergi ziyana sebebiyet verilmesi.*

**MADDE 335.** — Kaçakçılık veya kusurda cezayı istilzam eden tek bir fiil ile başka neviden birkaç vergi ziyaa uğramış olursa her vergi bakımından ayrı ayrı ceza kesilir.

b) *Muhtelif cezayı istilzam etmesi.*

**MADDE 336.** — Cezayı istilzam eden tek bir fiil ile kaçakçılık ve usulsüzlük veyahut kusur ile usulsüzlük birlikte işlenmiş olursa bunlara ait cezalardan sadece miktar itibariyle en ağırı kesilir.

Usulsüzlük cezası kesilen bir fiil ile vergi ziyana da sebebiyet verildiği sonradan anlaşıldığı takdirde evvelce usulsüzlük cezasının kesilmiş olması, bu cezanın ziyaa uğratılan vergiden dolayı kesilmesi gereken kaçakçılık veya kusur cezası ile mukayyesine ve noksan kesilen cezanın ikmaline mâni değildir.

*Fiil ayrılığı.*

**MADDE 337.** — Ayrı ayrı yapılmış olan kaçakçılık, kusur veya usulsüzlükten dolayı ayrı ayrı ceza kesilir. Şu kadar ki, 352 nci maddede yazılı usulsüzlüklerden, aynı takvim yılı içinde aynı neviden birden fazla yapıldığı takdirde birden tazlasının her biri için, birincisine ait cezanın dörtte biri kesilir.

Aynı nevi usulsüzlükten maksat, fiillerin 352 nci maddede gösterilen derece ve fıkralar itiba-riyle yekdiğerine mutabakatidir.

*İştirak.*

**MADDE 338.** — Ayrı ayrı maddi menfaat gözetmek şartiyle birden fazla kişi kaçakçılık yap-tıkları veya hileli vergi suçu veya hileli vergi suçuna teşebbüs sayılan fiileri irtikâbettikleri veya doğrudan doğruya beraber işlemiş oldukları takdirde her biri hakkında, iştirak ettikleri suçlar için bu kanunda yazılı cezalar uygulanır.

*Tekerrür.*

**MADDE 339.** — Kaçakçılık, kusur veya usulsüzlükten dolayı cezalandırılan ve cezası da kesinleşen bir kimse, aynı neviden bir fiili cezanın kesinleştiği tarihi takibeden yılın başından başlamak üzere kaçakçılıkta beş yıl, kusurda üç yıl, usulsüzlükte iki yıl zarfında tekrar işlerse cezası: kaçakçılıkta yarısı, kusurda üçte biri, usulsüzlükte dörtte biri nispetinde artırılır.

*Suçlarda birleşme.*

**MADDE 340.** — Bu kanunda yazılı kaçakçılık, kusur ve usulsüzlük cezaları ile Türk Ceza Kanununda ve diğer kanunlarda yazılı cezalar; içtima ve tekerrür hükümleri bakımından birleştirilemez

Bu kanunla vergi cezasıyla cezalandırılan fiiller, aynı zamanda Türk Ceza Kanununa göre suç teşkil ettiği takdirde, vergi cezası kesilmesi, mezkûr kanun hükmüne tevfikî takibat yapılmasına mâni olmaz.

*Vergi ziyası.*

**MADDE 341.** — Vergi ziyası, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medenî haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyası hükmündedir.

Yukarıki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mâni teşkil etmez.

*Beyannameleri bekleme süresinin vergi ziyasını mücip sayılmıyacağı.*

**MADDE 342.** — Beyannameli mükellefiyetlerde tahakkuk muamelesi yapılmak için beyanname verme süresinin sonundan başlayarak 15 gün beklenir. Beyanname bu süre içinde verilirse vergi ziyası olmamış sayılır.

Veraset ve İntikal Vergisinde mükellefe tebliğ edilmek şartı ile yeniden 15 günlük bir mühlet verilir. Bu hususta da yukarıki hüküm cari olur.

*En az ceza haddi.*

**MADDE 343.** — Damga ve Tayyare resimleri dolayısıyla kesilecek vergi cezaları, resme tâbi her varaka, senet ve ilân için 25 kuruştan az olamaz. Diğer vergilerde her vergi için beş liraya balığ olmayan cezalar kesilmez.

## İKİNCİ KISIM

### Vergi cezaları

## BİRİNCİ BÖLÜM

### Kaçakçılık

*Kaçakçılığın tarifi.*

**MADDE 344.** — Kaçakçılık, mükellef veya sorumlu tarafından kasten vergi ziyasına sebebiyet verilmesidir.

Aşağıda yazılı hallerden her hangi biri ile vergi ziyana sebep olan fiilde, kasdin mevcudiyeti kabul edilir; mükellef veya sorumlunun itiraz ve Temyiz komisyonlariyle Danıştayda kastının mevcudolmadığını iddia ve ispat hakkı mahfuzdur :

1. Beyan üzerinden alınan vergilerle ilgili olup yıllık olarak verilmesi gereken beyannamelerde (münferit ve özel beyannameler dâhil) toplamı on bin, diğer beyannamelerde toplamı iki bin liradan az olmamak üzere beyannamede yazılı vergi matrahının % 10 nu geçen bir miktarın noksan bildirilmesi; (beyanname dışında ayrıca bir tetkike ihtiyaç göstermeksizin beyannamede yazılı bilgilere dayanarak vergi dairesince tesbiti mümkün olan noksan bildirmeler bu hükmünden harihtir.)

30 ncu maddede yazılı sebeplerle re'sen takdir olunan ve yukarda yazılı hadleri aşan matrah veya matrah farkları da noksan beyan hükmündedir. Mezkûr maddenin 1 ve 2 nci bentlerinde yazılı sebeplerle yapılan re'sen takdirlerde bu hükmün uygulanması için takdir olunan matrahın on bin lirayı aşması yeter

2. Beyana dayanmakla beraber bildirmeleri beyanname ile yapılmıyan vergilendirmelerde, hiç beyanda bulunulmaması veya noksan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunulması;

3. Beyan esasına istinadeden mükellefiyetlerde beyanname verme süresi ve ek süre veya beyan esasına dayanmıyan vergilerde vergilendirme dönemi ve tarh zamanı geçtiği halde ticari veya meslekî kazanç sahiplerinin kazançlariyle ilgili faaliyetlerinin vergi dairesinin ıttılay dışında bırakılması.

#### *Kaçakçılıkta ceza.*

**MADDE 345.** — Kaçakçılık yapan mükelleflere veya sorumlulara, kaçırdıkları verginin üç katı tutarında vergi cezası kesilir.

Şu kadar ki, kesilen ceza (Veraset ve İntikal Vergisi hariç)

1. Birinci sınıf tüccarlarla serbest meslek erbabı için (kazançları götürü olarak tesbit edilen serbest meslek erbabı hariç, işletme esasında defter tutmasına müsaade edilen kurumlar dâhil) 2 500;

2. İkinci sınıf tüccarlar için 1 000;

3. 1 ve 2 numaralı bentler dışında kalan mükellefler ve sorumlular için 100, Liradan az olamaz.

#### *Teşvik.*

**MADDE 346.** — Bir mükellefi veya vergi sorumlusunu kaçakçılık yapmaya veya hileli vergi suçu işlemiye azmettirenlere işlenen fiiller için mükellefe veya sorumluya uygulanacak ceza aynen uygulanır.

#### *Yardım.*

**MADDE 347.** — Kaçakçılık veya hileli vergi suçu olduğunu bildiği bir fiilin işlenip tamamlanmasını fiili ile kolaylaştıranlara, bundan ayrı bir menfaat gözetmediği takdirde, bu fiiller için kanunda belli edilen cezaların dörtte biri kesilir veya hükmedilir.

Aynı yardımı 357 nci maddenin 1 - 3 numaralı bentlerinde yazılı fiillerin işlenip tamamlanması için yapanlara bu fiiller için tâyin olunan cezanın yarısı hükmolunur.

371 nci maddedeki pişmanlık şartlarına uygun olarak keyfiyetten ilgili makamları haberdar edenlere ceza kesilmez.

## İKİNCİ BÖLÜM

## Kusur

*Kusurun tarifi.*

**MADDE 348.** — Kusur, kaçakçılık sayılan haller dışında her hangi bir suretle vergi ziyasına sebebiyet verilmesidir.

*Kusurda ceza.*

**MADDE 349.** — Kusur işliyen mükelleflere ziyaa uğrattıkları verginin % 50 si tutarında vergi cezası kesilir.

*Tahrir dayanan vergilerde kusur cezası.*

**MADDE 350.** — Tahrir dayanan vergilerde, bildirmeye mütaallik kanuni mecburiyetleri süresinde yerine getirmemek suretiyle kusur işliyen mükelleflere, ziyaa uğrattıkları verginin % 20 si nispetinde vergi cezası kesilir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

## Usulsüzlük

*Usulsüzlüğün tarifi.*

**MADDE 351.** — Usulsüzlük, vergi kanunlarının şekle ve usule mütaallik hükümlerine riayet edilmemesidir.

*Usulsüzlük dereceleri ve cezaları.*

**MADDE 352.** — Gelir, kurumlar, gider, istihlak, bina ve arazi vergilerine aid olan usulsüzlükler aşağıda yazılı derecelere ve bu kanuna bağlı cetvele göre cezalandırılır. Usulsüzlük fiili re'sen takdiri gerektirirse bağlı cetvelde yazılı cezalar iki kat olarak kesilir.

**I nci derece usulsüzlükler :**

1. Vergi beyannamelerinin verilmemiş olması (341 nci maddede yazılı süreden sonra verilmiş beyannameler hiç verilmemiş sayılır);
2. Bu kanuna göre tutulması mecburi olan defterlerden her hangi birinin tutulmamış olması;
3. Defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkân vermiyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması;
4. Bu kanuna göre tutulması mecburi defterlerin ve kanunen muhafazası mecburi vesikalarla evrakın yetkili memurlar tarafından istenildiği halde ibraz edilmemesi;
5. Çiftçiler tarafından, 245 nci madde hükmüne göre muhtar ve ihtiyar heyetlerince yapılan davete müddetinde icabet edilmemesi;

**II nci derece usulsüzlükler :**

1. Vergi beyannamelerinin süresinin sonundan başlayarak 15 gün içinde verilmiş olması;
2. Tasdik mecburi olan defterlerden her hangi birinin tasdik muamelelerinin yaptırılmaması (kanuni süresinin sonundan başlayarak 1 ay geçtikten sonra tasdik ettirilenler, tasdik ettirilmemiş sayılır);
3. Götürü matrahlar üzerinden salınan Gelir Vergisinin tarh zamanı geçtiği halde verginin tarhettirilmemiş olması;

4. Ekim ve sayım beyanlarının süresi içinde veya kanunda istenilen bilgileri ihtiva edecek doğru bir şekilde yapılmaması;

**III ncü derece usulsüzlükler :**

1. Bu kanunda yazılı bildirmelerin zamanında yapılmaması;
2. Vergi karnesinin, süresinin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde alınmamış olması;
3. Bu kanunun kayıt nizamına ait hükümlerine (madde : 215 - 219) uyulmamış olması (her incelemede inceleme tarihine kadar aynı takvim yılı için tesbit edilen usulsüzlükler tek fiil sayılır);

**IV ncü derece usulsüzlükler :**

1. Tasdikı mecburi olan defterlerden her hangi birinin tasdik muamelesinin, süresinin sonundan başlayarak bir ay içinde yaptırılmış olması;
2. Vergi beyannameleri, bildirmeler ve evrak ve vesikaların kanunen belli şekli ve muhteviyatına ve eklerine ait hükümlere uyulmamış olması (her incelemede inceleme tarihine kadar aynı takvim yılı için tesbit edilen usulsüzlükler tek fiil sayılır);
3. Hesap veya muamelelerin doğruluk ve açıklığını bozmamak şartıyla bâzı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi;
4. Vergi karnesinin, süresinin sonundan başlayarak 15 gün içinde alınması.

*Özel usulsüzlük cezaları.*

*a) Fatura ve benzeri evrak vermiyen ve almayanların cezası.*

**MADDE 353. —** 232, 234, 235 ve 236 ncı maddeler gereğince verilmesi ve alınması icabeden fatura, gider puslası ve müstahsil makbuzunu vermiyen ve almayanlardan her birine ve serbest meslek makbuzunu vermiyenlere her fatura, gider puslası, müstahsil makbuzu ve serbest meslek makbuzu için yirmi liradan (çiftçilerde beş liradan) azağı olmamak üzere bu vesikalara yazılması gereken meblâğın yüzde üçü (çiftçiler için yüzde biri) nispetinde usulsüzlük cezası kesilir.

Bir takvim yılı içinde tesbit olunan yukarda yazılı usulsüzlüklerin hepsi için kesilecek cezaların toplamı beş bin lirayı aşamaz.

Yukarıki fıkrada yazılı usulsüzlükler neticesinde vergi ziyayı da husule geldiği takdirde bu ziyanın müstelzim olduğu kaçakçılık veya kusur cezaları ayrıca kesilir ve bu cezalar hakkında 336 ncı madde hükmü uygulanmaz.

*b) Veraset ve İntikal Vergisinde.*

**MADDE 354. —** Veraset ve İntikal Vergisi beyannamelerini kanuni süresinin bitmesini takibeden günden başlayarak 15 gün içinde verenlere, 25 liradan az olmamak şartıyla verginin % 2 si, daha sonra verenlere 50 liradan az olmamak şartıyla verginin % 5 i tutarında usulsüzlük cezası kesilir.

*c) Damga Resminde.*

**MADDE 355. —** a) Damga Resmi mevzuuna giren kâğıtlar ve ilânlara yapıştırılan pullar, Damga Resmi Kanununun belli ettiği şekilde iptal edilmemişse, iptal edilmemiş olan pulların kıymeti üzerinden maktu resimlerde yüzde 50, nisbî resimlerde yüzde on vergi cezası kesilir. Bu hükmün, resmî daireler, noterler, bankalar ve anonim şirketlerle 3659 sayılı Kanuna tâbi kurumlara ve derneklere ibraz edilen veya gönderilen kâğıt ve ilânların iptal edilmemiş pulları hakkında uygulanmaz.

b) Damga Resmi, ilgili vergi kanununda belli edildiği şekilde ifa edilmeyen hallerde maktu resimlerde resmin yüzde 50 si ve nisbî resimlerde yüzde 10 u nispetinde usulsüzlük cezası alınır.

**MADDE 356. —** 1. Resmî daireler, noterler, bankalar ve anonim şirketlerle 3659 sayılı Kanuna tâbi kurumlara ve derneklere ibraz edilen veya gönderilen ve pulları Vergi Kanununun belli et-

tiği şekilde iptal edilmemiş bulunan evrakı, pullarını resmî mühür veya damga vaz'ı suretiyle iptal etmeden muameleye koyanlar adına her varaka için 50 şer kuruş ceza kesilir. Ancak mütaadit rüşha olarak tanzim edilmiş olan evrak için bu fıkra gereğince her şahıstan alınacak cezanın toplamı beş lirayı geçemez.

2. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından resmî dairelere verilen her nevi dilekçe, istifanemelerle lâyiha, muhtıra, beyanname ve ihbarnamelerin ve bu mahiyette resmî makamlara çekilen telgrafnamelerin mühürlü ve imzalı nüshalarını pulsuz veya pulu noksan olduğu takdirde resmi ifa edilmeden veya pulu tamamlanmadan kabul edilmez ve muameleye konulmaz. Bu evrakı resmi ifa edilmeden veya noksanı tamamlanmadan kabul eden ve muameleye koyanlar adına her kâğıt için elli kuruş ceza kesilir.

Bu gibi evrak posta ile gönderilmiş olduğu takdirde durumu ve resim ve ceza ile mükellef olanlar bir tutanakla tesbit edilerek keyfiyet pulsuz veya noksan pullu kâğıt üzerine şerh edildikten sonra muameleye konulur. Buna riayet etmeden muameleye koyanlar hakkında yukarıki fıkra yazılı ceza hükmü uygulanır.

3. Pulsuz veya pulu noksan kâğıtları, usulen resmi ve para cezası tahsil edilmeden tasdik eden veya örneklerini çıkarıp veren noterler adına her kâğıt için iki buçuk lira ceza kesilir.

4. Damga resminin defter ve kayıt nizamı ile muhafaza ve ibraz ödevlerine ait usulsüzlüklerde de 352 nci madde hükmü uygulanır.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### Ceza mahkemelerince yargılanacak suçlar ve cezaları

#### *Hileli vergi suçu.*

**MADDE 357.** — Beyanname verilmiş olsun veya olmasın aşağıdaki fiillerden biri ile verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesine veya eksik tahakkuk ettirilmesine sebebiyet verilmesi hileli vergi suçudur.

1. Çift defter kullanmak (Bu kanuna göre tutulması mecburi olan defterlere kaydı gereken hususların, vergi matrahının azalmasını tevlidedecek tarzda diğer defter ve evrakta toplanması, çift defter kullanmaktır.)

2. Sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı vesikalar tanzim etmek veya bunları bilerek kullanmak;

3. Vesikaları tahrif etmek, asıllarına uygun olmıyan vesika ve suretler tanzim etmek veya tahrif edilmiş vesikalarla asıllarına uygun olmıyarak tanzim edilmiş vesika ve suretleri bilerek kullanmak;

4. Vergi kanunlarına göre tutulması mecburi olan defter kayıtlarını tahrif etmek veya bu defterlerde mevhum adlara hesap açmak veyahut her türlü hesap ve muhasebe hileleri yapmak;

5. Vergi kanunlarına göre tutulması mecburi olan defterlerin sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koymak veya hiç yaprak koymamak;

6. Vergi kanunlarına göre tutulması ve muhafazası mecburi olan defter veya vesikaları yok etmek veya gizlemek (mevcudiyetleri sabit olduğu halde vergi incelemesine yetkili kimselere inceleme sırasında defter ve vesikaların ibraz edilmemesi gizleme demektir.)

7. Bir vergilendirme dönemi içinde toplamı yirmi bin lirayı aşan satış bedeli ve beş bin lirayı aşan ücret, faiz, komisyon, iştirak kazancı, kira bedeli gibi hasılat, kazanç ve iratları bu kanuna göre tutulması mecburi defterlerden hiçbirine kaydetmemek ve beyannamede de göstermemek. (Beyanname verilmemiş olması halinde, hasılat kazanç ve iratlar beyannamede gösterilmemiş sayılır.)

*Hileli vergi suçuna teşebbüs.*

**MADDE 358. —** 357 nci maddenin 1 - 6 ncı bentlerinde yazılı fiilleri verginin tarhı için kanunda belli edilen sürenin girmesinden önce meydana çıkarılanlar ile vergi daireleri veya vergi incelemesi yapanlarca vâkı yazılı talebe rağmen servet beyanında bulunmayanlar, bu fiillerin vergi ziyamı mucip olup olmayacağına bakılmadan, hileli vergi suçuna teşebbüs etmiş sayılırlar.

*Hileli vergi suçunda ceza.*

**MADDE 359. —** 357 nci maddede yazılı fiilleri işleyenler hakkında 345 nci maddede yazılı cezadan ayrı olarak üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ve bu kadar müddet ticaret, sanat ve meslek icrasından mahrumiyete hükmolunur.

Ayrıca masraf hükümlüden sonradan tahsil edilmek üzere keyfiyetin gazete çıkan yerlerde gazete ile, çıkmıyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilmesine de hükmolunur.

*Hileli vergi suçuna teşebbüsün cezası.*

**MADDE 360. —** Hareketleri 358 nci maddeye uyanlar hakkında bir aydan bir yıla kadar hapis cezası ve bu kadar müddet ticaret, sanat ve meslek icrasından mahrumiyete hükmolunur.

Ayrıca masraf hükümlüden sonradan tahsil edilmek üzere keyfiyetin gazete çıkan yerlerde gazete ile, çıkmıyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilmesine de hükmolunur.

*Bilgi vermektен çekimlenler ile 257 nci madde hükmüne uymıyanlar.*

**MADDE 361. — A)** Bu kanunun 148 ve 257 nci maddeleriyle 150 nci maddesinin 4 numaralı bendi hükümlerine, çekimne sebebi olmaksızın riayet etmiyenlerde (Kamu idare ve müesseseleri hariç)

1. Birinci sınıf tüccarlar ile serbest meslek erbabı (götürü usulde vergilendirilenler hariç) hakkında üç bin liraya;

2. İkinci sınıf tüccarlar hakkında bin beş yüz liraya;

3. Yukarıki bentlerde yazılı bulunanlar dışında kalanlar hakkında bin liraya;

Kadar para cezasına hükmolunur.

Bu hükmün uygulanması için 148 nci madde gereğince bilgi istenilirken yapılacak tebliğlerde bilginin verilmesi için tâyin olunan süre ile süresinde cevap verilmediği veya eksik veya yanıltıcı bilgi verildiği takdirde haklarında kanunun ceza hükümlerinin uygulanması cihetine gidileceğinin ilgililere yazılı olarak bildirilmesi şarttır.

**B)** Yukarıki (A) fıkrasında yazılı mecburiyetlerin, para cezası hükmolunmasına rağmen yine yerine getirilmemesi halinde yetkili mercilerce yeniden süre belli edilerek bu mecburiyetlerin yerine getirilmesi kendilerine tebliğ olunur

Yeniden belli edilen süre içinde bu mecburiyetleri yerine getirmiyenler hakkında üç ay kadar hapis cezası hükmolünür.

**C)** Yetkili makam ve memurlar tarafından Kamu idare ve müesseselerinden 148 ve 149 ncu maddeler gereğince istenilen bilgileri çekimne sebebi olmaksızın vermiyenler ile 150 nci maddenin 1 - 3 numaralı bendlerinde yazılı olanlardan bahsi geçen maddedeki bildirme mecburiyetini yerine getirmiyenlere iki yüz liraya kadar para cezası hükmolunur.

Bu maddenin uygulanmasında 367 nci maddede gösterilen usule uyulur.

*Vergi mahremiyetinin ihlâli.*

**MADDE 362. —** Bu kanunda yazılı vergi mahremiyetine uymağa mecbur olan kimselerden

bu mahremiyeti ihlâl edenlere Türk Ceza Kanununun 198 nci maddesinde yazılı cezanın iki katı hükmolunur. Bu ceza iki aydan az olamaz.

Suçları tekerriür edenler bir daha Devlet hizmetinde kullanılmazlar.

*Mükelleflerin özel işlerini yapan memurlar.*

**MADDE 363.** — Bu kanunun altıncı maddesinin son fıkrası gereğince mükelleflerin vergi kanunlarının uygulanması ile ilgili hesap, yazı ve sair özel işlerini yapmaları yasak edilen memurlardan bu yasağa aykırı harekette bulunanlar Türk Ceza Kanununun 240 nci maddesine göre ceza görürler. Bu hareketler kaçakçılık cezasını gerektiren bir fiile iştirak veya yardım veya o fiili teşvik mahiyetinde olduğu takdirde haklarında ayrıca bu kanunun 338, 346 ve 347 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

### ÜÇÜNCÜ KISIM

Vergi cezasının kesilmesi, ödenmesi ve kalkması

#### BİRİNCİ BÖLÜM

##### Ceza kesme

*Cezayı gerektiren olayın tesbiti.*

**MADDE 364.** — Vergi cezalarını gerektiren olaylar vergi dairelerince veya yoklamaya ve vergi incelemesine yetkili olanlar tarafından tesbit olunur. Yoklama ve vergi incelenmesi sırasında raslanan, vergi cezasını gerektirici olayların, raporlarda gösterilmesi, delillerin kaybolması ihtimalinin bulunduğu hallerde bunların tutanakla tesbit edilmesi mecburidir.

*Ceza kesme yetkisi.*

**MADDE 365.** — Vergi cezaları olayların ilgili bulunduğu vergi bakımından mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi tarafından kesilir.

Damga Resmine ve pul ile alınan diğer vergilere mütaallik olaylarda vergi cezasını kesecek vergi dairelerini Maliye Bakanlığı belli eder.

*Ceza ihbarnamesi.*

**MADDE 366.** — Kesilen vergi cezaları ilgililere (ceza ihbarnamesi) ile tebliğ olunur.

Ceza ihbarnamesinde aşağıdaki bilgiler bulunur :

1. İhbarnamenin sıra numarası;
2. Tanzim tarihi;
3. İlgililerin soyadı, adı ve unvanı;
4. Varsa mükellef numarası; (Mükellef hesap numarası)
5. İlgilinin açık adresi;
6. Olayın izahı; (Kanunun madde ve fıkra numaraları gösterilmek ve mevcut deliller bildirilmek suretiyle)
7. Olayın ilgili bulunduğu vergilendirme veya hesap dönemi;
8. Varsa cezanın ilgili bulunduğu vergiye ait ihbarnamenin tarih ve numarası;
9. Varsa tekerriür ve ictima durumu;
10. Vergi cezasının hesabı ve miktarı;
11. İtiraz veya temyiz süresi.

Cezayı gerektiren olayın tesbitine dair tutanak sureti ile inceleme raporunun birer örneği ihbarnameye bağlanır.

*Hileli vergi suçlarının cezalandırılmasında usul.*

**MADDE 367.** — Yaptıkları inceleme sırasında hileli vergi suçunu veya bu suça teşebbüsü tesbit eden maliye müfettişleri, hesap uzmanları ile muavinleri tarafından doğrudan doğruya ve vergi incelemesine yetkili olan diğer memurlar tarafından ilgili vergi dairesinin bağlı bulunduğu defterdarlığın mütalâasıyla, keyfiyetin yetkili Cumhuriyet savcılığına bildirilmesi mecburidir.

Hileli vergi suçunun işlendiğine sair suretlerle ittıla hâsıl eden Cumhuriyet savcılığı hemen ilgili vergi dairesini haberdar ederek inceleme yapılmasını talebeder.

Âmme dâvasının açılması, inceleme neticesinin Cumhuriyet savcılığına bildirilmesine tâlik olunur.

359 ve 360 ncı maddelerde yazılı cezalar, kaçakçılık, kusur veya usulsüzlük cezalarının ayrıca uygulanmasına mâni değildir.

Ceza mahkemesinden sâdır olacak kararlar, bu kanunun dördüncü kitabının ikinci kısmının 1 - 3 ncü bölümlerinde yazılı vergi cezalarını uygulayacak makam ve mercilerin muamele ve kararlarına müessir olmadığı gibi bu makam ve mercilerce ittihaz edilecek kararlar da ceza yargıcını bağlamaz.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Cezaların ödenmesi ve kalkması

*Vergi cezalarının ödenme zamanı.*

**MADDE 368.** — Vergi cezaları :

1. Cezaya itiraz edilmemişse itiraz süresinin bittiği tarihten;
2. Cezaya itiraz edilmişse :
  - a) İtiraz Komisyonu kararı temyiz edilmediği takdirde temyiz süresinin geçtiği;
  - b) İtiraz Komisyonu kararı temyiz edildiği takdirde Temyiz Komisyonu kesin kararının ilgiliye tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir ay içinde ödenir.

*Yanılma.*

**MADDE 369.** — Aşağıda yazılı hallerde, kusur ve usulsüzlük sebebiyle mükellefler hakkında ceza kesilmez :

1. Yetkili makamların mükellefe yazı ile yanlış izahat vermiş olmaları;
2. Bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması.

*Cezalandırılmıyacak olan şekle ait usulsüzlükler.*

**MADDE 370.** — 352 nci maddede yazılı III ve IV ncü derece usulsüzlükler, aşağıda yazılı hallerde cezalandırılmaz :

1. Usulsüzlük ilk defa yapılmış olursa;
2. Usulsüzlüğün, yapıldığı defter, kayıt ve vesika üzerinde ve tesbit edilmesi akabinde mükellefe düzeltilmesi mümkün olur ve düzeltilirse.

*Pişmanlık ve ıslah.*

**MADDE 371.** — Beyana dayanan vergilerde hileli vergi suçu, kaçakçılık (338, 346 ve 347 nci mad-

delerde yazılı şekilde yapılanlar dâhil) veya kusur mahiyetindeki kanuna aykırı hareketlerini ilgili makamlara kendiliğinden dilekçe ile haber veren mükelleflere aşağıda yazılı kayıt ve şartlarla hileli vergi suçu cezası hükmolunmaz ve kaçakçılık ve kusur cezaları kesilmez.

1. Mükellefin keyfiyeti haber verdiği tarihten önce bir muhbir tarafından her hangi resmi bir makama dilekçe ile veya şifahi beyanı tutanakla tevsik edilmek suretiyle haber verilen husus hakkında ihbarda bulunulmamış olması (dilekçe veya tutanağın resmî kayıtlara geçirilmiş olması şarttır.)

2. Haber verme dilekçesinin yetkili memurlar tarafından mükellef nezdinde her hangi bir vergi incelemesine başlandığı veya olayın takdir komisyonuna intikal ettirildiği günden evvel (hileli vergi suçlarına teşebbüs halinde bu suçun tesbit edildiği günden evvel) verilmiş ve resmî kayıtlara geçirilmiş olması;

3. Hiç verilmemiş olan vergi beyannamelerinin mükellefin haber verme dilekçesinin verildiği tarihten başlayarak 15 gün içinde tevdi olunması;

4. Eksik veya yanlış yapılan vergi beyanının mükellefin keyfiyeti haber verme tarihinden başlayarak 15 gün içinde tamamlanması veya düzeltilmesi;

5. Mükellefçe, haber verilen ve ödeme süresi geçmiş bulunan vergilerin, ödemenin geciktiği her ay ve kesri için % 2 nispetinde zamlarla birlikte haber verme tarihinden başlayarak 15 gün içinde ödenmesi.

Yukardaki şartların yerine getirilmesi halinde kaçakçılık ve hileli vergi suçu işleyenler ve hileli vergi suçuna teşebbüs edenler hakkında 338, 346 ve 347 nci maddeler hükümleri uygulanmaz.

#### *Ölüm.*

**MADDE 372. —** Ölüm halinde vergi cezası düşer.

#### *Mücbir sebepler.*

**MADDE 373. —** Bu kanunda yazılı mücbir sebeplerden her hangi birinin vukua geldiği malûm ise veya tevsik ve ispat olunursa vergi cezası kesilmez.

#### *Ceza Kesmede zaman aşımı.*

**MADDE 374. —** Aşağıda yazılı süreler geçtikten sonra vergi cezası kesilmez :

1. Cezanın bağlı olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını takibeden yılın birinci gününden başlayarak kaçakçılıkta beş yıl ve kusurda üç yıl;

2. Usulsüzlükte, usulsüzlüğün yapıldığı yılı takibeden yılın birinci gününden başlayarak iki yıl;

Ancak, 336 ncı madde hükmüne göre kaçakçılık veya kusur ile usulsüzlüğün birleşmesi hallerinde kesilecek ceza, kaçakçılık veya kusur cezaları için belli edilen zamanaşımı süresi içinde kesilir.

Bu süreler içinde ceza ihbarnamesi tebliğ edilmekle zaamnaşımı kesilmiş olur.

#### *Vergi cezalarında yapılan hatalar.*

**MADDE 375. —** Vergi cezalarında yapılan hatalar, bu kanunda vergi hataları için belli edilen usul ve şartlara göre düzeltilir.

#### *Kaçakçılık, kusur ve usulsüzlük cezalarında indirme.*

**MADDE 376. —** Re'sen veya ikmalen tarh edilen vergi veya vergi farkını ve aşağıda gösterilen indirimlerden arta kalan kaçakçılık, kusur ve usulsüzlük cezalarını mükellef veya vergi sorumlusu itiraz süresi içinde ilgili vergi dairesine müracaatla vâdesinde veya 6183 sayılı Kanun-

da zikredilen neviden teminat göstererek vâdenin bitmesinden itibaren üç ay içinde ödiyeceğini bildirirse:

1. Kaçakçılık veya kusur dolayısıyla kesilen cezanın birinci defada üçte ikisi;
2. Müteakıben kesilen cezaların üçte biri;
3. Usulsüzlük cezasının üçte biri;

İndirilir.

Mükellef veya sorumlu ödiyeceğini bildirdiği vergi ve vergi cezası farkını yukarda yazılı süre içinde ödemez veya itiraz ederse bu madde hükmünden faydalandırılmaz.

Yukarıki hükümler vergi aslına tâbi olmaksızın kesilen usulsüzlük cezaları hakkında da uygulanır.

## BEŞİNCİ KİTAP

Vergi ihtilâfları

### BİRİNCİ KISIM

İtiraz

### BİRİNCİ BÖLÜM

İtiraz etme

*İtiraza yetkili olanlar.*

**MADDE 377.** — Mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler, tarh edilen vergilere ve kesilen cezalara itiraz edebilirler.

Vergi dairesi, tahrir, tadilât ve takdir komisyonlarınca tahmin ve takdir olunan matrahlara itiraz edebilir.

Tahrir ve tadilât komisyonlarınca tahmin ve takdir olunan matrahlara il özel idareleri adına itiraz etme yetkisi il merkezinde özel saymanlık gelir müdürü, olmıyan yerlerde gelir memuru, ilcelerde özel saymanlık gelir memurları, şube kuruluşu olan yerlerde tahakkuk şubesi başmemurları veya bu görevleri yapanlar tarafından kullanılır.

Belediyelerde itiraz yetkisini belediye adına Vâridat müdürü, olmıyan yerlerde hesap işleri müdürü veya o görevi yapan kullanır.

*İtiraz mevzuu.*

**MADDE 378.** — İtirazda bulunabilmek için verginin tarh edilmesi, cezanın kesilmesi veya tahrir, tadilât, takdir komisyonları kararlarının tebliğ edilmiş olması; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin yapılmış ve ödemeyi yapan tarafından verginin kesilmiş olması lâzımdır.

Mükellefler beyan ettikleri matrahlara ve bu matrahlar üzerinden tarh edilen vergilere itiraz edemezler (bu kanunun vergi hatalarına ait hükümleri mahfuzdur.)

*İtiraz süresi.*

**MADDE 379.** — İtiraz süresi, gerek mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler, gerek vergi dairesi için bir aydır (41 nci madde hükmü mahfuzdur.)

Bu süre:

A) Mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler için:

1. Tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen muamelelerde, tebliğin yapıldığı;

2. Tevkif yoluyla alınan vergilerde, istihkak sahiplerine yapılan ödemelerden verginin kesildiği;
3. Tahakkuku tahsile bağlı vergilerde, verginin mükelleften alındığı;

B) Vergi dairesi için:

Tahrir, tadilat ve takdir komisyonları kararlarının vergi dairesine tevdi edildiği;  
Tarihten başlar.

Bu süre geçtikten sonra itiraz hakkı düşer. Ancak bir tarafın süresi içinde itirazı halinde, itiraz süresi geçmiş olsa bile diğer taraf, itiraz dilekçesinin kendisine tebliğinden başlayarak 15 gün içinde itirazda bulunabilir.

*İtiraz ve müdafaaların yapılması.*

**MADDE 380.** — Gerek mükellefin, gerek vergi dairesinin itiraz dilekçeleri, iki nüsha olarak, yetkili itiraz komisyonu başkanlığına verilir.

Bu dilekçelerin bir nüshası komisyona geldiği tarihten başlayarak en çok beş gün içinde komisyon başkanlığınca karşı tarafa tebliğ olunmak üzere gönderilir.

Kendisine tebliğ yapılan taraf yazılı müdafaasını 15 gün içinde iki nüsha olarak komisyon başkanlığına verir ve bunun bir nüshası diğer tarafa tebliğ edilir.

İtiraz ve müdafa dilekçelerinin, taahhütlü olarak posta ile gönderilmesi veya mükellefin bulunduğu mahalde muvazzaf itiraz komisyonu başkanlığına ve bulunmadığı takdirde o mahallin itiraz komisyonu başkanı sıfatıyla en büyük mülkiye âmirine verilmesi de caizdir.

Dilekçeyi alan muvazzaf itiraz komisyonu veya mülkiye âmiri dilekçeyi kayıt ile derhal ilgili itiraz komisyonuna gönderir. İtiraz, bu kayıt tarihinde veya dilekçenin postaya verildiği tarihte yapılmış sayılır.

*İtiraz şekli.*

**MADDE 381.** — İtirazlar yazı ile olur. İtiraz dilekçeleri aşağıdaki hususları ihtiva eder :

1. İtiraz edenin soyadı, adı veya unvanı ve açık adresi (Vergi dairesinin itiraz dilekçelerinde itiraz eden dairesinin bulunduğu mahal ve adı);
2. Mükelleflerin itirazlarında vergiyi tarh eden dairesinin adı ve bulunduğu mahal;
3. Vergi dairesinin itirazlarında mükellefin soyadı, adı ve adresi;
4. İtirazın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nev'i ve yılı;
5. Vergi veya vergi cezasının miktarı;
6. Tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası;
7. Varsa mükellef hesap numarası;
8. Hangi muameleye itiraz olunduğu, itirazın hukuki mesnetleri ve delilleri;
9. İtirazın yapıldığı tarih ve imza.

İtiraz ve temyiz dilekçelerinde bağlı oldukları vergi dairesinden başka bir daire veya makamı muhatap gösterdikleri komisyonlarca yapılan inceleme sırasında anlaşılanlara, yetkili vergi dairesini muhatap göstermek suretiyle yeniden itirazda bulunmaları için itiraz ve temyiz komisyonlarınca on günlük mühlet verilir.

Vergiye bağlı olarak kesilen cezalara bir dilekçe ile tevhidten itiraz edilebilir.

*Tarh ve ceza dosyasının komisyona sevkı ve komisyonca incelenmesine başlanması zamanı.*

**MADDE 382.** — İtiraz konusu olan vergiye veya cezaya ait ispat edici kâğıtları ve tebliğe ilişkin ihbarnameleri ihtiva eden dosyalar :

- a) İtiraz mükellef tarafından yapılmışsa vergi dairesinin müdafa dilekçesi ile birlikte;
- b) İtiraz vergi dairesi tarafından yapılmışsa vergi dairesinin itiraz dilekçesi ile birlikte;

Komisyon başkanlığına gönderilir. Komisyonca ancak 380 nci maddede yazılı süre içinde müdafa alındıktan veya bu süre müdafaasız geçtikten sonra itiraz konularının incelenmesine başlanabilir.

## İKİNCİ BÖLÜM

## İtirazın incelenmesi

*İtirazların incelenmesi*

**MADDE 383. —** İtirazlar, itiraz komisyonlarınca itiraz evrakı, tarh dosyası ve ibraz olunan deliller üzerinde incelenir.

İtiraz komisyonları yaptıkları inceleme sırasında resmî ve özel bilûmum idare, müessese ve teşekküllerden malûmat isteyebilirler.

İtiraz incelemelerine; itirazın süresi içinde yapılıp yapılmadığına, itiraznamenin şeklen tamam olup olmadığına, olayın itiraza mevzu teşkil edip etmediğine bakmakla başlanır.

Şekil eksikleri, usule ait yeni bir muamele yapılmadan evvel itiraz edene düzeltilir.

İtiraz dilekçesinde itirazın hukuki mesnetleri ve delillerinin gösterilmemiş olması şekil noksanı sayılmaz.

*İncelemelerin derinleştirilmesi*

**MADDE 384. —** İtiraz Komisyonu re'sen veya taraflardan birinin talebi üzerine lüzum görürse fennî ihtisasa taallûk etmiyen işlerde başkan veya üyeleri arasından belli edeceği bir zat, fennî ihtisasa taallûk eden işlerde bu zatın naipliği altında tarafsız bilir kişi marifetiyle arazi ve binaları gözden geçirmek, mükellefin defter ve vesikalarını incelemek ve her türlü tetkikatı yaptırmak, lüzum gördüğü kimseleri çağırıp izahat veya yazı ile malûmat almak veya mükelleften gayri üçüncü şahısların defter ve vesikalarını tetkik etmek veya ettirmek suretiyle incelemeleri derinleştirir ve gerekirse yeni deliller isteyebilir. İlgililerin sözlü izahatı zapta geçirilerek sahiplerine imzalatılır.

Bu maddede yazılı yeminli bilir kişi İtiraz Komisyonunca seçilir.

Mükellefin istemesi üzerine yaptırılacak tetkiklerde bilir kişiye Hazinece verilecek ücret karşılığı olmak üzere İtiraz Komisyonunca takdir olunan miktar, yapılacak tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde mükellef tarafından emaneten mal sandığına yatırılır. Tetkikat neticesinde İtiraz Komisyonunca mükellefin itirazının reddi halinde emaneten alınan para irat kaydedilir. Mükellefin itirazının tamamen veya kısmen kabulü halinde bu para komisyon kararına müsteniden mükellefe iade edilir.

On günlük süre içinde bilir kişi ücreti malsandığına yatırılmadığı takdirde mükellef bu talebinden vaz geçmiş sayılır.

*Tarafların dinlenmesi.*

**MADDE 385. —** Taraflardan biri istediği veya komisyonca lüzum görüldüğü takdirde taraflar dinlenir.

Beyan üzerinden alınan vergilerde tarha mesnedolan incelemeyi yapmış olanın dinlenmeyi talebetmesi halinde bu talep vergi dairesi vasıtasıyla komisyona bildirilir. Bu bildirme üzerine incelemeyi yapanın dinlenmesi mecburidir. İncelemeyi yapanın yazı ile vereceği izahat dinlenme yerine geçer. Mükellef tarafından istenildiği takdirde, ihtilâflı verginin ilgili bulunduğu mükellefiyet devresinde mükellefin hesabını tutmuş olan muhasibinin de dinlenmesi mecburidir.

Komisyon tarafından belli edilecek dinlenme günü her iki tarafa bildirilir. Bildirilen günde makbul bir mazeret göstermeksizin hazır bulunmayanların gıyabında duruşma yapılır. Vergi dairesince yukarki fıkra hükmüne göre dinlenilmesi istenilenin dinlenmede hazır bulunmamaları veya incelemeyi yapanın yazılı izahatının dinlenme gününe kadar komisyona gelmemiş olması komisyonca incelemenin yapılmasına mâni teşkil etmez.

Dinlenenlerin verdikleri izahat tutanağa geçirilerek kendilerine imza ettirilir.

*Taleple kayıtlı olma*

**MADDE 386.** — İtiraz komisyonu ilk itiraz dilekçesinde ve itiraz süresi içinde verilmiş ek dilekçelerde ileri sürülmiyen bir iddiayı re'sen nazara alamaz. İtiraz süresi geçtikten sonra taraflar her hangi bir suretle yeni iddialar ileri süremezler.

Zaman aşımı ve vergi hataları, taraflarca ileri sürülmemiş olsa bile İtiraz Komisyonunca re'sen nazara alınır.

*İtirazdan vazgeçme*

**MADDE 387.** — İtiraz eden itiraz hakkında komisyon tarafından karar verilinceye kadar itirazından vazgeçebilir.

Vazgeçme, vazgeçenin itiraz komisyonuna vereceği bir dilekçe ile veya dinlenilme veya izahat verme sırasında keyfiyetin tutanağa geçirilmesiyle yapılabilir; bu takdirde vazgeçme tutanağı vazgeçene imzalatılır.

Vazgeçme açık olmalıdır.

Vazgeçme halinde itiraz eden o olayda itiraz ve temyiz hakkını kaybetmiş olur.

*Dosyaların incelenmesi*

**MADDE 388.** — İtiraz eden, vekili veya temsilcisi, itiraz dosyasındaki tarh vesikalarını ve bilirkişi raporlarını, tutanakları, yapılacak muamele hakkında vergi dairesinin üst mercilerle olan muhaberelelerini komisyon nezdinde her zaman inceliyebilir. Ancak, vergi dairesinin ve üst mercilerin muhaberelelerinde, muhbir adı gibi gizli tutulması lâzımgelen şahsi hususları ihtiva eden evrak, dosyayı incelemek istiyene verilmez ve gösterilmez.

Yukarki fıkranın hükümleri, temyiz dosyalarının ilgililerce incelenmesi hususuna da şâmilidir

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM****Neticeler***İtirazın tahsilâta tesiri*

**MADDE 389.** — İtiraz, tarh edilen verginin ihtilâflı kısmının tahsilini durdurur.

İtiraz komisyonu kararlarının taraflara tebliğinden sonra bu kararlara göre tahsil edilecek vergi miktarı vergi idarelerince mükellefe bildirilir.

*İtiraz komisyonu kararları ve bunların tebliği*

**MADDE 390.** — İtiraz komisyonunun karara mütaallik müzakereleri gizli yapılır.

Komisyon kararlarının, komisyonu teşkil edenler tarafından imzalı aslı karar defterine yazılır veya kararların muhafazasına mahsus dosyada saklanır, kararın imzalı bir nüshası da itiraz dosyasına konur.

Kararların tasdikli birer örneği komisyonca taraflara tebliğ edilir.

## İKİNCİ KISIM

## Temyiz

## BİRİNCİ BÖLÜM

## Temyiz talebi

*Kararların temyizi.*

**MADDE 391.** — İtiraz komisyonu kararına karşı Temyiz Komisyonu nezdinde temyiz talebinde bulunulabilir.

*Temyiz edilemeyecek kararlar*

**MADDE 392.** — İtiraz komisyonlarının aşağıda yazılı itirazlar hakkındaki kararları kesin olup Temyiz olunamaz :

1. Kazançları götürü olarak tesbit edilen mükelleflerin sınıf ve derecelerine yapılan itirazlar;
2. Bina Vergisinde 500 liraya kadar olan gayrisâfi iratlara, Arazi Vergisinde 2 500 liraya kadar olan kıymetlere yapılan itirazlar (verilen karar neticesinde irat veya kıymetin bu hadleri aşmamış olması şartıyla);
3. Her türlü vergi, resim ve harclarda 500 lirayı aşmayan tarhlara yapılan itirazlar (verilen karar neticesinde vergi, resim ve harcların asılları bu haddi aşmamış olması şartıyla);

Bu maddenin hükmü mükellefiyetin mevzuuna, esasına, şekline, muafiyet ve istisna hükümlerinin ve miktarı ne olursa olsun vergi cezalarının uygulanmasına aidolan vergi ihtilâflarına şâmil değildir.

*Temyiz süresi.*

**MADDE 393.** — Temyiz süresi, itiraz komisyonu kararının ilgiliye tebliğinden başlayarak (15) gündür.

Taraflardan biri süresi içinde Temyiz eylediği takdirde, diğer taraf süreyi geçirmiş olsa da Temyiz dilekçesinin kendisine tebliğ edildiği tarihten başlayarak (15) gün içinde Temyiz isteğinde bulunabilir.

*Temyiz talebinin şekli.*

**MADDE 394.** — Temyiz isteği yazı ile olur. Temyiz dilekçeleri aşağıdaki hususları ihtiva eder.

1. Temyiz edenin soyadı, adı veya unvanı ve açık adresi; (vergi dairesinin temyiz dilekçelerinde dairenin bulunduğu yer ve adı);
2. Mükelleflerin temyiz etmeleri halinde vergiyi tarh eden dairenin adı ve bulunduğu yer;
3. Vergi dairelerinin temyiz dilekçelerinde mükellefin soyadı, adı ve adresi;
4. Temyiz olunan itiraz komisyonu kararının tarih ve numarası ve hangi komisyon tarafından verildiği;
5. Kararın tebliğ edildiği tarih;
6. Temyiz sebepleri;
7. Temyizin yapıldığı tarih ve imza

*Temyiz dilekçelerinin verilmesi*

**MADDE 395.** — Temyiz dilekçeleri Temyiz Komisyonuna veya temyiz edilen kararı veren itiraz komisyonuna verilir. Diğer tarafı teşkil eden şahıslar sayısınca dilekçenin örnekleri de bağlanır. Bu örnekler derhal diğer tarafa tebliğ olunur. Diğer taraf 15 gün içinde yazılı cevabını aynı

komisyonlara iki nüsha olarak verir ve bir nüshası diğer tarafa tebliğ olunur. Bu yazılı cevapların da Temyiz dilekçelerinin ihtiva ettiği hususları ve temyiz sebeplerine karşı cevapları ihtiva etmesi lâzımdır.

Temyiz dilekçeleri ve cevapları taahhütlü olarak postaya verilebileceği gibi mükellefin bulunduğu yerde muvazzaf itiraz komisyonu varsa o komisyon başkanlığına, yoksa itiraz komisyonu başkanı sıfatıyla mahallin en büyük mülkiye âmirine verilir. Bu komisyonlar veya komisyon başkanı sıfatıyla mülkiye âmiri aldıkları dilekçe ve örneklerini kayda geçirdikten sonra kararı vereni tiraz komisyonuna gönderir.

Temyiz dilekçesinin ve cevabın postaya veya itiraz komisyonlarına veya mülkiye âmirine verildiği tarih temyiz talebinin yapıldığı tarih sayılır.

Kararı veren komisyonca tebliğ yapıp yazılı cevap alındıktan veya yazılı cevap için belirli süre geçtikten sonra temyiz dilekçesi itiraz dosyasıyla birlikte temyiz komisyonuna gönderilir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Temyiz incelemeleri

#### *İnceleme şekli.*

**MADDE 396.** — Temyiz incelemeleri evrak üzerinde yapılır.

Temyiz komisyonuna gelen evrak daire başkanı tarafından üyelerden birine havale olunur. Havale olunan üye dosyayı ya bizzat veya raportörlerden birinin yardımıyla inceliyerek olayı, iki tarafın iddia ve müdafaalarını, ibraz olunan delilleri ve temyiz olunan kararın neden ibaret olduğunu, bu kararın dayandığı gerekçeleri hulâsa ettikten sonra delilli mütalâasını imzası altında tanzim edeceği bir rapora derceder ve bu raporu daire başkanına verir.

Temyiz komisyonu dairesi bu rapor üzerine incelemelerini yapar ve taraflarca dinlenilme istenilmişse şifahi izahat alır ve kararını verir.

Süresinden sonra yapılan temyiz talepleri esasa girililmeksizin reddolunur.

#### *Dinleme.*

**MADDE 397.** — Temyiz dilekçesinde veya buna verilen cevapta dinlenme istenilmişse, Temyiz Komisyonu dinleme gününü belli ve taraflara tebliğ eder.

Beyan üzerinden adına vergilerde incelemeyi yapmış olanın dinlenmeyi talebetmesi halinde bu talep vergi dairesi vasıtasıyla Temyiz Komisyonuna bildirilir. Bu bildirme üzerine incelemeyi yapmış olanın dinlenmesi mecburidir. İncelemeyi yapanın yazı ile vereceği izahat dinlenme yerine geçer. Mükellef tarafından istenildiği takdirde, ihtilâflı verginin ilgili bulunduğu mükellefiyet devresinde mükellefin hesabını tutmuş olan muhasibinin de dinlenmesi mecburidir.

Dinlemede iddialar ve deliller hakkındaki izahat ve karşı iddialara cevap verilir.

Belli edilen günde makbul bir mazerete dayanmaksızın duruşmada hazır bulunmayanların dinlenme hakları düşer. İncelemeyi yapmış olanın gelmemesi veya yazılı açıklamasının dinlenme gününe kadar komisyona varmaması halinde gelen tarafın dinlenmesiyle yetinilir.

#### *Bozma sebepleri.*

**MADDE 398.** — Temyiz komisyonu aşağıda gösterilen sebeplerden dolayı itiraz komisyonunun kararını bozar:

1. Görev ve yetki dışında işe bakılmış olması;
2. Kanun ve tüzükler hükümlerine aykırı karar verilmiş olması;

3. İki taraftan birinin iddiasını ispat için ileri sürdüğü delillerden herhangi birinin kanunî bir sebep gösterilmeksizin kabul edilmemiş olması veya hiç incelenmemiş bulunması;
4. Usule mütaallik hüküm ve kaidelere uyulmamış ve bu riayetsizliğin karara müessir olmuş bulunması;
5. Kanunen yasak kimselerin karara iştiraketmiş olması.

*İddia ve müdafaaların kabul veya reddi.*

**MADDE 399.** — Temyiz Komisyonu, kararlarında tarafların iddia ve müdafaalarının kabul veya reddi sebeplerini göstermeye mecburdur.

İtirazda ileri sürülmiyen iddia ve müdafaalar temyiz sırasında nazara alınmaz. Şu kadar ki, temyiz komisyonu iki tarafın iddia ve müdafaalarıyla mukayyet olmayıp zamanaşımı ile maddî hataları ve kanunun açık hükümlerine aykırı gördüğü diğer hususları re'sen inceleyebilir.

*İcranın geciktirilmesi.*

**MADDE 400.** — Temyiz isteği itiraz komisyonunca verilen kararların icrasını durdurmaz. Şu kadar ki, temyiz dilekçesinde veya temyiz dilekçesi verildikten sonra yazı ile istenilmek şartıyla temyiz komisyonu teminat karşılığında icranın geciktirilmesine karar verebilir.

İcranın tehiri talebini ihtiva eden dilekçeler vergi dairesinin müdafaası alındıktan veya müdafaası süresi geçtikten sonra itiraz dosyasıyla birlikte, nihayet üç gün içinde itiraz komisyonunca temyiz komisyonu başkanlığına gönderilir.

Temyiz Komisyonu dosyasının gelmesi üzerine nihayet bir hafta içinde evvelâ icranın geciktirilmesi isteği hakkında bir karar verir ve bu karar derhal ve icabında telgrafla ilgili vergi dairesine ve mükellefe bildirilir. Bu işlemlerin yapılmasına kadar verginin tahsili durdurulur. Gerek kararın bildirilmesi üzerine gerekse temyiz komisyonu kararının dosyanın gönderilmesinden itibaren bir ay içinde gelmemesi halinde mükelleften teminat istenir. Mükellef istenilen teminatı beş gün içinde göstermediği takdirde teminat gösterilinceye kadar tahsil işlemlerine devam olunur.

Bozma kararları icrayı durdurur.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### Kararlar

*Bozma ve tasdik kararları, nihai karar.*

**MADE 401.** — Temyiz Komisyonu yaptığı incelemeler neticesinde itiraz komisyonu kararının kanuna ve usule uygun olduğunu görürse kararı tasdik eder, aksi halde bozar.

İtiraz komisyonu, temyiz komisyonunun bozma kararına karşı ısrar edebilir. İsrar kararları temyiz komisyonu genel kurulunda incelenerek karara bağlanır. Temyiz komisyonu dairesi ve itiraz komisyonu, genel kurul kararına uymaya mecburdur.

Temyiz Komisyonu kanuna ve usule uygun görmediği hallerde res'en nihai karar da verebilir.

Temyiz Komisyonunun tasdik kararları ile re'sen verdiği nihai kararlar ve genel kurul kararları kesindir.

*Temyiz kararları ve bunların tebliği.*

**MADDE 402.** — Temyiz Komisyonu kararlarının komisyonu teşkil edenler tarafından imzalı aslı karar defterine yazılır veya kararları muhafazaya mahsus dosyada saklanır. Kararın imzalı bir nüshası ile taraf sayısınca tasdikli örnekleri temyiz talebini ihtiva eden itiraz dosyasına konur. Kararın tasdikli örnekleri usulen itiraz komisyonunca taraflara tebliğ edilir.

Temyiz kararı verildikten sonra tarh dosyası ilgili vergi dairesine gönderilir.

Temyiz Komisyonunun nihai kararlarının tazammun ettiği vergi veya vergi cezası, ilgili vergi dairesince hesaplanarak bir ihbarnamce ile en çok bir hafta içinde mükellefe tebliğ edilir.

*Bozma kararlarında usul.*

**MADDE 403.** — Temyiz Komisyonunun bozma kararlarına karşı mükelleflerle ceza sorumluları ve ilgili vergi daireleri bu kararların 402 nci madde gereğince kendilerine tebliğ edildiği tarihten başlayarak 15 gün içinde, 380 nci maddede yazılı usule göre yazılı müdafaada bulunabilirler.

İtiraz komisyonları süresi içinde müdafaaları aldıktan veya bu süre müdafaasız geçtikten sonra gereken incelemeyi yaparak bozma kararına uyulmasına veya evvelki kararda ısrar edilmesine karar verir.

İsrar kararları ile bozma kararlarına uyulması üzerine yapılacak incelemeler ve verilecek kararlar ve bu kararların tebliği ve kesinleşmesi geçen maddeler hükümlerine tâbidir.

*Kararların tashihi.*

**MADDE 404.** — Taraflar, Temyiz Komisyonunun kesin kararlarının tebliğ edildiği tarihten başlayarak 15 gün içinde, bu kararların tashihi istiyebilirler.

Kararların tashihi hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu husustaki hükümleri uygulanır.

*Kararların tavgizi.*

**MADDE 405.** — İtiraz ve Temyiz komisyonlarınca verilen kararlar müphem olur veya birbirine uymayan fıkraları ihtiva ederse taraflardan her biri kararın tebliği tarihinden başlayarak 15 gün içinde iphamın tavgizini veya tenakuzun giderilmesini kararı veren komisyondan istiyebilir.

İtiraz ve Temyiz komisyonları kararlarına göre vergi dairesince hesaplanan vergi miktarında yanlışlık olduğunu iddia eden mükellef, bu vergi miktarının kendisine bildirilmesinden başlayarak 15 gün içinde kararı veren komisyondan yanlışlığın düzeltilmesini istiyebilir.

Yukarıki hallerde kararı vermiş olan komisyon işi tetkik eder. Lüzum görürse bu husustaki dilekçenin bir suretini cevap vermek üzere münasip bir mehil tâyin ederek diğer tarafa tebliğ eyler, iki nüsha olarak verilmesi lâzımgelen cevabın biri iphamın tavgizi veya tenakuzun giderilmesi veyahut yanlışlığın düzeltilmesi talebinde bulunan tarafa tebliğ edilir.

Komisyonlarca kararın tavgizine yahut tenakuzun giderilmesine veya yanlışlığın düzeltilmesine karar verilirse keyfiyet kararın altına yazılır ve diğer tarafa da ayrıca tebliğ olunur.

*Danıştaya başvurma.*

**MADDE 406.** — Bu kanunun birinci maddesinde yazılı vergi, resim ve harçlar hakkında mükelleflik, muaflik ve istisna, mükelleflik şekli ve vergi cezalarının uygulanması bakımlarından doğan ihtilâflar için ilk önce itiraz ve Temyiz komisyonlarına başvurulur. Bu komisyonlara başvurulmadan bahsi geçen hususlara mütaallik ihtilâflar hakkında Danıştaya gidilemez. Komisyonlara dermeyan edilmeyen iddia ve hususlar Danıştayda ileri sürülemez.

Yukarıki fıkrada yazılı hususlar haric olmak üzere miktarı otuz bin lirayı (il özel idare vergilerinde üç bin lirayı) aşmayan matrahlar üzerinden tarh olunan vergi, resim ve harçlar ile üç bin lirayı aşmayan belediye gelirleri hakkında Temyiz Komisyonunca verilen kararlar kesin olup, aleyhine Danıştayda temyiz dâvası açılmaz.

Vergi daireleri Maliye Bakanlığının, (il özel idareleriyle belediyeler valilerin) muvafakatini almadan Temyiz Komisyonunun kesin kararları aleyhine Danıştayda temyiz dâvası açamazlar.

Danıştay bozma kararı üzerine Temyiz Komisyonu kararında ısrar ederse ihtilâf Danıştay Dâ-  
va Daireleri Genel Kurulunca incelenip karara bağlanır. Bu karara gerek Danıştay daireleri ge-  
rekse temyiz komisyonu uymaya mecburdur.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### İncelemelerin iadesi

#### *İade sebepleri.*

**MADDE 407.** — Kesin olarak verilen veya kesinleşmiş olan kararlar hakkında aşağıdaki sebep-  
lerle incelemelerin iadesi istenebilir.:

1. Vergi ihtilâfına bakıldığı sırada mücbir sebepten veya lehine karar verilen tarafın fiilinden  
dolayı elde edilemeyen ve karara müessir olan bir vesikanın veya defterin karar verildikten sonra  
ele geçirilmiş olması;

2. Karara müessir olan vesika veya defterlerin sahteliğine hükmolunmuş veya sahte oldukları  
bir mahkeme veya resmî bir makam nezdinde ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm komis-  
yon kararından evvel verilmiş olmakla beraber incelemelerin iadesi talebinde bulunan tarafın ka-  
rar esnasında bundan haberi bulunmamış olması;

3. Vergi ihtilâfına bakılırken dayanan bir ilâm hükmünün veya diğer bir kararın kaldırılma-  
sı veya bozulması ve bunun da kesinleşmiş olması;

4. Vergi ihtilâflarına bakıldığı sırada kullanılan bilir kişilerin kasten yanlış rapor verdikleri-  
nin hükmen sabit olması;

5. Lehine karar verilen tarafın karara müessir diğer bir hile kullanmış olması;

6. Mükellefin vekili veya temsilcisi olmıyan kimseler huzuru ile vergi ihtilâfına bakılmış olması;

7. Vergi ihtilâfının, buna bakmaları kanunen yasak olan kimseler huzuriyle bakılmış ve kara-  
ra bağlanmış olması;

8. Aynı sebep veya olayın bir mükellef ile vergi dairesi arasında başka başka neviden vergi-  
lerde ihtilâflara yol açmış ve bu ihtilâflar hakkında birbirine aykırı kararlar verilmiş olup bu ka-  
rarların hepsinin kesinleşmiş olması.

#### *İade süresi.*

**MADDE 408.** — İncelemelerin iadesini isteme süresi, yerine göre aşağıda yazılı tarihlerden baş-  
layarak bir aydır .

1. Vergi ihtilâfına bakıldığı sırada elde edilemeyen bir vesika veya defterin ele geçirildiği;

2. Karara müessir olan vesika ve defterlerin sahteliğine hükmolunduğunun veya sahteliğinin  
ikrar olunduğunun öğrenildiği;

3. Karara müessir olan ilâmın veya kararın kesin bir hükümle kaldırılmış olduğunun öğrenil-  
diği;

4. Bilir kişilerin kasten yanlış rapor verdiklerine hükmolunduğunun öğrenildiği;

5. Lehine karar verilen tarafca karara müessir bir hile kullanıldığının öğrenildiği;

6. Mükellefin vekili veya temsilcisi olmıyan kimseler huzuru ile vergi ihtilâfına bakılmış ol-  
ması;

7. Vergi ihtilâfının buna kanunen bakması yasak olan kimseler huzuriyle bakılmış ve karara  
bağlanmış olduğunun öğrenildiği;

8. İlk karara aykırı olarak sonradan verilen kararın tebliğ edildiği.

Temyiz edilen hallerde Temyiz Komisyonu kararının ve edilmiyen hallerde itiraz komisyonu  
kararının tebliğinden başlayarak üç yıl geçtikten sonra incelemelerin iadesi istenemez.

*Yetki.*

**MADDE 409.** — İncelemelerin iadesine ait talepler bir dilekçe ile vergi ihtilâfına bakmış olan komisyona yapılır ve orada incelenir.

İncelemelerin iadesi dilekçeleri, itiraz dilekçeleri şeklinde olur.

*İnceleme.*

**MADDE 410.** — İncelemelerin iadesi hakkındaki talep kanuna uygun görülürse, vergi ihtilâflarına yeniden bakılarak belli olacak hale göre evvelki karar ya tasdik olunur veya tamamen veya kısmen değiştirilir.

407 nci maddenin 6, 7 ve 8 nci numaralarında yazılı sebepler dolayısıyla yapılan iade talepleri kabul edildiği takdirde, başkaca incelemelere girişilmeksizin iade yoluyla incelenmesi istenen kararların iptaline karar verilir.

*Neticeler.*

**MADDE 411.** — İncelemelerin iadesi talepleri kararın icrasını geciktirmez. Ancak, icranın geciktirilmesi iade isteyen mükellef tarafından istenildiği ve teminat gösterildiği takdirde, 400 ncü madde hükmü uygulanır.

İncelemelerin iadesi üzerine verilen karar aleyhine iade istenemez. Şu kadar ki, bu kararlar temyiz komisyonunda temyiz olunabilir.

*İadenin reddi.*

**MADDE 412.** — İncelemelerin iadesinin istenebilmesi için, on lira depozito yatırılması ve bunun makbuzunun dilekçeye bağlanması şarttır. Depozito, incelemelerin iadesi isteği kabul olduğunda mükellefe geriverilir, reddedildiği takdirde irat kaydolunur.

Et

*Mükelleflerin izahat talebinde bulunabilecekleri.*

**MADDE 413.** — Mükellefler, Maliye Bakanlığında veya Maliye Bakanlığının bu hususta yetkili kıldığı makamlardan vergi durumları ve vergi uygulanması bakımından müphem ve tereddüdü mucip gördükleri hususlar hakkında izahat isteyebilirler.

Yetkili makamlar yazı ile istenecek izahatı en kısa bir zamanda cevaplamak mecburiyetindedirler.

Alacakları cevaplara göre hareket eden mükelleflerin bu hareketleri cezayı istilzam etse dahi ceza kesilmez.

**Son hükümler***Özel kanunlardaki hükümlerin saklı olduğu.*

**MADDE 414.** — Özel kanunlarda 5432 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilen hallerde bu kanunun mezkûr hükümlere tekabül eden maddeleri uygulanır.

*Kaldırılan hükümler.*

**MADDE 415.** — 5432 sayılı Vergi Usul Kanunu ile bu kanunun bazı hükümlerini değiştiren 5815, 6094 ve 6935 sayılı kanunlar ile 5887 sayılı Harcar Kanununun 116 ncı maddesi, 120 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları, 121 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 123 ncü maddesi, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 9 ncü maddesinin (E) fıkrası, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 64 ncü maddesi, 6936 sayılı Hususi Otomobil Vergisi Kanununun 12 nci maddesi, 7338 sayılı

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 15 nci maddesi ve diğer kanunların bu kanuna uymayan hükümleri kaldırılmıştır.

*Götürü matrahlar.*

**GEÇİCİ MADDE 1.** — 5432 sayılı Kanunun 40 ncı maddesi mucibince tesbit edilip bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte vergi tarhına esas tutulmakta olan götürü matrahlar 1961 yılı vergileri için de uygulanır.

*İlk tatbik yılında komisyonların teşkili ve ödevleri.*

**GEÇİCİ MADDE 2.** — Ziraî kazançlar merkez ve il komisyonları bu kanunun yayınlandığı tarihten başlayarak en geç bir ay içinde, komisyon başkanlarının daveti üzerine kurulur.

Zirai kazançlar merkez komisyonuna Ziraat Odaları Birliği tarafından seçilecek temsilci, işbu birliğin teşekkül edeceği tarihe kadar Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği tarafından seçilir.

Merkez komisyonu, bu kanunun 46 ncı maddesinde mevzu bahis yönetmeliği ilk toplantı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde hazırlayarak yürürlüğe koyar.

**GEÇİCİ MADDE 3.** — Kanunun ilk uygulama yılında, vergiye tâbi çiftçilerin zirai kazançları, satış tutarlarına bakılmaksızın götürü gider usulüne göre tesbit olunur.

Dileyenler, vergi dairesine, en geç, kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren bir ay içinde ve yazılı olarak müracaatte bulunmak şartıyla, gerçek kazanç esasını ihtiyar edebilirler.

**GEÇİCİ MADDE 4.** — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte veya sonraki yıllarda bilânço esasına göre Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefiyetine girecek olanlar açılış bilânço ve envanterini tanzim ederken işletmeye dâhil iktisadi kıymetleri bu kanunun üçüncü kitabında yazılı hükümler dairesinde değerlendirirler. Maliyet bedeli ile değerlendirilmesi icabeden kıymetlerin bu bedeli bilinmiyorsa maliyet bedeli yerine mükelleflerin bizzat belli edecekleri alış emsal bedeli değerlemeye esas tutulur.

Vergi incelemesi neticesinde alış emsal bedelinin fazla hesap edildiğinin anlaşılması halinde mükellef hakkında kusur veya usulsüzlük cezaları uygulanmaz.

*Amortismanla tâbi kıymetlerin değerlendirilmesi.*

**GEÇİCİ MADDE 5.** — Bu kanunun meriyete girdiği tarihte veya müteakip yıllarda ticari veya zirai kazançları dolayısıyla yeniden Gelir Vergisi mükellefiyetine gireceklerin amortismanla tâbi iktisadi kıymetleri maliyet bedeli, maliyet bedeli bilinmiyorsa bizzat kendilerince alış tarihindeki rayice göre takdir olunacak emsal bedeli ile değerlendirilir. Şu kadar ki, bu kıymetlerin alış tarihleri ile mükellefiyete giriş tarihi arasındaki yıllara ait amortismanlar tutarı bu değerlerden düşülür.

Alış emsal bedelinin fazla hesaplandığının tesbiti halinde bundan dolayı mükellef adına ceza kesilmez.

*Ceza hükümlerinin şumulu*

**GEÇİCİ MADDE 6.** — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş fiiller hakkında, bu fiillerin işlendiği tarihte 5432, 5815 ve 6094 sayılı kanunların yürürlükte bulunan vergi cezalarına ve hileli vergi suçlarına mütaallik hükümleriyle bu kanunun hükümlerinden hangisi mükellefin veya suçu işliyen kimsenin lehine ise o hüküm uygulanır.

Yukarıki fıkra hükmü, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kesilmiş olup da henüz kesinleşmemiş veya tahsil edilmemiş olan vergi cezalarıyla ceza mahkemelerince hükmolunan cezalara da şâmilidir.

*Ceza indiriminden faydalanacak olanlar*

**GEÇİCİ MADDE 7.** — Mükellef veya vergi sorumluları bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde vergi dairesine müracaatle itiraz süresi geçmiş veya henüz son bulmamış vergi ve cezaları için bu kanunun 376 ncı maddesindeki şartları yerine getirdikleri takdirde mezkûr madde hükümlerinden faydalandırılırlar.

*Kazanç sayılmıyacak farklar*

**GEÇİCİ MADDE 8** — Bu kanunun 328 ve 329 ncü maddelerinin uygulanmasında 1945 yılının sonundan önce satın alınmış veya inşa ettirilmiş veyahut trampa yolu ile iktisabedilmiş olan gayrimenkuller ile bunların mütemmim cüzülerinin (sabit tesisatta makinalar dâhil) ve teferruatının ve gayrimenkul olarak tescil edilen hakların satışından ve bu mallar ve haklar için alınan sigorta tazminatından doğan farklar kazanç sayılmaz.

*Bu kanunun belediye vergi ve resimlerine uygulanacağı tarih.*

**GEÇİCİ MADDE 9.** — Belediyelere ait vergi, resim ve harçlar hakkında, bu kanunun vergi hatalarına ve bunların düzeltilmesine ve vergi ihtilâflarına mütaallik hükümleri yayımı tarihinden ve diğer hükümleri 1 Ocak 1963 tarihinden başlayarak uygulanır.

*Yürürlük*

**MADDE 416** — Bu kanun 1 Ocak 1961 tarihinde yürürlüğe girer

*Yürutmeye memur olanlar*

**MADDE 417.** — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

## Usulsüzlük cezalarına ait cetvel

| Mükellef gruplar                                                                     | Birinci<br>derece<br>usulsüzlük-<br>ler için<br>Lira | İkinci<br>derece<br>usulsüzlük-<br>ler için<br>Lira | Üçüncü<br>derece<br>usulsüzlük-<br>ler için<br>Lira | Dördüncü<br>derece<br>usulsüzlük-<br>ler için<br>Lira |
|--------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
| 1. I nci sınıf tüccarlardan :                                                        |                                                      |                                                     |                                                     |                                                       |
| a) Sermaye şirketleri                                                                | 800                                                  | 500                                                 | 200                                                 | 100                                                   |
| b) Sermaye şirketleri dışında kalanlar                                               | 500                                                  | 250                                                 | 100                                                 | 50                                                    |
| 2. II nci sınıf tüccarlarla serbest meslek erbabı                                    | 200                                                  | 100                                                 | 50                                                  | 25                                                    |
| 3. Yukardakiler dışında kalıp beyanname usu-<br>liyle Gelir Vergisine tâbi olanlar   | 100                                                  | 50                                                  | 25                                                  | 10                                                    |
| 4. Götürü usulde Gelir Vergisine tâbi olanlarla<br>Gelir Vergisinden muaf olan esnaf | 50                                                   | 25                                                  | 10                                                  | 5                                                     |

## İ H T A R

1. Bu cetvelde mükellef grubu tasnifleri; Gelir, Kurumlar vergilerinden başka 352 nci madde yazılı vergilere ait usulsüzlükler hakkında da esas tutulur.
2. Bina ve Arazi vergileri mükelleflerinin bildirmelerine mütaallik usulsüzlükleri bu cetvelin mükellef grupları sütununun üçüncü sırasına göre cezalandırılır.
3. Kamu idare ve müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıfların yaptıkları usulsüzlükler (bunların iktisadi işletmelerine ait usulsüzlükler hariç); mükellef grupları sütununun 2 nci sırasına göre cezalandırılır.

7 Ocak 1961

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanlığına yazılan  
tezkerenin tarih ve numarası : 6 1 . 1961 1/164  
Bu kanunun ilânının Başbakanlığa bildirildiğine  
dair Devlet Başkanlığından gelen tezkerenin  
tarih ve numarası : 7 . 1 1961 4/32